СТАРОЖИТНОСТІ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ

ЛИСТУВАННЯ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА З МИХАЙЛОМ ГРУШЕВСЬКИМ

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ВИПУСК 16

hrushevsky.nbuv.gov.ua

Запорізьке наукове товариство ім. Я.Новицького
Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М.С. Грушевського НАН України. Запорізьке відділення
Східний інститут українознавства ім. Ковальських — Запорізька філія

Старожитності
Південної України

Випуск 16

Листування Володимира Гнатюка з Михайлом Грушевським

Запоріжжя
2006

ББК Т 3 (4Укр) – 8 + Ш141.4Д
УДК 940.3 (477) (092)

Л 887

Листування Володимира Гнатюка з Михайлом Грушевським / Упорядник, автор вступу, коментарів та покажчиків Н.В. Руденко // Старожитності Південної України. Випуск 16. — Запоріжжя, 2006. — 92 с.
ISBN 966-599-272-4

Редакційна колегія серії
"Старожитності Південної України":
Андрєєв В., Бех В., Боряк Г.,
Бойко А. (науковий редактор), Брехуненко В., Кравченко В.,
Лепявко С., Лиман І., Лях С., Маленко Л., Мільчев В.
(відповідальний секретар), Мицик Ю., Сохань П.,
Текуч В., Швидько Г.

Упорядник, автор вступу,
коментарів та покажчиків
Н.В. Руденко

ISBN 966-599-272-4

© Н.Руденко
© ЗНТН, 2006

ПЕРЕДМОВА

Інститут української археографії та джерелознавства ім. Михайла Грушевського НАН України готує до видання епістолярну спадщину видатного українського історика, політичного діяча М. Грушевського, яка має увійти до 50 - томного видання усієї наукової роботи всесвітньовідомого вченого.

Значним за обсягом і змістом є листування між В. Гнатюком, видатним українським етнографом і фольклористом кінця XIX - початку XX століття, і М. Грушевським. Листування між М. Грушевським і В. Гнатюком є важливим джерелом дослідження складних соціально - політичних умов тогочасної України, яке дозволяє об'єктивно і неупереджено визначити їхню роль у науковій діяльності і громадсько - політичному житті. Листування між М. Грушевським та В. Гнатюком охоплює безліч кореспонденцій, в тому числі 82 листи В. Гнатюка (зберігаються у Центральному державному історичному архіві у місті Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419). Хронологічно вони охоплюють період з серпня 1895 року до літа 1913 року.

Володимир Михайлович Гнатюк (1871 - 1926) народився в с. Велесневі, тепер Монастирського району Тернопільської області. Після закінчення філософського факультету Львівського Університету з 1898 року працював ученим секретарем Наукового Товариства імені Шевченка, яке тоді очолював М. Грушевський. В. Гнатюк був дійсним членом НТШ (з 1899 р.), членом - кореспондентом Російської Академії Наук (з 1902 р.) і академіком Всеукраїнської Академії Наук (ВУАН) - з 1924 року. У 1901 році його було обрано секретарем, а з 1913 р. головою Етнографічної комісії НТШ. Він редагував практично всі народознавчі часописи НТШ ("Етнографічний збірник", "Матеріали до українсько - руської етнології", "Літературно - Науковий Вісник", "Записки Наукового Товариства ім. Шевченка" та ін.).

Величезна заслуга В. Гнатюка полягає насамперед в тому, що він, разом з Федором Вовком та Іваном Франком, здійснив планомірне етнографічно - фольклорне дослідження людності Західної України шляхом створення широкої мережі аматорів - збирачів народної творчості і проведення наукових експедицій за сучасними на той час програмами. Наслідком багаторічної наукової діяльності В. Гнатюка стала велика кількість змістовних праць, які стосувались етнографічного і фольклорного дослідження Угорської Русі, українців - русинів Пряшівщини, Руського Керестура, Мармарощини, українських переселенців до Америки. Особливо багато праць вченого присвячувалося дослідженням духовної культури: колядкам і щедрівкам, гаївкам, коломийкам, легендам, історичному фольклору (наприклад, оповіданням про опришків), демонології, байкам, весільним обрядам та звичаям, поховальним ритуалам. Низка праць присвячена громадсько - політичному життю Галичини, порівня-

льній етнографії, проблемам мовознавства. Ці праці вміщено в "Етнографічному збірнику", "Записках НТШ" і "Матеріалах до українсько-руської етнології".

Листування В. Гнатюка з М. Грушевським стосувалось участі в роботі НТШ, організації народознавчих видань, посилення зв'язків та обміну наукових даних з іншими установами, популяризації української науки. Воно засвідчує значний внесок М. Грушевського у становлення і розвиток таких важливих галузей знань як етнографія, етнологія, антропологія, краєзнавство. З епістоляріїв видно, що М. Грушевський був не лише видатним організатором народознавчих наукових осередків, таких як Етнографічна Комісія НТШ або часописів "Етнографічний збірник", "Матеріали до українсько-руської етнології", видань Київського історичного товариства і установ ВУАН, він багато зробив для підготовки кадрів етнографів та антропологів. За безпосереднім керівництвом М. Грушевського здійснювались етнографічні та антропологічні експедиції за участю Івана Франка, Федора Вовка, Володимира Гнатюка, Зенона Кузелі, Івана Раковського.

У більшості листів до М. Грушевського В. Гнатюк акцентує увагу на діяльності Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, відтворює часом не прості стосунки між діячами НТШ, їхню творчу та громадсько-політичну діяльність, зокрема боротьбу за українські учбові і наукові інституції, взаємини між вченими Західної і Наддніпрянської України.

У ряді листів була обговорена проблема, що виникла у зв'язку з участю деяких членів НТШ у Київському археологічному з'їзді, що мав відбутися 13 - 20 серпня 1899 року. Ще до його початку виникла гостра проблема, пов'язана із "допущенням українсько-руської мови до рефератів, дебат і видань з'їзду". У зв'язку з цим члени Товариства вирішили: "в разі заборони нашої мови, ми вишлємо до Комітету письмо з заявою що не беремо в ньому участи. Нині дістав я від нього таку відповідь: "Хоч після, заперечної депеші і отримано з Петербурга нову депешу, що каже, наче ще не цілком безнадійний стан сеї справи, але се така мала сподіванка, що на неї не можна уважати і краще уважати цю справу за розв'язану цілком заперечно" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 411 - 412].

У листі від 22.08.1899 року остаточно було зазначено, що "Товариство повідомляє Комітет, що не візьме участи в археологічному з'їзді" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 416 - 417]. У наступному листі повідомляється про друк у Збірнику товариства рефератів, які мали бути зачитані на археологічному з'їзді.

На увагу також заслуговують і епістолярії, в який йдеться про новини з особистого життя діячів науки і культури того часу. Це дає змогу відтворити маловідомі сторінки біографії багатьох визначних діячів. Так, В. Гнатюк у

листі від 19.09.1899 року повідомляє М. Грушевського: "Побіч так радісних хвиль треба зазначити й сумні: недавно помер Дністрянський, батько Станіслава, вчора помер др. Борисїкевич в Грацу і гр. Волод. Дїдушицький, основатель музея у Львові. Перед кількома днями прислав він до нашої бібліотеки три книжки, я мав вислати йому за них подяку, але запізнив ся. Вол.Шухевич перед двома днями захорував також тяжко: як кажуть йому пухла якась жилка в мозку: чи вийде з того, не знати. У Львові гостить тепер Крушельницька; вона буде співати сеї зими в Варшаві (за 4 000 франків місячної плати), потому в Петербурзі. Я намовляв Труша, щоби купив фляшку горілки і боханець хліба, та я піду з ним в свати до неї, але він не хотів. Каже, що він вже лишиться на все старим парубком" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 421 - 422].

У одному з листів, під віршем І.Франка із закликом жити для України, міститься така вимога: "Шість сот (600) українців слухачів Львівського Університету домагаєть ся основаня: Українського університету у Львові", лист датований 8 жовтня 1901 року [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 438 - 438 об.]. Боротьба за створення університету буде продовжуватися ще не один рік, бо в листі В. Гнатюка до Ф.Вовка 4 травня 1908 року повідомляється про боротьбу західноукраїнських діячів за створення українського університету у Львові[Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком/ Упоряд. та коментарі В.Наулка, Н.Руденко, О.Франко; передм. В.Наулка. - Львів - Київ, 2001. - с.67 - 68].

Не оминув у своїх листах В. Гнатюк і питання політики. У листі від 19.09.1899 року зазначається склад Української Соціал - Демократичної партії [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 421 - 422] , а лист від 25.09.1899 року повідомляє про протиріччя, які виникли на з'їзді радикальної партії та про загрозливе становище для М. Грушевського: "На з'їзді радикальної партії вийшла мала буча: Трильовський говорив про становище радикалів до нової партії і накинув ся досить остро на дра Франка, Пана Професора" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 423 - 424].

Багато листів пов'язано з редагуванням В. Гнатюком статей до часописів, формуванням структури видань та комплектуванням матеріалів до видань Товариства. У листі від 12.09.1897 року висувається пропозиція збільшити "Етнографічний збірник": "Етнографічний збірник" думаю за малий на [...], бо як и до тепер виджу, я потрафив би його сам рік за роком заповнювати - на два томи по 16 аркушів зберу все - а що другі люде? Чи не удалось би як "Етнографічний збірник" розширити? А може би такі більші збірки осібно видати?" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 403 - 404].

У ряді листів містяться відомості про матеріали і авторів, які плануються, чи вже готові до друку в "Етнографічному збірнику" чи інших виданнях

НТШ. Наприклад, у листі від 22.08.1895 року В. Гнатюк повідомляє, що вже підготував до друку свої казки та казки Роздольського [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк.400 - 401] ; у листі від 16.09.1899 року зазначається про підготовку VI тому "Етнографічного збірника", який буде містити анекдоти, поділені на три групи тем [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк.419 - 420]; повідомляється про отримання другої частини "Марусі Богуславки" П. Куліша [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк.430 - 431], "Севастопольських оповідань" Толстого [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 453 - 454], повісті Леся Мартовича "Забобон" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 496] та ряду інших матеріалів.

У одному з листів від 25.02.1904 року повідомляється про підготовку "Хроніки" з загальним описом діяльності Відділу і секцій з біографіями членів, що є важливим документальним джерелом. В. Гнатюк пише: "Щодо "Хроніки", то якби хто зробив у Львові загальне справозданє з діяльності Виділу й секций, було б добре, бо я бою ся, чи на час міг би я зробити. Поправки до дальшого я пороблю й пришлю Голійчукові. Не знаю лише, чи Павлик попоправляв виказ товариств, і з якими обмінюємо ся, про що я його просив перед від'їздом, аби не передруковувало ся те саме, що ще два роки тому було. Крім того треба буде подати біографію нових членів, та з них не прислали ніяких дат - хоч я просив - Житецький, Маковей, Кордуба. Біографійка Кримського і в дра Франка, а Раковського в протокольній книзі при кінці. Ягіча й Пипіна мабуть не треба буде подавати" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 450 - 451].

Не оминув у своїх листах В. Гнатюк і фінансового питання діяльності НТШ. У цих листах ведеться активне обговорення проблеми гонорарів членів товариства, джерела фінансування видань та діяльності НТШ. Це питання, є досить важливе, оскільки безпосередньо впливає на обсяг виданого матеріалу: "Я не знаю, як стоять фінанси на етнографічні виданя. Коли б їх стало б на стільки що можна би сього року, випустити 34 аркуші друку (22 моїх і 12 Роздольського) то думаю найліпше було б, щоб за сей рік випустити і усі мої анекдоти і казки Роздольського. Коли фінанси не дозволюють того абсолютно, то в такому разї хіба зробити так: Випустити за сей рік 22 аркуші друку (10 моїх і 12 Розд.), а 12 аркушів анекдотів видати на рахунок 1900 року" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 419 - 420]. У деяких листах є відомості про грошові доброчинні пожертви, наприклад, дарунок Павла Пелехіна на університетську фундацію [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 465 - 466]. У іншому листі є дані про державне фінансування товариства: "Міністерство просвіти підвісшило Товариству субвенції на 1912 рік до суми 22.000 кор. З увагою, що дальше підвисшеня може наступати лише аж 1913 року. Етнографічній комісії зате відмовило окремої субвенції, мотивуючи

відмову загальним підвисшеням"[ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 500 - 501].

У листі від 29.01.1909 року повідомляється про спробу отримати дозвіл на збір коштів для спорудження пам'ятника Шевченку[ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 473 - 474].

Деякі листи пов'язані з відправкою видань товариства його членам та містять дані про обмін виданнями з іншими товариствами: "тоді мусївби я мати список видань, які належать висилати. Подільському історичному Товариству задержано було висилку, бо воно не прислало своїх видань. Тепер повідомляє мене бібліотека, що на реклямацію воно прислало свої "Труды" . Можна адже буде з ним на нову увійти в обмін" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 492 - 492 об.].

Незабаром в інших листах Володимир Гнатюк повідомляє Михайла Грушевського про погіршення стану здоров'я і затримку в опрацюванні матеріалів, викликану хворобою. Ці дані є в листах від 14.02. та 25.02. 1904 року, коли В. Гнатюк перебував в Алянді [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 448 - 449, 450 - 451]. Такі ж відомості є і у листі від 20.05. 1913 року, коли Гнатюк перебував у Львові і закінчував підготовку матеріалів до "Етнографічного збірника" і "Матеріалів до етнології": "Стан мого здоровля дуже кепський, тому . не можу стілько працювати, скілько треба би і скілько хотів би. Від лютого доси друкував я Матеріали до етнології, т. XV - які вже скінчені - і Етнографічний збірник, т. XXXIV, якого тексти також уже скінчені, а передмову пишу і за 2 - 3 дні віддам. Понадто редагував я колядки, які вимагали дуже багато праці і які також кінчу. По видрукуваню Етнографічного збірника т. XXXIV, хочу виїхати на село. Туди скажу собі повисилати книжки і аж тоді понаписую рецензії" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 502 - 502 об.].

Листування В. Гнатюка з Ф. Вовком показує нам також з дещо іншого боку таку яскраву особистість української історії як М. Грушевський, з яким у В. Гнатюка склались не дуже добрі відносини (лист від 25 листопада 1912 року): "Грушевський веде далі війну проти мене, але етапами, видно бажає, мене поволі, але грунтовно знищити. Тепер, як я вже лежав хорий, відобрав мені редакцію (львівських) видань Видавничої Спілки і зробив редактором Мочульського, а його заступником Федюшку".[Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком/ Упоряд. та коментарі В.Наулка, Н.Руденко, О. Франко; передм. В. Наулка. - Львів - Київ,2001. - с.120 - 122].

У наступному листі до Ф.Вовка 21 лютого 1913 року В. Гнатюк пише: "Сталося так, як я оповідав Вам і пророкував і ще восени у Львові. М. Грушевський, як знаєте скинув мене у Вид[авничій] Спілці - де є директором і д. Раковський - за секретаря, як я був у Криворівні, і наділив цим чином

Джиджору; восени скинув мене з редактора видань і наділив цим чином німого Мочульського; тепер відібрав мені адміністрацію "Літературно - Наукового Вісника", ...так по - нелюдськи поступати з людьми, як він, годен дійсно тільки російський вихованок, а мабуть жаден інший ні"[Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком / Упоряд. та коментарі В. Наулка, Н. Руденко, О. Франко; передм. В. Наулка. - Львів - Київ, 2001. - с.127 - 128].

Листування В. Гнатюка з М. Грушевським також засвідчує популярність видань НТШ: "Усїх передплатників Вістника тепер 724 (таких, що платять). Колесса написав з Києва, що дирекція університетської бібліотеки жалувала ся що вона висилає нам "Известія", а ми не посилаємо "Записок". Вже просив вислати кілька томів, яких у них не було, і я вислав" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 421 - 422].

У іншому листі пропонується провести рекламні заходи для розширення кількості передплатників ЛНВісника: "Я думаю, що добре було би надрукувати проспект ЛНВісника і порозсилати, його на ріжні адреси урядників, які я тепер маю, може дехто з них приступить до передплати. Книжку на показ висилати шкода, як се показало ся минулого року, а проспекти не дорога річ і можна розіслати їх зо дві – три сотки" [ЦДІА у м. Києві, фонд 1235, оп.1, спр. 419, арк. 473 - 474].

* * *

Більшість наведених листів друкується вперше. Опрацювання листів і написання коментарів та покажчиків здійснено Н. Руденко. Збережено своєрідність оригіналу (напр.: частка – "ся" пишеться окремо від дієслова. У деяких словах відсутнє подвоєння – "нн", замість "і", писалося "ї", тощо).

Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу пам'яток духовної культури Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України
Руденко Наталія Василівна.

Ф. 1235, оп. 1, спр. 419, арк. 396 - 399

Високоповажаний Пане докторе!

Понеже не зараз буду видїти Пана доктора тому що на два місяці, жовтень і листопад, мушу їхать до війська - прото пишу отсе письмо, щоби дати пану докторови котореньке справозданє у подорожи до Угорщини, а надто, щоб донести про одно відкритя мною учинене, котре може мати иначе значіння для нас.

Загальне враження, яке виніс я з Угорщини - дуже сумне, прикре, а думка моя про Угорщину така: Єсли наші Галичани не будуть нічого для тамошніх Русинів робити, якто дотепер було, то за яке століття а може й скоріше мадяризм зальлє Угорську Русь, не лишить ся по ній і слїду, де була. Вже тепер єсть много сїл, що давніше були чисто руські, змадяризовані так, що лиш найстарші мужики уміють „отче наш" по руськи, а більше нічого, молодшї усе і тим похвалитись не можуть.

Всіх загалом Русинів числять тамошні попи на 300000, хоть на папері подають їх більше і то значно більше.

Що самої вандрівки тичить ся, то скажу тілько перейшлисьмо край від Лавочного до Густа (Мараморський комітат), звідти поїхалисьмо желїзницею до Мункача видвидїлисьмо там Василян в монастирі і звідти вернулисьмо до дому. Много не зібралисьмо, але те що єсть, єсть дуже цікаве. Маємо до 30 казок, трошки пісень (коломийок), дещо з весільних обрядів і терміни рільничих знарядів, обстанови хати і т.д. Через ту дорогу пізналисьмо три говори: зараз за границею говорять піп, віз, стіл; трохи низше поп, воз, стол (довге о), а ще низше - вже аж до Тиси - пуп, вуз, стул.

Шкода, що не моглисьмо мати апарату фотографічного з собою, а то булибисьмо могли привезти гарні типи тамошних людей з їх дуже оригінальною ношею. Люди там добрі, гостинні, лиш дуже убогі. Они читалиби (як я переконав ся), та не мають що. Ми розкинули трохи брошур туди, але то дуже мало. Кількох просило нас прислати їм звідси деякі книжки, часописи: ми обіцяли, та не знати, чи п. Паньківський пристане на безоплатну посилку, - а то здалобися, бо наші тверді уміють ліпше там заходити ся; ми бачили там по мужиках виданя „общества Качковського", по деяких попах „Просьвіщеніє" віденське та „Листок" угорський, але коли їм оповідатисьмо про наші часописи, виданя, то они про те нічого не знали. Звідси давалиби на виховання до нас діти свої деякі попи, а навіть мужики - бо у них „много дорожше" школи коштують: так тож через недбальство нас самих того нема; а як много значилоби взяти хоть 10 молодих хлопців річно звідти до якої бурси львівської, влити в них любов до свого: відпустити назад! Тогда не тілько цілий народ не пропавби, але розрухавби ся, підніс би ся! Над тим варто би ся близше зостановити: щось порадить.

Булоби також дуже „полезною" річчю поїхати там якомусь ученому, щоби

переглянуть тамошні бібліотеки, щоби заходив по церквах, попах - там можна би много скористати, бо дуже там много єсть старих книг, писаних паперів, документів і т.д. Ми бачили в селї Березові цїлі паки ріжних документів відносячих ся до родини Балабанів, з котрої походив Львівський епископ Гедеон, почавши від XV віка, аж до нас в язиках латинськім, мадярськім, нїмецькім, руськім, історик, приміром, мігби з них щось добути, але ми з Роздольським нї, може зрештою булибисьмо з них що вибрали, але малисьмо за мало часу, щоби їх докладно переглянути.

Много також документів відносячих ся до тої родини єсть в сусїднім селї Бистрі. Також в бібліотеці монастиря Мукачівського бачилисьмо множество писаних книг - але тако мало часу малисьмо на їх перегляд, що й титулів всіх не моглисьмо прочитати.

Конечною отже річию єсть наводити зносини з тамошніми Русинами, підперти їх, помочи їм, а може би ще не пропали тим більше, що немадярські народності Угорщини взивають тепер і Русинів до союзу з собою. Я думавби, що до сего надавби ся піп в селї Стройнї (Берегський комітат) Жадкович, дуже совістний чоловік (як нам оповідали, бо самі в него не булисьми) великий любитель етнографії і чесний що до характеру. Він написав розправу етнографічну про Русинів по мадярські, можна би прочитать що, щоби або сам її переложив, або позволив переложити і тим способом наводити з ними зносини: він же мігби іньших людей вказати, котрі признаються ще за Русинів і поволи з малого далоби ся велике осягнути. Тілько що найважнійшого про Русь Угорську тепер зачну говорити про свої відкриття.

По повороті моїм з Угорщини знайшов я в Хітари (Хутори урядові) селї Стрийського повіту книжку писану 1744 року і здає ся менї однакож що того року она була лишень переписана, а автор її мусїв скорше жити: писати хоть може не о много давнїйше. Та не ходить так про її стародавність, як про зміст дуже цїкавий. Цїла книга має звише 130 карток записаних: з того ¼ припадає на історію про Александра Македонського, а на ось які коротенькі статї (подаю заголовки їх вповнї і правописою якою суть писанї: 1) Повѣсть о єдиномъ короли, который ходивъ со злодѣем в ночи красти; если бы не пошол, то бы был изгинулъ злою смертію (подібний темат обробив др. Франко в драмі „Сон Святослава") та не знаю з чого він користав при тім.).

2) Слово со патерика о покутѣ, якъ она чоловѣкови грѣшному єсть пожитечна, хто ся по правдѣ выдержитъ, хоч и ненавины час абы по правдѣ єден жовнѣр...

3) (Наука виведена до попередного, але говоряча про иньший факт). Оуважъ теды, чоловѣче, же мусимо муки претерпѣти, албо на сам, албо на тамтом свѣтѣ; лѣпше єднак на сем, ніж на тамтомъ покутовати (се лиш на

одну сторону).

4) Сказаніє со єдном рыцері славном і который надъяв ся на сїлу свою и пробовал щастя своего воевати из каждом, а на остаток из смертїю (се знана казка, публїкована вже.).

5) Сказіє со єдном цесарї - Їшвнанѣ который был поднѣс пыку противно Богу, которого Богъ каралъ.

6) Слово со Давидѣ разбойнїку.

7) Слово со Флавїянѣ разбойнїку, который хотѣл розбити монастирь чернїческий, але и сам спасься.

8) Слово со єдном пустельнїку, который хотелъ звѣдати судєвъ божихъ, который у пущи сѣдѣвъ 30 лѣтъ и напослѣдку хотѣв стратити свою покуту и душу, еслибы єму ангелъ не повѣлъ.

9) Слово о путнїку Книгы (? се незрозуміло), како во Цариградѣ святѣйший патрїарха Терентий випил биль лютую трутизну из рук єди (но)го жида. (се не має кінця, бо бракує карток).

Істория про Александра Македонського ділить ся на роздїли, має дві ілюстрації, котрі я відбив, а бракує в ній в трьох місцьох карток, надто подекуди суть повипускані уступи, недокінчені, але се здаєсь вина переписувача. Починає ся рождеством Александра, йде через цїле єго житя і кінчить ся єго смертїю. Александер представлений в нїй яко чоловік нїчим і нїким не пополоханий, который ходить по сьвѣту цїлому, підбивая поодиноких царів, нїколи жаден єму не опираєть ся; роздає трони і царства, стріляє з пушок, говорить „свят, свят Господь Бог, Ісус Христос", подибає дивні народи о однїй нозї і руцї, о шести руках і двох головах, женщин що лїтають, раків що коня тягне оден в море і т.д. - переходить рай і пекло і т.д. Словом єсть то чудесна істория, яка в минувших віках була підставою образованя наших Русинів. Язик єсть народний, але похоже автор був духовником, як з многих місць можна переконатись, тому й цїлий слог і поодинокі форми старав ся писати по церковному, хоть се єму не всюди вдавало ся. Що автор був гірняк і то або з сеї сторони в горах Стрийських, або що імовірнїйше в притикаючих угорських, на се суть доказом поодинокі слова і форми, які і тепер там уживають ся, а деінде нї.

Що автор походив з Угорщини, догадуюсь з сего: що по історії Александра єсть підпис такий: Василь Попович бистрянський писав власною рукою 1744 року, місяця февраля: на Угорщині лиш єсть Бистра село (єсть їх більше) а єсть і родина Поповичів, отже легко може бути, що і автор звідти. О правописи і інтерпункції автор здаєсь не має великого понятя (властиво переписувач) - правописи не змінив, але інтерпункцію мусїв си. Цїлу его книгу я переписав і маю до розпорядимости і прошу проте, щоби пан Доктор були ласкаві

повідомити мене, що маю з тим зробити, бо лишати таке діло неопублікованим здаєсь менї, було би шкода. Я думаю, що можна би єго попередити якоюсь історичною літературною розвідкою і видати. Решта аркушів, переписаних в мене єсть 22 - значить друку було би кілька аркушів, а кошти затим невеликі. Властитель Книжки рукописної обіцяв рукопис спродати, єсли єму пришле ся примірник друкований; інакше не хотїв і тому мусїв переписати все.

В тімже стрийськім повіті єсть брат повисшого властителя рукопису, у котрого має ще находитись 4 - 5 книжок рукописних старих, між ними дуже велике євангеліє і якийсь „Ключ Разумінїя" де суть всї річи істолковані - рід отже руського лексикона чи енцикльопедії. Єсли се буде добре до публїкациї, то тогда я поїду і за згаданими манускриптами, я сподїюсь, що їх дістану.

Прошу отже ще раз о ласкаву інформацію і пишу ся
з глубоким поважаням
Володимир Гнатюк
В Пужниках, п. Бариш коло Монастериск
(Галичина)
Олїгва Королївська 22/VIII 1895.

Арк. 400 - 401

Високоповажаний Пане Докторе!

Як раз того дня, коли лист від ВП Пана Доктора надійшов до мене, я виїздив до Львова (14.IX н. ст.). Я взяв зі собою згаданий відпис „Александриї" з додатками і пішов з ним др. Франка. Він сказав, що „то всьо цїкаве", казав відпис у себе полишити для прочтеня і сказав, що з тим дасть ся щось зробити. Я просивбим тому, щоби Пан Доктор були ласкаві привезти з собою згадану монографію д. Істрина, щоби можна на ній в дечім опертись, бо ту, сумнїваюсь чи її де дістати буде можна. Може „Александрія" та буде не тілько цїкава, що надасть ся до друку - а без порівняня вже попередних студій сего зробити не буде можна. З казками нашими на разї нічого не робимо, хіба тілько що я свої вже переписав, а п. Роздольський переписує. Ми на свій кошт друкувати їх не можемо, бо не маємо потрібних на те гроший - думаємо однакож, що Тов[ариство] ім. Шевченка повинно тим занятись і опублїковати їх скоро, щоби тим способом розігнати ті вісти, які ту кружать між інтелїгенциєю, що то на Уграх Русини говорять язиком церковним, або якоюсь мішаною і т.д. Я думаю, що булоби добре в одній книжцї на передї помістити Казки угорські (коло 30 всіх) а по них записані мною в Хітари (коло 40) і п. Роздольським в Тарнавцї (оба села в Стрийському повіті коло Лавочного, а диалект їх дуже зближений до диалекту угроруського).

Д. Панківському був я подав ще з Угор[щини] три адреси і просивси, щоби

на них висилав деякі часописи, книжки. Тепер як був ся ві Львові, довідав ся , що ті книжки завернено: тому я нині пишу на Угри, щоби довідатись, чи самі адресати книжки звернули чи може уряд, чи хто иньший. То якась взагалї темна для мене справа, бо книжечки Общ[ества] Качковского доходять [. . . .] регулярно - як рівнож і віденське Просьвещеніс. За кілька днів думаю, буду мати поясненя. Що до моїх справоздань з „Wisły" і „Ludu" то така річ : „Wisły" не маю в себе, тож за перший піврік справозданя дати не можу, хіба в грудню за оба півроки : „Ludu" вйшло дотепер чотири зошити (5 чисел), а що статї там заміщувані переходять з одного числа в друге, тож і не знаю. Котре число ставити за піврік, тим більше, що в цьвітни він почав він почав виходити. Може з „Ludu" дати справозданє за цїлий рік? З „Житя і слова" за І піврік надішли до Львова.

З глибоким поважаням
Володимир Гнатюк
Пужники
17.11.(н. ст.) 1895.

Арк. 402

Високоповажаний Пане Професоре!

Тут проходила п. Морачевська і просила щоби її виплатили ремунерацію за рецензиї і статю в лїкарським збірнику. Просила, щоби зробити се найдальше до завтра рано, бо вона лиш в переїзді. Прошу розпорядити, що з тим належить зробити

З глибоким поважаням
В. Гнатюк.

Арк. 403 - 404

Високоповажаний Пане Професоре!

Вертаючи з Угорщини домів, уважаю своїм обов'язком хоть коротенько сказати про мою експедицию. Я пробув ту два місяцї - без трьох днїв - але то був замалий час, щоби я в тїм міг всьо те зробити, про що я думав. На те требаб було найменьше ще два місяцї часу, а я його вже не маю. Тому я не звидїв всїх сїл руських тутешніх, але лиш два села головні, у котрих пішла дальше Польонїзация. Записував я головно казки, а й не много пісень. Материял дуже цїкавий не лиш з огляду на зміст, але і на мову. До тепер и не знав що істнує за такий диялект руський, яким ту говорять. Він на стілько ріжнить ся від нашої мови, що я мусїв навчити ся на нїм говорити з мужиками, бо коли говорив я по нашому, мене або зовсїм, або лиш дуже слабо розуміли. Сильно є він пословачений. Всього материялу буде на 50 (пядесять) аркушів друку. Каби лиш можна було йому яким чином незадовго сьвіті побачити - я тим найбільше

тїшивбися! „Етнографічний збірник" думаю за малий на [...], бо як и до тепер виджу, я потрафив би його сам рік за роком заповнювати - на два томи по 16 аркушів зберу все - а що другі люде? Чи не удалось би як „Етн[ографічний] збірник" розширити? А може би такі більші збірки осібно видати?

Фотографій маю поверх сорок, але не дуже добрі. Я за пізно дістав апарат щобим мав час добре вивчити ся, а ту не міг учити ся, та всеж думаю хотя половина з них буде могла ввійти до Книжки.

В мене ту люде вже замовлюють „Казки": чи будуть надруковані, то їх ту досить розійде ся. Докладнїйше розкажу про свою експедицию у Львові.

Пишу ся
З глибоким поважаням
Володимир Гнатюк.
Новий Сад 12.IX. 1897.

Арк. 405.

Книгарня Наук. тов. ім. Шевченка Львів, Чарнецького, 26.

Вп П. Професоре!

Історию розіслав я нинї і спожар дав один примірник більше: Я замкнув його до шафи. Нині є у Львові Пелехін. Він їде мабуть до Абазнї.

З правдивим поважаням
В. Гнатюк
Lemberg. 31.12. 1898.

Арк. 406.

Мшанець 23/II 1899

Високоповажаний Пане Професоре!

Я не вспів перед своїм виїздом переписати справозданє на студию Брока, тому аж нинї пересилаю його. Може воно трошки і за довге, але інакше годї було менї зробити: я і так не вдавав ся в подробиці працї - хоч можна було - а загальної части, що й найбільше забрала місця, уважав я за добре не опускати. Колиб не було тепер місця в Записок, то може би відложити його до иньшого тому. Я буду просити Пана Професора сказати д. Беднарському на першого виплатити менї 15 зл. за експедицію і 45 зл. на працю та переслати Яцком для моєї жінки (ул. св. Войтїха, д.)

Доси запасав я тут дуже мало; як так пішлоби дальше, то ліпше було б не їхати. Думаю одначе, що ще дасть ся найти щось конечно.

З глибоким поважаням
Володимир Гнатюк.

Арк. 414 - 415
Львів 24/III 1899

Я вернув з Угорщини перед двома днями. Етнографічних границь між Русинами і Словаками я не віднайшов, бо на те, як я переконав ся, треба одному чоловикови якнайменьше півтора року часу і за те зібрав я в ріжних околицях по кілька казок і в кождій околици є иньший диялект (властиво говор або навіть підговор): я хочу проте зладити сими днями реферат п[ід] н[азвою] Русини пряшівської епархії і їх говори. Крім загального погляду на Русинів хочу подати також казки кождої околиці - окремо одні від других - з короткою характеристикою говорів. Думаю, що сей реферат буде інтересний з того боку, що на ньому дасть ся прослідити як найкрасше постепенне словаченя Русинів. Сей факт послужить також сам через себе відповідю Пастернакови, на те, чи Бачв[анські] Русини Словаки, чи ні.

Крім того, привіз я з Угорщини рукопис - не давний, бо з XVIIIв. і не повний, бо багато в ньому бракує і на початку і на кінці і в середині, одначе ся в бібліотеці Товариства, а за те казав я вислати властителеви його Книжок з Товариства на суму найвисше 7 зл. що в свойому часї предложу виділови до затвердженя. Рівночасно пересилаю два письма адресовані до Пана Професора, але розпечатані в часї моєї неприсутности з Паньківським.

З Київа не прийшло доси повідомленя про арх[еологічний] з'їзд. Чи може вже і не прийде? Петрушевич другий тиждень хорий, я як виїздив лишив йому тоті рецензийки, що я мав зладити, аби передав П. Професорови, але він забув. Чи підуть вони пізнійше? Я маю також рецензийку на Брока (Weibere Studien von der Slov [...] [...]).

Ми з дром Франком не виїздимо більше зі Львова, але будемо сидїти тут через вакациї.

Опізненя проте в друку з нашої вини не буде.

Остаюсь з правдивим поважаням

В. Гнатюк.

Львів 29/7 1899
Арк. 407

Високоповажаний Пане Професоре!

„Чудацькі Думки" вислана д. Панк[івському] вже кілька днів тому назад, давши перший аркуш до них з Ів. Вишенського - Франка. Чи вони ще не прийшли? Посилку бандерольку я вислав доси лише одну до Пана Професора і одну до Батька (в моїй неприсутности не висилав ніхто). Додаток до статї Верхратського вже видрукований, але я казав його післати так як є. З висилкою письма до Комітету в справі з'їзду ми хочемо ще кілька днів здержати ся, бо тут був проф. Бузде з Казани і говорив, що він знає з

приватного жерела, що Боголєпов згодив ся на читаня рефератів в укр[аїнській] мові. Я пишу рівночасно до Тимченка, щоби довідав ся, як стоїть справа і нас повідомив. Пересилаю лист Кошового для відомости; я полагодив всьо, що він хоче. Вістник вийде за два дні. Хроніка буде дуже інтересна. Нині приїздить до Львова Драгоманова в переїзді до Київа.

З правдивим поважаням

Волод. Гнатюк.

Арк. 408

Високоповажаний Пане Професор!

Пересилаю витяг із протоколів секций і спис товариств, що обмінюються з нами виданями. Може би той спис дати до Хроніки в Вістнику? Зміст Яношіка напишу нині і дам дру Фр[анку]. Чи статя про Русинів Пряшівської єпархії йде до II тому Збірника? Як так, то я хотів би її потримать ще з тиждень, аби подавати паралелї до материялів та хоч коротенько зазначити характерні прикмети говорів.

І в самій розвідці (1 части) мушу ще дещо змінити, але то можу зробити в однім дни, а потому дати складати. До д. Шухевича напишу зараз. До дра Колесси я писав, а він сказав Савкови, що дасть менї устну відповідь, як зї мною увидить ся. Я пишу зараз, аби подав бодай наголовок праці.

З глибоким поважаням

В. Гнатюк.

Львів 3/8 1899

Арк. 409 - 410

Високоповажаний Пане Професоре!

Колективних посилок не висилав нїхто до Владикавказу тому, що Петрушевич ще від 10/7 не приходив до Канцелярії. По причині хороби, а він мав те роботи. Тепер його нема також, виїхав на село. Я як повернув, то вислав на адресу Батька 22/7, а на адресу Пана Професора 28/7. Може бути , що вони затримали ся десь в цензурі. Якби не було їх, доки прийде мій лист, то я зарекламую. З книгарні вислали п. Панк[івському] 18/7 „Чудацькі думки". Сього тижня зарекламую їх також. Нині висилається П.Професорові Вісник 8 кн. За три дни я вишлю знов колективну посилку, а між иньшим нову „Часопись правничу". Тепер пересилаю лист, адресований до президії нашого товариства проф. Benedictrena. Др. Франко написав йому вислати книжки зазначені на листі (за післяплатою). Стешенко прислав на адресу фільольог[ічної] секції розвідку „Станко Враз, його поезія і значіння в історії национального відродження південно - західних Славян". Він хоче, аби вона була надрукована в „Записках". Може її переслати П. Професорови, а якби

можна друкувати, то в томі, де будуть друковані реферати, що мали читати ся на арх[еологічному] з'їзді? Наші газети вже всї подали звістку про заборону читати реферати по українськи на арх[еологічному] з'їзді. В „Дїлї" і „Руслані" були вже вступні статї про се.

До Товариства не прийшло одначе ніяке повідомлення. Ми в суботу висилаємо заяву до Комітету, хоч письмо не прийде від нього. Охримовича нема у Львові; а я не знаю його адреси, тому що не можу зовідати ся, чи передав письмо Трушови. Напишу хиба до самого Труша, що тепер перебуває в Косові. Коректи від п. Павлика часом опізняють ся трошки, але каже директор, що не багато. Натомість від Пана Професора не дістав вже дотепер лиш одну коректу, через що дечого не можна дальше складати так, що тепер головна робота в друкарни, то „Етнографічні збірники" (6 і 7), що почали ся сього тижня складати. Громницького нема у Львові. П. Панькевичева їде також на село 15/8, а на своє місце хоче лишити на час своєї неприсутности якогось заступника. Панкевич їде на цїлий рік за границю, до Монакії. Завтра (5) висилає директор цїлу купу коректа до П. Професора.

Остаю з глибоким поважаням

Волод. Гнатюк

Арк. 411 - 412

Львів 10/8 1899

Високоповажаний Пане Професор!

Перед тим, ніж прийшло письмо проф. Антоновича, я писав до д. Тимченка з просьбою, щоби він довідав ся як стоїть справа зі з'їздом і повідомив нас про се, бо в разі заборони нашої мови, ми вишлємо до Комітету письмо з заявою що не беремо в ньому участи. Нинї дістав я від нього таку відповідь: „Хоч після „заперечної" депеші і отримано з Пет[ербурга] нову депешу, що каже, наче ще не цїлком безнадїйний стан сеї справи, але се така мала сподіванка, що на неї не можна уважати і краще уважати цю справу за розв'язану цїлком заперечно". Ми одначе не вислали письмо до комітету і оголосили в „Дїлї" нову звістку яку посилаю в відтинку. Так само посилаю з „Dziemnika Pols" витинок передрукований з Галичанина. Коцовський, Барвінський, Колесса і здаєть ся Стоцький виїздять завтра до Київа. Чи їде від нас ще хто більше, доси не знаю. Колиб ми таки поїхали до Київа і там треба булоби читати реферати, тодї на місци утрясалибисьмо, що належалоб зробити, якби П. Професорові і др. Франкові поставлено жаданє читати реферати по російськи. Здаєть ся одначе, що така евентуальність не зайде. Шухевич обіцяв в понедїлок (нинї четвер) дати першу частину своєї працї складати. Др. Охримович вже приїхав. Він каже, що не дістав жодного письма для Труша тому й не висилав йому. Чи Труш має якии реферат, не знаю.

Заспитаю ся його. Він на другий тиждень приїде до Львова. Чи йому можна виплатити всї гроші ухвалені виділом для нього. Д. Бернадський вислав вчора при минї 17 і 18 форму Історії. П. Панкевичева вислала також Ч[удацькі] Д[умки] (перший аркуш). Додатки Верхр[атського] вислані ще темтого тижня. Чи Петрушевич вислав до Харк[івського] Іст[оричного] Тов[ариства] жерела не знаю. Його ще нема, а адреси свої не лишив.

З глубоким поважаням

Вол. Гнатюк

Арк. 413

Високоповажаний Пане Професор!

Я до Кордуби вислав вже письмо. Про реферат Колесси довідаю ся завтра. Витяг з протоколів зроблю до понедїлка і пришлю. Живої Стар[ини] і Этн[ографіческого] Обозр[ѣнія] нема доси. Я писав письмо до Ламанського (але не дістав відповіди) в справі Ж[ивої] Ст[арини] і до Кримського в справі Этн[ографіческого] Обозр[ѣнія] Кримський ходив до редакциї і йому сказали, що вишлють, але не прислали. Я написав те другий раз Кримському, але відповіди не маю ще.

З глубоким поважаням

В. Гнатюк

Арк. 416 - 417

Львів 22/8 1899

Високоповажаний Пане Професор!

Рівночасно з отсим письмом висилаю Записки XXIX і Драгоманова - твори. Більше не маю вже що вислати. На иньші адреси висилаю лиш Записки. Посилаю також лист якогось передплатника Вістника: прошу сказати, що йому відповісти і лист звернути, аби я міг йому відповісти. Письмо, в якім Товариство повідомлює Комітет, що не возьме участи в арх[еологічному] з'їзді я вже вислав до проф. Ан[тоновича]. Змісту рефератів я ще не вислав, бо доси не дістав їх, хоч в „Дїлї" просив я авторів, щоби поприсилали, а крім того розписував окремі картки. Я чекаю ще до 25, як доти не буду мати більше змісту рефератів, то висилаю ті що маю: дра Франка 4, мої 2 („Русини пряшівської епархії і їх диялекти та „Яношік"), Павлика 1, Шухевича 1. Відповіди не маю від Кордуби, Рудницького, і Корінця (його адреси не знаю). Коцовський правдоподібно дасть ще. До Кокорудза я тепер не писав, бо др. Франко каже, що його реферат не надасть ся на з'їзді. Охримович все каже: „Я може дам", але не дає. Колесса правдоподібно подасть сам зміст свого реферату в Київі, куди виїздить з др. Ев.Олесницьким 24/8. Перед трьома днями виїхали до Києва Озаркевич і Кобринська.

Кобринська з Київа поїде до Кулішевої. Кобилянська поїхала до Косачів до Гадяча. Коцовський вже вернув з Київа, цікавого не розказував багато, за те розказував таке, за що українців, а особливо Київів варта трошки взяти з гори. До П. Професора стоять вони на становищу не дуже прихильнім і то всьо через якісь бабські сплетні. Варто б було П. Проф[есору] поступити до Київа потому, та позливати їх холодною водою.

Петрушевич сидить тепер в Єзуполи і писав до мене, йому вже ліпше і здаєть ся від 1/IX верне до Канцелярії.

Я буду просити прислати мені дві карточки на вересень і жовтень, бо я вже геть безгрішний. Труша були арештували в Косові за шпигунство (тому що малював). Докладнійше не знаю одначе тої справи.

З глибоким поважаням

В. Гнатюк.

Арк. 418

Львів 5/IX 1899

Високоповажаний Пане Професор!

Дякую дуже за карточки на вересень і жовтень. Усї рецензії я зладжу до приїзда П. Професора, а надто до Miscellan - ів дам дві замітки. Листи до письменників повисилаю; нинї я написав вже до Коцюбинського (хоч не знаєте, чи він схоче що прислати), та до Чайковського завтра повисилаю иньші. Вчора вислав я чотири книжки на адресу П. Професора.

Я бачив ся з др. Олесницьким по його повороті з Київа. Він сказав, що Барвінський представив так річи в Київі, мов би то усї Товариства національні нинї завтра мали перейти в руки Кацапів через те, що їх поприниманo в члени Товариств. Звідти у киян має бути велике огірченя на всїх нас. Вчора я бачив ся з Барв[інським] у Шнайдра. Він дуже розгніваний на Тов[ариство] що його всюди „оминаєть ся ". Про реферат до Київа, його не прошено (хоч я дуже добре пригадую собі, що по ухвалї секції я, висилаючи картки до ріжних людей з запитаням, які зголосять реферати на з'їзд, вислав і до нього; але він каже, що не дістав нічо!), делегатом на з'їзд його не іменовано: тому він зголосив впрост свій реферат до Комітету в Москві, а тепер його не дасть до нашого збірника, але надрукує в Ягічовім Архіві!

Незвичайно зарозуміла штука! Др. Колесса сидить тепер у Київі і хоче поправити те, що Барв[інський] попсував. Доси від нього нема одначе ніяких звісток.

Павлик і Петрушевич вернули вже на першого. Панкевичева має вернути 15 - го. Труш при кінци сього місяця їде до Київа. Він казав: коли я хочу написати що про нього сензацийного, то най напишу, що він не взяв ще анї крейцаря форшусу з гроший, призначених йому Виділом. - Як Томашівський

верне, я скажу йому, щоби написав рецензию на „Облогу Буші".

Коли приїдуть П. Професор?

З глибоким поважаням

Вол. Гнатюк

Арк. 419 - 420

Львів 16/IX 1899

Високоповажаний Пане Професор!

В Етн[ографічному] Збір[нику] VI т. надруковано доси 10 аркушів (20 форм) і на тім кінчить ся перша часть анекдотів про ріжні верстви суспільні. Має бути ще дві части: 2) Про ріжні народи; 3) Varia (чи як там о її прийдеть ся назвати). Обі оті части дадуть разом знов 10 - 11 аркушів друку по обчисленню д. Сидораки, котрому я умисно приносив скрипт для обчислення. Я тепер не знаю що робити: Чи перервати друк на тих 10 аркушах і випустити VI том - хоч він буде трохи за малий - чи друкувати дальше. Зауважу, що дальше друку не можна перервати, хіба при кінци 2 части: обі части разом, перша і друга, виносили би коло 15 аркушів; та тоді на третю часть не лишилоби ся лише коло 6 аркушів, з чого не можна дати окремого тома, а містити її в збірнім томі не дуже менї хотілось би. VI том Етн[ографічного] Зб[ірника] - Роздольського казки, винесе 11, а найбільше (з евентуальними додатками) 12 аркушів друку. Я не знаю, як стоять фінанси на етнографічні виданя. Колиб їх стало на стільки, що можна би сього року випустити 34 аркуші друку (22 моїх і 12 Роздольського) то думаю найліпше булоби, щоби за сей рік випустити і усї мої анекдоти і казки Розд[ольського]. Коли фінанси не дозволюють того абсолютно, то в такому разї хіба зробити так: Випустити за сей рік 22 аркуші друку (10 моїх і 12 Розд[ольського]), а 12 аркушів анекдотів видати на рахунок 1900 року. В такому разї чи не можна би не розділяти анекдотів, а видати їх в одній книжці як VI і VIII том? Вправдї тоді зайшла би нова історія. В 1900 можнаби було видати ще лиш один том. Я думав, що можна буде в тім роцї почати друк моїх бачванських материялів; але як мій том буде вже один, не повинен виходити і другий мій. Надто ми з дром Франком уплянували на найблизший том видати збірну Книжку легенд записаних мною, Роздольським, др. Фр[анком] і иньшими. Значить бачванські материяли знов відсунуть ся на дальше, а тим часом вони можуть бути дуже інтересні і повинні би вийти скорше.

Виджу се із рецензий на „Руські оселі в Бачцї". Тепер заговорив про них Брок, в окремій статї в „Archif. F. sl. Phil." і „Slovenske Prhl'ady". Я задумую навіть написати коротку розвідку про причини тих рецензий (і попереднїх), де бажавби розібрати питаня „руськості" Бачванців. Що робити одначе з самими материялами - не знаю. Прошу проте розпорядити, що зробити тепер з

анекдотами і подати плян Етн[ографічного] Збірн[ика] на 1900 рік.

Я вчора вислав нову посилку на імя Пана Професора. Чи статю Л.Ч. висилати в відбитці лише до Владикавказу, чи і до Київа? Я взяв її для посилок 20 примірників. Записок XXX т. взяв 28 примірників. На другий тиждень вийдуть Апокріфи. Кілько примірників призначити для Київа? Так само кілько примірн[иків] для К[иїва] призначити Етн[ографічних] Збірників?

З глибоким поважаням

Володимир Гнатюк

Арк. 421 - 422

Львів 19/IX 1899

Високоповажаний Пане Професор!

Висилаю нині одну часть переписки П., а завтра вишлю другу: її не багато, тому я не ділив на більше листів. Ставши раз „хроністою" (таких форм уживає д. Шпитко, теперішний редактор „Буковини") Руси, мушу і П. Професорови післати дещо з своєї теки. Найбільшою сензацією, думаю, буде те, що Щурат оженив ся в Перемишлі и вже приїздив з жінкою до Львова, але нікому не хотів її показати: видно заздрісний. В його сліди вступили ще др. К. Лучаківський у Львові і С. Недільський в Коломиї.

Побіч так радісних хвиль треба зазначити й сумні: Недавно помер Дністрянський, батько Станїслава, вчора помер др. Борисїкевич в Грацу і гр. Волод. Дїдушицький, основатель музея у Львові. Перед кількома днями прислав він до нашої бібл[їотеки] 3 Книжки, я мав вислати йому за них подяку, але запізнив ся. Вол. Шухевич перед двома днями захорував також тяжко: як кажуть йому пухла якась жилка в мозку: чи вийде з того, не знати. У Львові гостить тепер Крушельницька; вона буде співати сеї зими в Варшаві (за 4000 франків місячної плати), потому в Петербурзї. Я намовляв Труша, щоби купив фляшку горівки і боханець хліба, та я піду з ним в свати до неї, але він не хотів. Каже, що він вже лишиться на все старим парубком. Тепер гостить у нас українець з Харкова, технїк (студент) Мацієвич; звідси поїде ще подивити ся на Відень. Другий ніби українець, якийсь Молчанов, що не уміє говорити по укр[аїнськи], окончивший ветерин[арний] институт заїхав до готелю під „Рибою" і каже, що його переслідують шпіцлї не лиш в Росії, зза чого він утік звітти, але і в Чернівцях (де вже був) і тут у Львові. Вони відгадують навіть його мисли при помочи магнетично - гіпнотичних чи яких там способів і комунікують всьо цареви так, що теперішня політика Росії йде відповідно до того, як він „мислить". Приходив до дра Франка за запомогою, а потому удавав ся і до Тов[ариства] нашого, але йому натурально відмовлено. Минулого тижня було засїданя Видїлу: на письмо Народ[ного] Дому в Чернівцях ухвалено дати йому 100 зл. підмоги на закінченя будови дому.

„Руска бурса реміснича" зголосила ся також, щоби Тов[ариство] вступило в її члени зі „сталою, більшою квотою річною", але цю справу відложено до другого засїданя. Усїх передплатників Вістн[ка] тепер 724 (таких, що платять). Колесса написав з Київа, що дирекція унїв[ерситетської] бібліотеки жалувала ся що вона висилає нам „Извѣстія", а ми не посилаємо „Записок". Вже просив вислати кілька томів, яких у них не було, і я вислав. Чи висилати і дальше? Мик. Шухевич здав тепер іспит адвок[атський] і їде до Київа. Трильовський приїхав також здавати іспит, але захорував на тиф і вже більше, як місяць лежить в шпиталї.

Тепер дещо ex politicis. Будучність виходить ще, але як довго потягне, не знаю, бо має лише 120 передплатників. Зачуваю такого що Охр[имович] і Лев[ицький] попштикали ся вже трохи. В недїлю уконституювався заряд социяльно - демок[ратичної] Української партії і до нього увійшли: М. Ганкевич, Ю. Бачинський (тепер упав знов при іспиті) і наш Возняк. Заряд ухвалив видавати свій орган. Матіїв прийшов на місце Днїстрянського до Ради Шкіль[ницької] (тому Шараневич, його тесть голосував за Студ[инського] бо така мала бути умова між ним і Вахняніним), а на дирек[тори] в Соколи пішов Гисовський. З руської гімн[азії] перенесено лише Мостовича до Коломиї, а на його місце спроваджено ще одного попа Каргута, так що тепер їх є вже 2. Студинський ще не іменований, але чекає у Льв[ові] та номінацию і редагує тим часом Руслана; Лопатинський обиджений на Русинів, що для них не варто працювати, має виїхати до Відня (бо там виїде і його [przyjacie domu] як кажуть коли буде скликаний парлямент). Куїловський вже митрополітом, на видїлі мітав громи. Чи не вислати до Куїлов[ського] депутації від Тов[ариства], але лише один Верхратський промовляв за тим горячо і сам голосував, більше нїхто. Шептицький також висвятив ся (на обїді, який він дав, було маса панів, Савчак, Савицький, Харкевич, а Барв[інського] і Вахн[яніна] не було. Кажуть, що 21 вони будуть в Станіславі при його інтронізації) і видав посланіє, де заповідає страшну борьбу радикалам і соц[іялістам] та каже, що він „Русин з роду". Його батько промовив в часї наради кілька слів по руськи. Кажуть, що тепер молоді шляхтичі почнуть геть переходити на „руське".

Побачимо. З правдивим поважаням.

Вол. Гнатюк

Арк. 423 - 424

Львів 25/09 1899

Високоповажаний Пане Професор!

Пересилаю для підпису обидві петиції: я написав уже й иньші, але затримаю їх і вишлю аж усі чотири разом. „Етн[ольогічні] Мат[еріяли]"

мають бути готові до 29 і „Етн[ографічний] Збір[ник]" VII вже в інтролїгатора, повинен завтра вийти. Подвійний том „Записок" вийшов і я зробив вже експедицию . „Руська Бесїда" в Чернівцях написала вже письмо, що годить ся аби наше Товариство видало Федьковича і домагаєть ся за те 500 примірників для себе. Не знаю лиш, чи наше Товариство зробить повне виданя творів Федьковича чи лише вибір: Руська Бесїда не говорить про те нїчого. На з'їздї радикальної партії вийшла мала буча: Трильовський говорив про становище радикалів до нової партії і накинув ся досить остро на дра Франка, Пана Професора і [...]. Др. Фр[анко] відповів йому остро, почім вийшов із хати. Конець кінцем партия ухвалила резолюцию, що не видить потреби основуваня нової партиї, а тих людий, що хотять зорганїзувати нову партию взиває, аби вступили до радикальної партиї. Відповідно до тої резолюції появила ся досить немудра звістка в „Гром[адському] Голосі" про становище дра Фр[анка] і Пана Професора до нової партиї, де автор дораджує між иньшим: проф. Груш[евський] най не пускає ся на полїтику, бо вона ковзка і він дуже легко зможе в ній скомпромітувати ся, що очевидно може вийти на шкоду Товариства Шевче[нка] де знов закрадеть ся полїтика і т.д., а навіть може до чого „гіршого дійти..." Того останнього не пояснює. „Дїло" знов заговоривши у двох вступних статях про організацию нової партиї представило цїлу акцию як працю „Народної Ради", що Нар[одна] Рада властиво не потребувала міняти програми її добра і т.д. через що обурила деяких радикалів. Тепер така каламанция, що не можна вгадати, як випаде завтрішнїй з'їзд. - У Вістнику (І кн.) зайшла трошки зміна: Атта Троль прийшов уже до І кн. (бо було ще досить місця) хоч не знаю, чи змістить ся в цїлости чи лише в части. Намість [Лек hadara] Хаєцкого прийшла новела жінки Пшибишевського в драматичній формі п[ід] н[азвою] „Гріх". Буде також коротка статя про Гейне з нагоди його ювилею, який тепер нїмцї обходять. Шульгин прислав тепер рецензию до „Записок" враз з листом. Пересилаю її разом з петициями при сїм листї.

Ще дещо веселїйше. Про дра Фр[анка] ходить тепер по Львові така легенда, яку мав виголосити Петро Новаковський (брат посла, агітатор) на одних зборах, бажаючи доказати велике знаня Фр[анка]: „хочете знати, кілько др. Фр[анко] знає? Добре. Я вам скажу зараз. Як він здавав докторат у Відни, то як цісар слухав його відповідий. На однім боцї посїдали професори, на другім Фр[анко], на третїм цісар. Стали задавати професори Фр[анк]ови питаня, а він так відповідає, так говорить, як з горячки. А цісар лише слухає та й прижмурює очи тай усміхає ся. Як вже вислухали Фр[анк]а, а цїсар встав тай каже: Ви Франку підїть тепер на те місце де були професори, а ви професори там, де був Фр[анк]о. Тепер ви Фр[анк]у, питайте їх. Франко зачав питати. Дає одно питанє, друге, десяте, а вони нїчо нї в зуб. А цїсар тогди

каже: О файні з вас професори! Взлостив ся тай вийшов.

А про мене такого пускають wihr-a: Умер Гнатюк, прийшов до раю, дивиться, а там сидить Єва. Е, подумав, тепер я скористаю. Виймив гульдена, дав Єві, тай каже: Тепер оповідай мені казки. Єва говорить, а він пише. Написав, прийшов до св. Петра: Пусти мене на землю. Чого? Того й того. Можеш йти. Гнатюк пішов і видав новий том Етногр[афічного] збір[ника], що викликав сензацию, якої доти ще ніяка збірка не викликала!

З глубоким поважаням

В. Гнатюк

Арк. 425 - 426

Львів 11/IV 1900

Високоповажаний Пане Професор!

Я говорив із Возняком і Беднарським про „Хроніку" і вони сказали, що до 20/IV не може бути ніяк скінчена, бо то трудний склад і деяких букв мають за мало. З другого др. Франко сказав, що він також не потрафить до 20 упорати ся зі скриптом, бо переклад дуже довільний і йому треба годину сидіти над двома картками, аби їх справити. Виходить із того, що „Хроніка" може скінчити ся аж по сьвятах. Поданя до міністерства вишлю сього тижня, завтра (в четвер) мабуть ще ні, бо ще не викінчене.

Грозик заявив, що на умови Виділу не пристає та що від 15/IV не може більше приходити. Тимчасом його аґенди буду вести я з Фірулком (Крушельн[ицький]); 16 і 17 я не буду в Товаристві, бо поїду до суперарбітріком; 19 їде Фірулко на сьвята і верне оце аж 27, бо 26 має ставити ся до асептерунку. В тім часї буду я і його заступати. Прошу тепер написати, чи я можу увійти в переговори з Іванцем або Яцковом, аби котрого з них узяти до нас, бо Громницького нема вже у Львові також і прийде аж по руських сьвятах. Які ставити б їм евентуально умови? А може шукати за ким иньшим? Чи Грозик возьме за час який пробув у Товаристві, плату, не знаю ще. Громн[ицький] старав ся наклонити його аби лишив ся до першого, але він мабуть не згодився. Нині довідаю ся про се.

Пошлю рівночасно рахунок від Николаева і рецензию для Записок, що прийшла передвчера.

Книжки з бібліотеки дістану певно аж по сьвятах, бо тепер (від нині) замкнена. Про адміністрацию камяниці напишу пізнійше, як розпитаю про те Коцовського.

З глибоким поважаням

Вол.Гнатюк

Пані Професоровій і Паннам засилаю глибокий поклін.

Арк. 427

Високоповажаний Пане Професор!

Засіданє Етн[ографічної] Комісії буде о 5 годині. Барв[інський] не подав дневного порядку і знаю лише, що крім демонстраций з фонографом будуть складати справозданє з поїздки Павлик і Роздольський, те що Роздольський поновить внесеня на закупно фонографа. Посилаю два письма від Николаєва.

З глибоким поважаням

В. Гнатюк

1900

Арк. 428

Вп. Пане Професор!

Прошу прийти о 5 год. - д. Стебницький не поїхав.

З глиб[оким] пов[ажаням]

В. Гнатюк

1900

Арк. 429

Томашівський сказав, що Виділ відложив справу зі студентом - а властиво зовсім не займав ся нею.

1900

Арк. 430 - 431

Львів 19/IV 1900

Високоповажаний Пане Професор!

Я вернув зі Станїславіва 17/IV. Мене увільнили зовсім так, що тепер буде мати спокій з войськом. Вчора я урядував уже в Товаристві. Крушельницькій виїхав вчора вечером і верне 27/IV. Іванець не хоче йти до Товариства, бо в Днїстрі дають йому від разу 30 зл. місячно на випадок, як він покине медицину і обіцяють дальший аванс. Чи не оголосити б знов у нас новий конкурс і до якого терміну? Якби треба оголошувати, то які подати умови (що до платнї, що до діловодства)? Грозик не був уже в Товар[истві] від 15/IV.

Посилаю рахунок від Пікара, бо не знаю, за що він хоче гроший. Чи вислати їх (23 франки?)? Вкладено також лист від Кониського. Чи звернути йому рукопись і що відповісти? Колесса сказав, що він у своїм часї написав К[ониському], що належалоб із працї пропустити, тому другий раз не буде писати.

Петерб[урзька] Академія прислала нам велику паку книжок (думаю, що буде коло 300 випусків). Нїколаєв не прислав і ще нїчого. Пулюй прислав другу частину поеми Кулїша „Маруся Богуславка". Поема не цїла, „в

примітці" зазначено, що конець її згорів в часї пожару хутору.

Хронїки надруковано вже два аркуші (4 форми). Складаєть ся 4 аркуш[і]. До кінця вже небагато надіюсь тому, що зараз по сьвятах скінчить ся і вийде.

Ф. Колесса просить, чи не можна би йому дати що на кошт збірника пісень предложених на останнїм засіданю Етн[ографічної] Комісії бо тепер потребує дуже. Кримський писав, що незабаром пришле дальший рукопис Руданського і гравюру козаків. Питав ся також, на яку суму мав він бльоків, бо не знає. Над словарем працює, але сказав, що не дав би його нігде іще друкувати, лише до нашого Товариства. Тепер дістанемо щось до друку від Каллаша і в цій справі я до нього ще напишу.

Кланяюсь Панї і Паннам, та бажаю веселих сьвят усім.

З глубоким поваж[аням]

В. Гнатюк

Арк. 432.

Львів 20/IV 1900

Високоповажаний Пане Професор!

Вже по написаню вчорайшого мойого листа приїхав до нас д. Сигаревич і привіз гроші на справу, в якій я писав до Вовка, і на фонд доцентів або унїверситетський (він не здецидований, де його віддати). Вечером ми обговорювали справу першу враз із др. Фр[анком] і Маковеєм (що тепер приїхав до Чернівців), ще вийшло так, що без Пана Професора не можна тої справи рішити тому, що за нею мусїли б піти зміни в редакциї Вістника і т.д. Вийшла на верх ще одна дуже важна справа, що дотикає Товариства, про яку на разї не буду писати. Д. Сиг[аревича] може забавити у нас до середи (до вечера 25/ IV) і має привезти Одеській Громадї якусь позитивну відповідь. Ми урадили проте, аби Пан Професор були ласкаві приїхати сюди на один день (в понеділок, вівторок або середу), а перед тим повідомити телеграфічно про приїзд.

З глубоким поважаням

В. Гнатюк

Арк. 433 - 434

Львів 3/V 1900

Високоповажаний Пане Професор!

З „Вѣстн[іка] Европы" зайшла помилка через те, що 4 було написано подібно до 9, як його й прочитали не лише я, але Томашівський і Крушельницький. Гроші Трушови вислані (так само Грінченкови 50 руб.). Беднарський гроші дістав. Нїмецька Хронїка вже вийшла і я посилаю її рівночасно із сим письмом. До Кониського я ще не написав раз тому, що він

теперь кудись собі подорожує, каже й так не дістав би письма, а друге, що визначити місця для пропущеня нема кому. Треба буде хіба покликати ся на Колессу і більше нічого.

Виділу не скликувано сього тижня, бо не було ніяких пильних справ. До Товариства зголошуєть ся на урядника Губчак - поданя не вніс, але говорив мені, що хотів би внести; хотів би мати одначе перед тим певність, що поданя не відкинеть ся, бо інакше не внесе його.

Крім того зголосила ся також Струсевичева і вже внесла поданя. Дня 7/V буде засїданя етногр[афічної] Комісиї. На порядку буде справа експедициї: плян її і подїл гроший між участників: До неї зголошують ся: др. Франко, Павлик, Роздольський, О. Колесса. Може бути, що зголосить ся ще хто. Я дав Стефаникови 10 зл., а Маковеєви 20 зл. на рахунок їх праць. Вони потрібували конечно, тож трудно було їм відмовити. Стефаник хотїв властиво 100 зл., а за те обіцяв нам дати драму, яку тепер пише (на жовтень) і кілька коротких оповідань. Я відослав його з тим до П. Професора і він здаєть ся, поверне в тій справі, як буде їхати до Кракова.

З глубоким поважаням

Володимир Гнатюк

Арк. 439 - 439 (об)

Переписний лист

Високоповажаний Пан

Михайло Грушевський, проф[есор] університету

Скала над Збручем (фото)

Львів II/I 1901

Вп. Пане Професор! Я був у трьох книгарнях, але праці Прохаска не дістав. Навіть не знають там, чи вона вийшла.

З правд[ивим] поважаням

В. Гнатюк

Арк. 435

Львів 5/4 1901

Високоповажаний Пане Професор!

„Вѣстн[ік] Иностр[анных] Литературъ" казав я того самого дня п. Панк[івському] запренумерувати, коли довідав ся, що його треба. „Записки" Житецькому я не тілько вислав (I том 13/2, II 4/4), але дістав письмо від Тимченка, що він його дістав. Се письмо можу на бажаня показати. Маркевичови висилаю „Записки" при загальній експедициї, коли висилаю усїм членам. Чому її не дістав - не знаю. Я взагалї не можу відповідати за все,

що стане ся в Товаристві, особливо ж за те, над чим не маю власти.

З глубоким поважаням

В. Гнатюк

Арк. 436.

Вп. Пане Професор!

Менї здаєть ся, що Евангелия передав Веретельник до бібліотеки і йому дали за нього щось 10 зл.

Я запитаю д. Павлика і скажу, аби зажадав пояснень від Верет[ельника]. Язикову Комісію має скликати д. Коцовський мабуть сього тижня, але на якийсь иньший день.

З правд[ивим] поваж[аням]

В. Гнатюк

1901

Арк. 437

Прошу викинути замітку Шпитковського про Bogurodrica, бо той документ - є фальсифікат. Про те писали: Liske, O podrobionym dokumencie z roku: 1386 (Biblioteka Warszawska, 1877, IV, ст. 417. Nehring, Studya Grerackie ст. 8). Нинї був Щурат, ми говорили про се; він сказав так, показавши менї ті цитати.

В. Гнатюк

Арк. 438 - 438 (об)

Переписний листок

Високоповажаний пан Грушевський

професор унів[ерситету]

Львів ул. Домбровського, ч. 6

Не пора, не пора, не пора

Москалеви й Ляхови служить

Довершилась України кривда стара,

Нам пора для України жить.

Ів. Франко

Вол. Гнатюк

Шість сот (600)

Українців слухачів Львівського Університету

Домагаєть ся основаня: Українського університету у Львові

Львів дня 8 - го жовтня 1901 р.

Арк. 441 - 441 (об)
Корфу 2/1 1903

Високоповажаний Пане Професор!

Досї було тут зимно - а в хатах нема печей, аби можна палити - що я не міг нічого робити, бо мусїв ходити в футрі по дворі, аби не змерзнути. Вчора і нинї попустило трошки, а як буде так і дальше, то я докінчу Етногр[афічний] Збір[ник] і возьму ся до перекладів. Хронїку річну злажу теж, але най менї пришлють 12 ч. - найлїпше коректу аби не чекати на видруковане, бо без неї не зможу послати річного огляду.

Я думаю, що менї буде достаточно сидїти тут до кінця січня, раз що се багато гроший коштує, друге, що робити маю, що можна, а як досї, то майже нічого, а дальше, що я менше кашлаю тай хрипіти перестаю.

Я довідався від д. Дом[аницьк]ого, що етнографічні матеріали по розвязанім відділї геогр[афічного] Товариства у Київі, належать до Старої Громади і переховують ся в редакції Кіев[ской] Стар[ины] та що їх є дуже багато. Між иньшим є там шість томів рукописних пісень Максимовича, з яких він робив своє виданя, не опубліковуючи одначе всього, тільки вибираючи, що видавало ся йому краще.

Може б можна було як дістати ті матеріяли через якогось патріота, бо вони там погинуть тим більше, що деякі, як говорив д. Дом[аницьк]ий вже й порозбирані.

Обширїйший лист про тутешнїй побут я написав до жінки і вона з нього перекаже, що цікавіше. Бажаючи веселих сьвят, пересилаю заразом Панї поклін і остаю.

З правдивим поважаням
Володимир Гнатюк

Арк. 442 - 443
Корфу 5/II 1903

Високоповажаний Пан Професор!

Я дивую ся, що коректа нема, бо я в себе їх не задержую і відсилаю завсїди на другий день. Тільки з „Записок" лежала довго коректа, та одна з Ілїяди, але то не в мене, лише на почтї по причинї невідповідного адреса. З Коцюбинського я не мав коректи і книжку можна в разї потреби випустити без моєї коректи тільки з коректою його. Я виїзжаючи й сказав так, щоб решту коректи вислали йому (першу), а потому менї (другу), хоч може й без неї бути. Коцюбинський писав тут до мене три рази і питав, чому йому коректи не висилають, але я не міг нічого йому певного відповісти, бо й сам не знав чому. Зі Стороженка я мав досї 6 аркушів і всї відіслав назад. Так само все відсилаю Ілїяду.

Може вони де попропадали на почті? До мене тепер пропала також видно посилка, бо я дістав Руслана і Галичанина ч. 1 - 8; 12 - 13, а 9 - 12 ні.

Коректу з Етн[ографічного] Збірн[ика] я також уже вислав. Сього тижня скінчу до нього покажчик і вишлю в неділю, бо скорше не йде пароход.

Із перекладів Дикарева вислав я на руки дра Фр[анка] відривок про колядки, який по мойому не варто друкувати, а незабаром буде готовий переклад про Берту (без початку). Лишило ся ще про Паляницю. Иньших його статий в мене нема. На другий тиждень вишлю початок перекладу „Смерть Івана Іліча" з на 32 ст. друку, а опісля без перерви буду висилати дальше що пару днів. Пару коротеньких рецензийок пришлю також на другий тиждень.

Як є що нове з фольклору, то прошу сказати мені вислати, я зроблю рецензию.

„Хроніку" зладив я також і вислав: прошу ласкаво переглянути, може треба буде що доповнити.

Коли я маю вертати до Львова? Прошу написати мені, щоби я завчасу приготовав ся? Я думаю, що до кінця лютого я повинен вернути тим більше, що тут мало можна робити тай прикро за Львовом - розумієть ся не ціним. Коли будуть збори Товариства?

Тут від Йордану було дуже гарно і тепло так що в їберцігеря було горячо днем, але четвертий вже день холодно знов і дощ і мряка.

Про те копають тут землю, садять ярину, бо тепер началась весна, деякі дерева починають цвісти, що родять раз у рік, прим. мігдаль.

Тепер жиє тут лікар Поляк шурин Заячковського попа з Любиші, в якого ми були разом з Бозачком. Він мешкає в готелі і платить 18 франків денно за кімнату і їду. В тім готелі німецька кухня, тому він хвалить собі її.

Мені здаєть ся, що випадало б тепер Академії вислати подяку за вибір мене в члени. Я просив би при нагоді подати мені форму, в якій повинно бути те зроблене і короткий зміст письма, бо я не бував у таких почестях тай не знаю, як при них поводити ся, а не хтів би нікого обидити.

Незабаром приїдуть тут Мик. Ганкевич. Українська кольонія зросте, а тутешні серби, що більші „русскіе какъ самые русскіе" будуть лютити ся коли Ганкевич хоче з ними сперечати ся.

Засилаю Вп. Пані поклін, а Кулюні „па" і остаю.

З правдивим поважаням

В. Гнатюк

Арк. 444 - 445

Корфу 5. III. 1903

Високоповажаний Пане Професор!

Посилаю рецензию на Коробку і подане до Виділу та до Етн[ографічної]

Комісиї. Я дуже радо поїду на Угорщину тим більше, що там буду щось робити - тут тай же не можна нічого робити - та що зможу зладити бодай одну працю, хочби й невеличку, для „Записок". Я хочу виїхати в села, де Русини окружені чужими елементами (мадярами і румунами), щоби пізнати який вплив цих сусідів відбився на Русинах. Се близько коло семигородської границї. При тій нагоді я хотїв би повернути й до Семигороду до тих сїл які вважано за руських колись, або в яких дійсно були Русини та виемігрували. Я не маю одначе тут при собі книжок і не знаю, як ті села називають ся. Просив би тому дуже подати менї їх назви (вони цитовані в Історії Укр[аїни]), а як можна, то й прислати те, що писав про них Rössler та ще хтось (цитує Філєвич в Історії), коли його варто читати. Я хочу виїхати звідси 18/3 тому, що 20/3 кінчить ся менї тут місяць плати за хату за обслугу і т.д. тому якби я довше оставав ся, то мусив би або платити знов за цїлий місяць, хочби з нього жив тут лише третину, або переносити ся до готелю, де ще більше коштує, як тут. Я приїхав би до Будапешту 21/3 і там лишив би ся зо два дни, щоби пошукати по бібліотеках за книжкою Гендльовіча про запорозьких козаків у Банаті, а опісля виїхав би до Жатковича, де разом із ним уложив би плян своєї поїздки так, що в селах, де думаю їхати, не був би я скорше як з кінцем марта, або початком цьвітня.

У нас весна в Корфу, але скілько разів упаде снїг на другім боці моря в Альбанії, в горах, то тут зараз постуденїє так, що буває нераз 5 - 6 степенїв тепла, значить тодї не можна робити лише [....] ся та лежати, бо інакше зимно і можна перестудити ся, що вже менї раз потрафило ся і тепер власне перестаю кашлати від тої перестуди. Незабаром напишу знов, тепер кінчу, бо інакше лист не піде нинї.

Засилаю Панї Професоровій поздоровленя і Кулюнї „па" та остаю з правдивим поважаням.

В. Гнатюк

Арк. 446 - 447

Корфу 18/3, 1903

Високоповажаний Пане Професоре!

Через широко почта, що мала прийти в суботу, прийшла ще у понеділок і я аж тодї подіставав лист зі Львова.

Надїючись, що всі згодять ся на мій від'їзд сьогодні, 18/3, я приготовив уже все до нього, замовив карту корабельну і т.д. так, що назад трудно було угорнути ся. Через те я від'їздиму нинї і їду аж до Будапешта. Коли побачу там, що дальша їзда на північ неможлива для мене, то або останусь кілька днів у Будапешті, або вернусь евентуально до Срему на кілька днів, якщо погода буде гарна, то поїду впрост в велико - варданську епархію тим більше, що не

знаю чи якби я виїхав до неї аж із початком цьвітня, вспів би її обїхати.

Докладнїйший план поїздки я вироблю собі аж у Будапештї, коли куплю собї відповідні мапи і розгляну ся по теренї. В кождім разї буду старати ся бути в Семигороді і то в тих трьох селах, де мали бути Русини і ще в однім де вони є тепер напевно, тільки не знаю звідки і коли там узялись.

Посилаю до Доманицького письма на збори і лист від о. Ардана до Америки. Останній прошу по використаню дати моїй жінцї, аби його сховала в моїм бюрку. Я думаю, що Товариство повинно взяти ту фондацию під свій заряд, раз, що її цїль дуже гуманна, друге, що вона походить від дуже порядного чоловіка і бувшого члена Товариства (Бончевський був уже кілька лїт членом). Проект статута фондації може виготовить д. Макух. Тут від початку майже сього місяця погано й погано; заблисне на один день сонце, а потім 5 - 6 днів дощ і дощ, хмарно, широко... А тут говорили, що март і цьвітень та май належать до найкращих місяців, бо пізнїйші вже горячі. Може бути, що воно так лише сього року. Ся погода не перешкоджує одначе тому, щоби розвивали ся і цвіли дерева ті, що і в нас ростуть. І справді стає тут гарно, якби так іще сонце.

На третю книжку „Записок" прошу для мене зарезервувати трохи місця: надїюсь, що зладжу до неї або нову статю з Угорщини, або котрусь із давнїйших (про Козу, приміром). Я куплю тепер у Будапештї дві брошури про народню перепись в Угорщинї 1900 р. і нові шематизми пряшівської та мукачевської епархії (коли останнї вийдуть до тої пори, бо довідую ся тепер, що Мукачів[ська] має вийти в маю). На їх підставі хочу написати окрему статейку, яка в разї потреби моглаб увійти до „Наук[ової] хроніки", а як нї, то до бібліографічного відділу.

Моя адреса буде тимчасово в Жатковича (якби я в нього не був, то він перешле менї письма), а опісля подам иньшу.

Панї Професоровїй прошу передати мій поклін. З дороги вишлю Панї кілька карток.

З правдивим поважаням Володимир Гнатюк

Арк. 448 - 449

Алянд, 14.II. 1904

Високоповажаний Пане Професор!

Я був цїлих пять день хорий, кололо мене в груди, тому й не міг зараз відписати. Нинї вже перестало колоти, а й користаючи з того пишу.

До збірника Лесевича я буду старати ся сього тижня зробити зміст і прислати, бо завтра, в понедїлок, маю дістати лямпу, при якій міг би я писати. Тут лямпи електричні, але так слабо світять і так високо позавішувані, що робити при них неможливо. Менї обіцяли дати иньшу лямпу ще перед

місяцем, але доси не дали. На завтра обіцяли на певно. Коли б же і сього тижня не дотримали своєї обіцянки і я не міг зробити змісту, то я в суботу повідомлю про се доктора так, що в понеділок він буде знати на певно, що є. Мій збірник най тілько складають скоро (за більше як місяць часу зложили 8 форм!); я буду робити докладно першу коректу так, що як добре справлять, мені другої коректи не треба присилати, може хтось у Львові переводити ревізию, прошу лише сказати, щоби крім друкарських помилок не справляли більше нічого. Я вже відклав дві форми за першою коректою і написав, аби другу роблено у Львові. Коректи я не здержую в себе ніколи, але вона йде зі Львова і сюди і назад 6 день наслідком дуже злої комунікациї. Робити можна б тут зо дві годині вечером, але якби була в мене лямпа. Зрештою мушу сповняти всї приписи, то значить: лежати (на дворі), ходити, їсти і спати в докладно означених годинах. Всяке несповнюваня приписів потягає за собою викиненя з закладу. Сї приписи обовязують усїх пациєнтів і виїмків нема. В часї лежаня можна б читати але цїлий сїчень не міг я сього робити задля зимна; я пробував вправдї читати в рукавичках, але відморозивши собі скіру на руках, дав спокій. Від початку лютого потеплїло трохи так, що можна по трохи читати, але не все; нинї приміром постуденїло знов і впав такий грубий снїг, що я не піду на прохід, бо мусїв би замочити ся. Удержаня коштує тут понад 200 кор. Вправдї закладови платить ся лише 186 кор. ; але як додаєть ся до того послуга прачева (дуже дорога: у Львові сорочка коштує 10 кор. випрана, а тут 16 і т.д.), закуплюваня овочів і иньші дрібницї. До тепер я не завважував у собі особливої зміни, бо все кашлав сильно і був захриплий як у Львові. Сього тижня кашлаю вже менше трохи, не знаю лиш, чи буде кашель і далї зменшати ся постійно, чи се лише хвилева зміна. Хрипка ще не уступає.

Сього тижня в суботу маю другий раз „Hulersudung" (що 3 тижні раз); почую, що скаже лїкар, чи лїпше менї, чи нема зміни. При першім обслухуваню сказав менї, що в кількох місяцях буду здоровий, але того „кілька" не означив докладнїйше.

В суботу я спитаюся, як довго буде тривати те „кілька". На вазї прибув я досї 2 kg; але тут є такі пацієнти, що в тижни прибирають 2 - 3 kg.

Переважно се робітники, для яких тут рай, бо мають таку їду, якої в дома не буває в них, а надто нїчого не роблять, що їм лиш грай. Менї одначе здаєть ся, що якби прийшлось тут інтелїгентному чоловїкови посидїти зо два роки і так нїчого не робити, то він хіба з'ідіотів би... То чиста мука так нїчого не робити.

Прошу ласкаво повідомити мене при наголї, доки триває моя відпустка, щоби я завчасу міг порозуміти ся з тутейшим лїкарем що до мойого відходу та й взагалї завчасу приготував ся би до повороту. Які вигляди що до загальних зборів? Я просив уже Гарматїя, Сушка і ще когось, аби менї дещо написали

про теперішню ситуацію, але ніхто не хоче. Через те я зовсім не знаю, що тепер дієть ся.

Прошу передати Пані Професоровій мій поклін і Кулюні „па" від Натюка.

З глубоким поважаням В. Гнатюк

Арк. 450 - 451

Алянд 25/II 1904

Високоповажаний Пане Професор!

Я таки не дістав лямпи, отже не можу поспішити з закінченям збірника Лесевича; сього тижня одначе потепліло так, що можна по трохи на дворі читати й писати (лежачи) і я таки не задовго його скінчу. Думаю, що до суботи пришлю половину, а на другий тиждень решту, а що коректи з того не треба буде мені посилати, то збірник зможе вийти найдалі до 10 марта.

З мого збірника дістав я нині 14 форму коректи. Коли Возняк казав, що він займе коло 28 аркушів друку, то грубо помилив ся (правда, що то на карточках писане, отже й трудно обчислить). Я дав до збірника 400 оповідань; до тепер зложено 196, лишаєть ся ще 204. Тому що в дальших оповіданях нема крім одного - довгих, то я думаю, що вони так само змістять ся на 14 - 15 формах; коли додати до того ще зміст, то збірник не перейде 15 аркушів друку. Я уложив його так, що він становить перший том сих матеріалів, тому й буде він без покажчика і т.д. Але він становить для себе заокруглену цілість, тому переривати його не було би добре, хоч розумієть ся, що якби він мав розрости ся до таких розмірів, як подає Возняк, я мусів би се зробити. Я певний одначе, що мій обрахунок правдоподібнійший. Що до „Хроніки", то як би хто зробив у Львові загальне справозданє з діяльности Виділу й секций, було б добре, бо я бою ся, чи на час міг би я зробити. Поправки до дальшого я пороблю й пришлю Голійчукови. Не знаю лише, чи Павлик попоправляв виказ товариств, із якими обмінюємо ся, про що я його просив перед від'їздом, аби не передруковувало ся те саме, що ще два роки тому було. Крім того треба буде подати біографії нових членів, та з них не прислали ніяких дат - хоч я просив - Житецький, Маковей, Кордуба. Біографійка Кримського і в дра Франка, а Раковського в протокольній книзі при кінци. Ягіча й Пипіна мабуть не треба буде подавати.

У мині робить ся тепер якась зміна. Цілий остатній тиждень температура була в мене дуже висока (36,8 - 37,4, а перед тим усе 35,5 - 36,6) і хоч я не лежав (хто має понад 37, той лягає), але все був нездоровий. Також кашлав я в тім часї трохи менше. З кінцем лютого я попрошу Мошковича, аби написав до дирекциї, щоби йому подали перебіг і стан моєї хороби, бо мені і взагалї хорим не хочуть нічого казати крім звичайних фраз, які нічого не значать, та аби він сказав, коли мені вертати до Львова. Тут у загалї мало турбують ся

тим, чи йде хто скорше, чи сидить довше.

Можна б сидіти й цілий рік без того, аби кого вигнали з виїмком таких, що прийшли тут майже здорові лише з хрипкою, з катаром або чимось иньшим подібним дрібним.

Перед чотирма днями вмер тут один хорий з Морави, що лежав 6 місяців і не виходив із хати. Вчора знов оперували одному горло і вкладали рурку, якою він має дихати. Кажуть, що він буде здоровий. Дякую за відпустку і за підмогу. Я бою ся лише, аби на дальших зборах не зробив іще хто бучі із за того, що я дістаю довгі відпустки тай підмоги. Я волів би всього зректи ся, як таких буч слухати, зглядно бути їх причиною.

Засилаю поклін Пані Професоровій й „па" Кулюні і остаю

З глубоким поважаням

В. Гнатюк

Арк. 452 - 452(об).

Galizien Lemberg

Вп. Пан Мих Грушевський, проф[есор] університет[ський]

Львів

ул. Поніньского, ч. 6

Алланд, 9.IV. 1904 (фото Гнатюка у ліжку)

Засилаю Вп. Паньству найсердечнійші бажаня щасливих сьвят!

В. Гнатюк

Вертаю до Львова з кінцем сього місяця.

Арк. 453 - 454

Криворівня , 18.VII. 1905

Високоповажаний Пане Професор!

Як Коцюбинський вертав з Чернигова, говорив зо мною про Видавничу Спілку, про свої книжки, про гонорарі і т.д. і вже тоді дав зрозуміти (дуже ділїкатно), що його матеріальне становище не сьвітле (як я дізнався, він має довги, які збільшили ся ще коштами подорожи до Берлїна, Риму і т.д.) і що він бажав би щось за свої оповіданя дістати від Вид[авничої] Спілки.

Недавно дістав я від нього лист, де він знов натякує на сю справу. Супроти того я був би за тим, аби йому визначено якийсь гонорар тим більше, що перші його книжки вже оплатили ся, а певно, що й нова оплатить ся. В усїх чотирьох томиках його оповідань є 40 аркушів друку.

Між тим є три оповіданя, що в нас появили ся швидше, а решта передруки. Як би за нові оповіданя пораховано йому по 20 кор. за аркуш, а за всї иньші по 12 кор. , то вийшло би, що йому належить ся рівно 508 кор ≈ 200 руб. Коли й иньші директори згодять ся на виплату сього (чи може трохи иньшого)

гонорара, то прошу мені написати, а я повідомлю його про те. Виплатити гроші можна буде ще в осени, тепер аби тільки повідомити його про ухвалу. За кілька днів я пришлю до друку „Севастопольські оповіданя" Толстого (до малої серії). Тут є одначе й два оповіданя не севастопольські, який проте дати титул книжці? Розумієть ся севаст[опольські] оповіданя треба дати на кінци. Текст коломийок вже видрукуваний, бо мені прислали останні аркуші. Сього тижня повинні зложити також передмову і супроти того прошу повідомити Виділ про виход Етн[ографічного] Збірника (т. XVII) бо мені треба гроший отже щоби можна було виставити асигнатку. Чи вже читано на Виділї мою відповідь Комісії в справі Шухевича і що з нею зроблено? Треба би щось зробити аби Комісія прочитала, що я написав, а тоді може хоч трохи пізнаєть, що кота не добре обертати все хвостом.

Тут гарна погода і хоч дощі перепадають часто, але коротко так, що можна все купати ся. До тепер лиш один чи два дни були слотливі. Жаль лиш мені, що не можу купати ся, хоч вода ще тягне сама до себе. Кашлаю тепер значно менше і якби так далї йшло, як до тепер, то я до вересня, готов іще й перестати кашлати. Засилаю Пані уклони і Кулюні па та остаю

З повним поважаням

Вол. Гнатюк

Нині робили ми „вінчаніє" Боднарови й Теклї.

Арк. 455 - 455 об

Криворівня, 8.VIII. 1905

Високоповажаний Пане Професор!

Виїздячи зі Львова просив я д. Кревецького, аби мені зараз по відчитаню на засїданю Виділу прислав протокол загальних зборів, із якого я маю зробити витяг до „Єропіки". Він не прислав його одначе, а на два мої запити до иньших осіб у тій справі я не дістав відповіди. Аж тепер повідомив мене др. Рондяк, що протокол у Пана Професора. Прошу проте сказати вислати його мені, евентуально - в разї перешкоди - згодити ся випустити 22 ч. „Хронїки" без нього, а його дати до 23 ч. - „Хронїка" 22 ч. лежить у д. Возняка. Тут страшні горяча. В тїни буває 27 - 30^0 Reomipa. Нинї перший раз похолоднїло і вилив Черемош.

З повним поважаням

В. Гнатюк

Високоповажаний Пан Мих. Грушевський, проф. університету.

Львів

ул. Понїнського, ч. 6.

Арк. 456 - 457
Криворівня 9/8 1905

Високоповажаний Пане Професор!

Як раз по висилці картки я дістав зі Львова посилку, а в ній книжки, протокол і лист.

Я вже нині заберуся до роботи і наперед зладжу витяг до „Хроніки", а опісля рецензії. Доки маю прислати?

Иньших рецензій не маю, бо не взяв із собою книжок. Та коли би їх було треба, прошу сказати вислати мені Кіев[скую] Стар[ину], а я поробю. Думаю одначе, що без них обійдеть ся, бо обидві опісї (Карського і Несторовського) вийдуть правдоподібно ширші.

Я був би за тим, аби Етногр[афічний] Збірник випускати, як є. Я поділив матеріял так, що й на дальші томи припаде стільки саме тексту, що на перший (15 - 16 аркушів).

Сей том вийшов трохи більший тільки тому, що передмова випала довша, як я зразу думав. Але при дальших томах її вже не буде, хіба на 1 - 2 сторони. Пагінація в кождім томі буде окрема, бо кождий том буде творити для себе заокруглену цілїсть. Коломийки можна друкувати лише групами; переривати групи на середині не випадає, бо се виглядало би погано; якже я переніс би тепер одну групу до дальшого тому, то потому вийшов би дальший том більший, через що не можна б нічого зискати на обємі. Дальший том абсолютно не спізнить ся, бо я зачну його друкувати зараз по приїздї до Львова і до падолиста мушу скінчити (хіба друкарня ставила би які перепони). Що до передмови, то я думаю, що її нема що відсилати на секцію, хіба др. Франко мав би які сумніви що до неї. Але в такім разї я сам у порозумінню з дром Фр[анком] поробив би зміни, бо на секції й так крім нього ніхто не скаже нічого розумного.

Формально ж „збірник" був реферований на секції, отже закидів не буде робити ніхто. Що до Коцюбинського, то у всїх його книжках є 40 аркушів друку із вершком. З того 3 аркуші (з чимсь) написані спеціяльно для В[идавничої] Спілки. Коли почислити йому за ті оповіданя (нові) 20 кор. за аркуш, то вийде, що йому належить ся:

В путах шайтана - 25 кор
Поєдинок - 20 кор
По людському - 20 кор
У грішний сьвіт - 0

Разом 65 кор

Рахуючи по 12 кор. за аркуш передруку, вийде за 37 аркушів 444 кор.

Разом із попередніми 500 корон (або 200 рублів). Із того стягнулоб ся ще йому один уділ і надто просив для себе 15 примірників, які можна почислити по коштах продукції. Та се не спішна річ і можна її остаточно полагодити, аж як буде дирекція в Комплєті.

Чи присилати вже „Севастопольські оповіданя" і як їх назвати, коли побіч них іще є й иньші?

Прошу передати Пані й Кулюнці привіт із Криворівні.

З повним поважаням Вол. Гнатюк

Я дістав акт обжалуваня від Губчака по польськи. Я звернув його був до суду і зажадав, аби переведено його на руське, але палата радна відкинула моє жаданє. Крім того перейшов час рекурсу проти нього, через що розправа відбудеться певно в вересні. Я вже вислав акт обжалуваня адвокатови.

Арк. 458 - 459
Львів 26.IX. 1905

Високоповажаний Пане Професор!

Я розіслав обіжник до членів Виділу і вони приймили д. Володковича в члени. Грамоту висилаю тут, а „Записки" окремо до К - я. Яворського брошурку казав я також вислати книгарні. „Russen über Russland" ще нема. Скрипт є, але нині нема жадної коректи, тому його не висилаю, аж у четвер (бо завтра сьвято).

„Наук[овий] збірник" стоїть так: Бібліографія видрукована і дала рівно 4 аркуші. Лесєвича статя вискладана (дала 11 ст.) і початок статї доктора вискладаний так, що в четвер можна буде видрукувати 5 - й аркуш. Кримського статя складаєть ся дальше, а вже є від нього 5 форм скорігованих. Як вискладаєть ся уся статя, тоді почнуть робити другу коректу і друкувати і я подаю дальші рукописи. За те у Вид[авничій] Спілці не сьвітіло стоїть справа. Коряво надруковано 11 аркушів, а решта стоїть і кажуть менї, що через Біл - ого, бо він має щось перекладати, але не переклав (і певно не зараз перекладе). Лепкого оповіданя стоять, бо він досї не присилає, хоч я урятував його 2 рази; видно, що тепер не може нічого написать. Авдиковича видрукувано 4 аркуші, а 5 у четвер, 6 складаєть ся (Авдиковича оповіданя не дуже такі кепські, як я зразу думав). Шірера надруковано 1 аркуш, а Стороженка мабуть 3. Позачинено отже багато, але коли те повиходить (крім Авдиковича), то я не знаю: Шірер і Стороженко обємисті і певно будуть друкувати ся кілька місяців.

У малій серії вийшла брошурка Верка про євангеліє, а надруковано два аркуші Севастополь[ських] оповідань; але їх буде коло 6 аркушів. Через те книжечка не вийде швидше, як перед 15/8 (подвійна). Опісля я даю Антоновича, про чари. Чого иншого нема на разї. В Товаристві нема нічого

цікавого. Мій процес скінчився фатально для Губчака; сьвідки не тільки потвердили під присягою всї закиди в ЛНВ, але ще й нові додали. Через те він хотів переводить контр - доказ і покликав на сьвідків і знавців театру Шухевича, Савчака, Олесницького та М. Заячківського. Суд відмовив, наслїдком чого він зголосив рекурс, але до тепер щось не зробив нїчого в тім напрямі... Присяжні мали відповісти по 3 головні і 2 побічні питаня і вони заперечили всї три головнї питаня одноголосно (через що побічні відпали) і мене увільнено.

З процесу подали справозданя майже всї львівські газети, але з того „Дїло", „Галичанинъ" і „Reformator" виялали мене, зглядно Губчака взяли в оборону. У ЛНВ йде тепер коротка статя доктора (6 ст.) „По процесї Губчака". Пулюй видав „Нові і перемінні звізди" та сильно (і попростецьки досить) вилаяв доктора, за те я готуючи книжку, в бібліїографії, переїхав ся досить моцно по нїм.

Був би забув. Пере[т]цу я не вислав проспекту, а тепер думаю за пізно і за те вислав телеграму Лесевичу по поводу 40 літ[нього] ювілею літерат[урного] (була сповістка в Кіев[ских] Откл[іках]), тимчасом показало ся, що се містифікація, бо від надрукованя його першої працї минуло 47 літ, а се дуже не ювилейна цифра.

Прошу передати Панї мій привіт і Кулюнї - па.

З повним поважаням Вол. Гнатюк

арк. 460 - 461

Львів д. 3/I 907

Дорогий і Високоповажаний Пане Професоре!

Через два дни сиджу у Львові і ранками працюю в бібл[іотецї] Оссолїнських і сюди замовлю з Кракова згадані кодекси. Хотів в суботу пополудни відвідати П.Професора і здати справозданє, та тимчасом мушу на [...] візваня в справі братових тагерсив їхати до Перемишля (до Кормоша в справі парцеляційній).

Для того прошу простити, що полагоджую листовки.

Що до транспорту книжок, - то річ так маєть ся. Брат сего не може вчинити через зиму - видко сліди і люди московські дуже побоюються приложить до сього своїх рук.

Найважнїйше, що на границї суть тепер молодї жовнїрі, які дуже остро сповнюють службу і неможна числити на їх поміч. Але є друга дорога і можна перепровадити через комору в селї Угринові і се обіцяє ся зробити д. Драган з Тудоркович, знаний в Сокальщинї україн[ський] агітатор. Книжки треба б вислати на адресу: Повітовий союз кредитовий (руський) - друки - до рук власних д.Матвієвського, адвокатського кандидата - Він там урядує й не вже до-

ручити д. Драганови - так він мені говорив, як я відтак думаючи його відвідав. Се дуже гарна людина і мовчалива. Тілько перед транспортом треба ище до него віднести ся, або може хтось до Сокаля переїхати ся. Через се не треба б платити за книжки почти. Можна й се робити через д.Ліпинського і він через Стоянівську комору мігби ще ліпшу воздати прислугу та що робити коли хорий.

Таке то є, що міг я - се зробив!

З глубоким поважаням.

ВП Панству засилаю желанія веселих і гарних сьвят. В.Г.

P. S. д.Матвієвський є адвок[атський] помічник у Совіті Ліпинського.

арк. 462 - 462об

Високоповажаний Пан

М. Грушевський, проф. університета

Galizien Львів

ул. Понїнського, ч.б

Lemberg. Galizien

16/3 1907 Heilanstalt Alland bei Baden

Niederösterreids.

Засилаю щирий привіт із чужини і прошу передати Пані мій поклін.

В. Гнатюк

арк. 463

Alland im Gebirge

Аллянд 3V1907

Бажаю веселих і щасливих сьвят!

Я виїзджу звідси у середу по полудни по сьвятах і в неділю буду у Львові (в ночи), бо задержуюся трохи у Відни.

Вол.Гнатюк

Високоповажаний Пан Михайло Грушевський професор університету

Львів, ул.Понїнського,6 Galizien. Lemberg.

арк, 465 - 466

Львів, 2 IX 1907

Високоповажаний Пане Професор!

Дорога на Ворохту не змінила ся, яка була в липни, така й тепер; у лїсї перед границею Ворохти є довгий кусень болота і там пасажири мусять іти пішки зо два кільометри (найлїпше на вправцї), а вози з тягарами мусять тримати люди, інакше вони можуть дуже легко поперевертати ся. Я їхав тепер 10 го-

дин (до Криворівні лише 8 годин) і се maximum, до якого можна дійти; коні йшли одначе цілу дорогу, а не бігли ні трохи, значить, добрий пішоход може за той час зайти також до Ворохти пішки. Добрими кіньми можна тепер заїхати до Ворохти за 6, найбільше за 7 годин, але такі коні можна знайти лише в Жабю тай то вони не повинні бути змучені. Фіра з пакунками повинна їхати дві - три години вчаснійше, ніж фіра з особами; при тім для безпечности повинен їхати при фірмані з пакунками ще один чоловік, який на болоті під границею придержував би фіру, аби не перевернула ся та аби що не поломило ся. Мене зіправ на дорозі дощ, зрештою їхав добре.

Нині прийшло від уряду податкового візваня до Товариства, що до 30 день має заплатити 1984640 кор. переносної такси від дарунку Пелехіна на унів[ерситетську] фондацію.

В візваню сказано, що проти виміру можна внести рекурс, але гроші без огляду на рекурс мусять бути заплачені, інакше уряд стягне їх примусово. Я роблю копію з документу і посилаю одну Дутчакови, другу Пелехінови. Саму справу треба відати адвокатови, але котрому?

З залученю пересилаю лист від П - ого?

З правдивим поважаням

Волод. Гнатюк.

арк. 467 - 468

Львів 23. XI. 1907.

Високоповажаний Пане Професор!

Вчора дістав я лист від дра С.Дністрянського, якого копію посилаю. Йому відписав я зараз, що лист предложу Видїлови на найблизшім засїданю, яке буде десь на початку грудня, а потім повідомлю його, що Виділ постановить. Лист у справі друку шкільних книжок я вислав також. Коли прислати до ЛН Вістника бібліографію нових книжок?

(Лист дра Дністрянського):

"В справі підвишеня субвенції на цїли Наук[ового] Тов[ариства] ім. Ш[евченка] ходив я ще перед феріями і Цьвіклїнський запевнив, що буде доволї значне підвишеня. Опісля на клюбі була згадка про те тай вже тодї підніс пос. Василько, що підвишеня не підлягає найменьшому сумнївови. З того й вийшло, що субвенцію на Наук[ове] Тов[ариство] ім. Ш[евченка] не поставлено між осібними постулатами клюбу. Але я ще раз справу Н[аукового] Т[овариства] ім. Ш[евченка] поставляю на клюбі, прошу лише в найкоротшім часї скристалїзувати усї бажаня, представлені Товариством. Чи будуть вони повно подані в петиції?

В справі друкарні говорив я з пос. Олесницьким. Він не надіє ся успіху для сеї справи, бо намісник тому не згодить ся на друк "Дїла" в друкарні

Тов[ариств]а, що й друкарня Оссолїньських не має подібного права, коли б одначе ВП. п. проф. Грушевський думав, що є. Конечно бути в сій справі у намісника, то ми готові піти. Але єсть іще друга трудність в сій справі. "Дїло" залежить від Видавн[ичої] Спілки. "Дїло" ся спілка задумує, як зачуваю, заложити самостійну друкарню. Що до утруднюваня пересилки наших книжок на Україну, то сею справою займає ся, крім мене др. Окуневський. Ми маємо спершу вибрати ся до мінїстра заграничних справ, а опісля в міру потреби внести інтерпеляцію".

Відень і т.д.

Лїт[ературно] - Наук[ового] Вістника, Кн. X ще нема доси (субота) у Львові.

З правдивим поважаням В. Гнатюк

арк. 470 - 470об

Дорогий і Високоповажаний Пане Професоре!

Вчора приїхав з домів і по отриманя листу від Професора Корзона - сейчас даю Вп. Пану Професору реляцию. Буду просити ласкаво переглянути ті аркуші, які П.Професор мають у себе і ті, які я посилаю. Завтра послю еще 8ст. (2арк.). Если суть які місця неясні, прошу подчеркнути! То все, як вже П.Професор згадували, треба буде послати до Варшави, до коректури. Також і я долучу аркуші з мого періоду. Я просив переписувати все аж до р. 1667. Прошу простити, що я до тепер в марці о всїм не дав справозданя. Тепер через місяць був вдома, хорий на "ропне запаленя ткани у правій нозі" і доперва вчера приїхав до Львова. Ще до тепер ходити не можу, тільки з бідою потрафляю заїхати до гімназії і там сидїти, а по тому дни лежу.

Як тільки буде легше - так сейчас довідаю сь. В бібліотеци Оссолїнеум переказували попросити П.Професора їх звістити - чи буде Папош потрібний? Се було зроблено оттак в формі ґречного питаня! Я там вже давно не був, "через ту [...] звісну нам всім аферу, тим більше, що сей добродій був помічником [...]

Тай багато иньшого показувало там нетута.

Простіть ласкаво П.Професоре за моє припізненя [...] більше

З глубоким поважаням

В.Г.

Львів 9 12/V1908

арк. 469 - 469об

Криворівня, 9. VII. 1908.

Високоповажаний Пане Професор!

Дорога з Ворохти тепер не особлива. Від Ворохтенської рогачки аж до церкви в Жабю. Ільцї дуже посполїкувало каміня так, що на фірі все підскакуєть

ся, а се не дуже приємне. Я взяв із собою Історію літератури дра Франка і зачну сими днями читати далї, не знаю одначе, що з того вийде, бо він не хоче, аби вона друкувала ся і навіть не дозволяв менї сюди її брати та присилав Андрія по неї, але я сказав, що вже в Пана Професора. Якби далї опирав ся, то хиба звернути, бо що иншого можна зробити?

З прадивим поважаням В. Гнатюк.

В. Гнатюк, Криворівня, п. Ясенів Гор[ішній]

Високоповажний Пан Мих. Грушевський, проф. університету]

Львів

вул. Понїньського, 6.

арк. 472

Львів 9 IX 1908

Високоповажаний Пане Професоре!

Посилаю лист до дра Е.Олесницького і вірші Лотоцького, прислані сюди. Вчора прийшов (8/IX) ЛН Вістник і може буде завтра до експедиції. Поміщену карточку читав я з Козловським і Томашівським, але не могли ми вичитати, що я маю зробити з Мочульським і Томашівським, до чого зробити субстрат. Прошу ще раз написати. З міністерства прийшла субвенція (2000 кор. понад звичайні 6.000 к) і завтра буде вибрана. По решту я вніс поданя до намісництва.

З правдивим поважаням

Володимир Гнатюк.

арк. 473 - 474

Львів 29.1 1909

Високоповажаний Пане Професоре!

Власне нинї рано кликано мене до поліції в справі дозволу складок на памятник Шевченка, бо намісництво переслало поліції нашу просьбу до заопінїованя. Я подавав потрібні поясненя і просив, щоби справу приспішено, на що дістав відповідь, що вона швидше як за три тижнї не може бути полагоджена (поки відбудуть ся засїданя і справу зреферують), коли би по тім часї не дістали ми ще повідомленя про результат, тодї можна когось просити, щоби в намісництві приспішив справ. Вона буде як я догадуюся - прихильно полагоджена, але складки можна буде збирати тільки при помочи відозв, висиланих до осіб "знаних із жертволюбности на публичні цїлї", товариств і фінансових інстїтуцій. Значить відозву можна буде уложити і розпочати розсилку аж десь коло кінця лютого.

Рівночасно висилаю рекомендованого перепаскою три примірники адрес наукових інстїтуцій, з якими стоїмо в обмінї.

Вчора вислано на адресу ЛН Вістника дві перепаски книжок (Істор[ична] бібліот[ека]) на пробу, чи будуть доручені, про що треба нас повідомити. Ми внесли були жалобу до дирекції почт на те, що припис (інтернаціональний про висилку двокільограмових перепасок із друками не знесений, а російські митниці звертають нам посилки і дістали відповідь, що се робиться безправно (бо лише оправні книжки підлягають пересилці фрахтовій і миту, а не брошури) і що як ми дістанемо назад такі посилки, маємо предложить дирекції, а вона дипльоматичною дорогою сама, без окремої нашої просьби, віднесеть ся до Петербурга і зажадає вияснень. Попереднього тижня був я вислав Записки і Етн[ографічний] збірник на пробу і їх не звернено нам і значить, дійшли.

Петиції і Pro memoria я повисилав і не знаю лише, чи ладити петицію на 1910р, хоч її зрештою ще час висилати, бо висилаємо звичайно в марті. Я просив би, щоби повідомлено мене два дни швидше, як буде наданий на фрахт ЛН Вістник, щоб я приладив на час адреси, які треба давати літографувати, а швидко не добре давать їх, бо потому треба багато доповнень. Загалом добре було би, якби Ікн. не швидше в нас розсилала ся, як між 10 - 15/II, бо по першім поприсилає багато людий гроші і тоді книжку висилаєть ся на певно. За минулий рік не доплатило ще понад 100 осіб передплати, але то самі дрібні квоти, переважно по 2,4 або 6 кор. , так про всї залеглости ледве переходить суму 600 кор. , що можна уважати дуже добрим знаком тим більше, що більша частина пришле ще напевно залеглости. Я всїм довжникам вислав тепер ургенси і чеки, отже по першїм надію ся від них відповідий.

Я думаю, що добре було би надрукувати проспект ЛН Вістника і порозсилати його на ріжні адреси урядників, які я тепер маю, може дехто з них приступить до передплати. Книжку на показ висилати шкода, як се показало ся минулого року, а проспекти не дорога річ і можна розіслати їх зо дві - три сотки.

З прадивим поважаням

Вол.Гнатюк.

Арк.475 - 475об

Львів 8 III 1909

Високоповажаний Пане Професор!

Посилаю справозданя з діяльности секцій, а з Виділу в суботу, бо я до нинї не видер потрібних менї цифр із книгарнї та друкарнї: видирати від них цифри, то все одно що душу і все обіцяють і все не дадуть. Прошу переглянути і звернути, а я по святах скінчу засїданя і відчитаю. Думаю що воно буде на час видруковане і розіслане.

Д.Козловський переказує, що з Петербурга нема ще рукопису. "Мат[еріяли] до етнольогії", XI, зачинають по святах складати ся. Є дуже ін-

тересний рукопис нар [одного] учителя Онищука (гуцульська демонольогія), який я даю зам[ість] календаря Дикаревого, що може піти колись пізнійше. Бажаю веселих свят і остаю

З правдивим поважаням В. Гнатюк

Приписка на полях

Др Франко має вже пашпорт до Росії і виїздить десь незадовго до Київа й Одеси в "фамілійних справах", як каже, але яких не пояснює.

Я забув іще написати, що Кримський не відповів на моє письмо нічого, отже значить уже й не відповість. Може вважає дізгонором репрезентувати Тов[ариств]о. Прошу прислати привіт на Гоголївське свято, а я тут перепишу (а може видрукувати, як Яблоновському?) та перешлю на руки брата.

арк. 476 - 477

Львів 30.IV. 1909

Високоповажаний Пане Професор!

Я не маю адреси брата в Москві, тому привіт посилаю впрост до "Общ[ества] люб[ителей] росс[ийской] словесности" з листом, що його відчитає брат. Прошу про те ласкаво повідомити брата, щоби він зголосив ся по привіт перед читаням, бо поки я написав би, то могло би бути за пізно, а до Кримського не хочу особисто звертати ся, коли він офіціяльні листи не хоче відповідати. В Москві буде читати на Гогол[ївському] святї реферат проф. М.Сумцов. Чи не було би добре запросити і його до депутації? Але проте задля браку часу треба би також із Київа написати і до нього і до Общ[еств]а. "Хроніка" надрукована і розіслана вже з запросинами на збори всїм членам. Також заступ слова ми тут у чвірку поукладали: з того Біляшівський має прислати Пежанському (і 10 руб вкладки), Черняховський Раковському, Ол. Грушевський Ясеницькому (про се прошу брата повідомити), Чикаленко - Пану Професору, Ю.Леонтовичева - Панї Професоровій, Перетц - Кревецькому, Лисенко Філ. Колессї, Житецький Джиджорі, Тимченко - Крипякевичови, Цимбал Козловському. При нагоді спорічи з ким з сих панів прошу пригадати їм, аби прислали повновласти.

Збори будуть як пляновано первістно, 12.V.н. ст. Зрештою все в порядку. З ЛНВ вислав я 150 ургенсів, на деякі прийшли гроші і трохи менше здержав я книжок (IV), але тепер ЛНВ за швидко прийшов, бо я надію ся, що по I.V надійде трохи передплати.

З прадивим поважаням В. Гнатюк

арк.478

Криворівня, 17/VII 1909

Високоповажаний Пане Професор!

Дякую дуже за предложеня і переведеня справи підвисшеня моєї платнї. Може тепер зможу поволи отрясти ся з довгів, позатяганих попередними роками. Погода в Криворівни доси не кепська, дощу було мало і доволї тепло так, що з виїмками трьох день, в яких повівав холодний вітер від Чорногори, можна було що дня купати ся, від коли я приїхав. Нинї навіть дуже тепло. Барометр показує далї погоду, але на як довго, трудно вгадати.

Дорога на Ворохту по повени доволї кепська; я їхав 8 годин з одногодинним попасом. Понадто фірманови заплатив я 20 кор. (перед 2 роками - 12, тамтого року - 16 кор.), що все робить малу ріжницю і при їздї на Коломию чи Заболотів. Хоткевич їхав фіякром із Коломиї і заплатив 28 кор. Дорога на Коломию чи Заболотів добра, аж недалеко Буківця виглядає по старому, але то не велика віддаль. Получення поїздів ті самі, що тамтого року. Ясенївська почта має перенести ся в сторону Устярік аж до церкви, але в Криворівни буде складниця, в газетах було оголошено, що се станеть ся вже 16.VII. Але то інакше пишеть ся, а інакше робить ся і хто знає чи до серпня ввійде ся зміна в житє.

З прадивим поважаням Володимир Гнатюк

арк.479

б/дати

Високоповажаний Пане Професор!

Vis maior - дуже сильний кашель із коленєм і горячкованєм - не дала менї докінчити статї на означений термін, бо я мусїв лягати до ліжка і лежати спокійно. Вчора кашель полекшав і я статю докінчив. У ній не рефлектував я зовсім на рахунки з Київа, бо інакше годї би щонебудь сказати; але на мою думку може без них обійти ся тим більше, що й тутешні рахунки не одностойні (раз вчислять ся до них ЛН Вістн[ик] - другий раз нї, і т.д.). Через те я зупив ся на них дуже мало.

Може би огляди з обох нїмецьких фолькльорних журналів пропустити сього року, коли вони швидко потрібні, бо хоч я нинї встаю вже і завтра маю намір бути в канцелярії, то все таки не зможу швидко з ними упорати ся через кашель, через який я мушу якнайменше сидїти, а як найбільше лежати.

З глубоким поважаням Волод. Гнатюк.

арк. 480

б/дати

Високоповажаний Пане Професор!

Прошу ласкаво подати секції до відомости, що друкуєть ся статейка О.Зубрицького (3 - 4 сторінки) під н[азвою] "Ходаки", в якій він описує, з чого

і як роблять ся ходакі та хто і коли їх носить. Окремо реферувати се нема що, бо там нема більше змісту. Як секція прийме до відомости, то сім тижни скінчить ся XI т. Матер[іялів] до етн[ольогії] і буде можна їх випустити.

З глибоким поважаням

Володимир Гнатюк.

арк. 481 - 482

Львів 4.1. 1910

Високоповажаний Пане Професор!

Вчора принесли мені до ревізії окладнику до Матер[іялів] до у[країнської] етн[ольогії] з німецьким титулом, зовсім відмінним від того, який я дав зложити. Як мене поінформовано, уложив його д. Кревецький, а Пан Професор затвердив із тим, щоб на будуче лиш подібні титули давано на всіх виданях Товариства. Супроти того прошу ласкаво взяти під розвагу отсеї мої замітки (для орієнтації подаю оба титули на карточках мій означений I, д. Кр[евецьк]ого II)

1) I титул зложений на засіданю етногр[афічної] Комісії і прийнятий нею та зовсім згідний з титулом Етнографічного] Збірника, Студій

(Studien....herausgegeben von der Stas. Kommission der ukr. Šerč, і т. д.), Жерел

(Toutes... a collegis archaegr. Societatis Scientiarum Šev. Edit.) і Записок.

2) Коли би принято титул II і до Етнографічного] Збірника, то на 25 і 27 томі був би одні титул, на 26, середнім, другий.

3) Титул I віддає в перекладі вірно орігінал і звучить добре в німецькій і українській мові

4) Титул II стилїстично негарний (що потвердив мені нині д. Роздольський) і непрактикований на жаднім німецьким виданю в такім полученю. Він виглядає на телеграфічний, а не літературний стиль. Етнольогічна комісія подана на ньому фальшиво бо при Тов[ариств]ї є тільки етнографічна Комісія, а сї оба терміни не ідентичні.

Повтореня два рази слова „ ukrainisch" б'є дуже в очи і наводить на думку якогось націоналїстичного виданя. А що при Ethnologie мусить бути слово Ukrainisch, тому не можливе воно на початку при Šev. gesellschaft. Вираз "Pogiträge" вправді добрий, але доси в німецькій Хроніці уживано постійно Materialien, а навіть у француз[ькому] текстї було Materiause. Чи не ліпше тому його затримати? Супроти того мій погляд такий, щоби затримати I титул, мій, згідний з титулом на инших виданях, а не II, що стоїть зовсім відокремлено і до того негарний.

До відповіди Пана Професора окладинка не буде друкувати ся. Посилаю лист д. Островського, між моїми паперами нема його рукопису. Доси не на-

дійшло ще повідомленя про висилку XII кн. ЛНВ з Київа. Очевидно, що вже перед святами він не прийде і буде розсилати ся аж по святах.

Книгарня годить ся, щоби друкувати всї три томики С. Ковалева і запропонувала навіть від себе видати 2000 примір[ників]. Але я думаю, що вистаче 1200 примірників, як давнійше. Зрештою прошу висловити свій погляд. Чи заряджувати супроти того їх друк, бо рукописи всї в мене?

Бажаю веселих свят і щасливого нового року та остаю

З глибоким поважаням

Володимир Гнатюк.

арк. 483

Львів16/IX1910

Високоповажаний Пане Професор!

Прошу ласкаво підписати залучений вексель і звернути; я був би вислав його швидше, але дістав непевну дату повороту В.П. Професора від д. В. Козловського і тому не знав, чи висилати, чи нї.

З правдивим поважаням Володимир Гнатюк.

P.S. Для певности залучую від разу всї векселі, щоби потім не треба було спішити ся.

арк. 494 - 494 зв.

Львів 11 .VIII. 1911.

Високоповажаний Пане Професор!

Я не мав і не маю нічого проти поміщеня в „Хронїцї" некрольогу неб[іжчика] Ясеницького, а що не дав його, то ось чому:1) Доси не поміщувано некрольогів звичайних членів, а окремої ухвали Видїлу на те не було, щоби тут поступити інакше. 2) Я не маю ніяких дат до некрольогу, анї фотографії небіжчика. Можеб одначе зробити так: Прошу „Хронїку" відіслати до друкарнї з зазначеням, що там має прийти некрольог; тодї перший аркуш можна буде видрукувати, а решту подержати, доки я не дістану матеріялу на некрольог. Тимчасом я напишу до Львова до когось, щоби роздобув матеріял і фотографію, а як дістану зложу некрольог, пришлю його до перегляду.

Я вислав до мінїстерства петицію о запомогу на закупна до музея; (ще перед Великоднем) як дістану лише „Хронїку" (бо не маю у себе), уложу поданя на запомогу для будови дому і пришлю до доповненя почтою.

Статю зладжу по повороті у Львів і найдалї до кінця вересня.

З правдивим поважаням

Володимир Гнатюк.

арк. 495

Львів 27/XI 1911

Високоповажаний Пане Професор!

Посилаю лист і два друки до підпису для щадниці разом із взірцем. По підписаню прошу їх мені відіслати назад.

З правдивим поважаням

В. Гнатюк.

арк. 496

Львів 2/XII 1911

Високоповажаний Пане Професор!

Вчора прислав Лесь Мартович на мої руки повість п[ід] н[азвою] „Забобон", написану на машині, дрібним письмом, на 128 ст. звичайного аркушевого паперу. Думаю, що вона дасть до 10 аркушів друку. Він хотів би друкувати її або в ЛН Вістнику, або окремо в Вид[авничій] Спілці і запитує, кілько може за неї дістати, бо від відповіди залежить, чи лишить її у Вид[авничій] Спілці, чи відбере. Прошу проте сказати мені, що маю йому відповісти і чи повість вислати до Київа, чи ні.

З правдивим поважаням

Володимир Гнатюк.

арк. 497

Львів (без дати) 1911

Високоповажаний Пане Професор!

Пересилаю до перегляду і доповненя петицію до мінїстерства в справі підмоги на будинок. В справі некрологу пок[ійного] Ясеницького написав я до його брата Купріяна, але доси не дістав відповіди.

З глибоким поважаням

Володимир Гнатюк.

арк. 498 - 499

Львів 11/XII 1911

Високоповажаний Пане Професор!

Нині дістав я відповідь від Л. Мартовича; він годить ся щоб йому заплачено по 60 кор. від аркуша (і окремо за відбитки 150 кор.) Числить, що аркушів буде 12 (а не 10, як я думав). Значить ріжниця не вийшла би велика тим більш, що не знати, чи буде дійсно 12 аркушів. При тім він жадає, щоб йому не роблено поправок, особливо язикових, і полише про провінціялїзми, яких він уживає свідомо.

Чи вислати повість до Київа? Тут прислав іще оповіданя Олекса Ремез і є пара брошур до ЛН Вістника. Чи й те вислати разом до Київа?

Посол Окуневський пише картку, що він мав дістати плян амортизації купна камяниці Любомірських, але не дістав, тому домагаєть ся його. Я відповідаю йому, що такий плян мав уложити з делегатами Виділу др. К.Левицький, бо ввесь плян залежав від одержаня субвенції. Коли я написав не так, як треба, то прошу від себе вислати якесь поясненя.

ЛН Вістник прошу не казати тепер висилати, бо його нема де примістити. Я аж тепер довідав ся, що в магазині зігнило книжок на яких 8 - 10.000 корон (Руданського твори, Федьковича, деякі Шекспіра і ин.), оглядав сам такі книжки і на свою руку зарядив, щоби бюро помешкань шукало за люкелем на приміщеня магазину. Як знайдеть ся, то, скличу Виділ; сей магазин, що є завалить ся , як тілько з нього повиймають ся дошки поприбиваі на книжки.

З правдивим поважаням

Володимир Гнатюк.

P.S. Про Шекспірів фонд постараю ся зладити статейку незадовго і вишлю.

У друкарни тепер застій на виданя Товариства, а тимчасом якби вони повиходили, я міг би зладити справозданє і вислати швидше, як звичайно до мінїстерства і виділу Краєвого, щоби видобути субвенції, бо виплат і далї є ціла купа, гроший нема і кредит вичерпаний. Так прим[іром] рукопису на два Етногр[афічні] Збірники відданий перед вакаціями, а доси жаден з них не вийшов (з одного зложено ледве 5 аркушів, бо їх складаєть ся лише тодї, як нема нїчого иншого складати. Прошу поургувати також д. Перетца , можби скінчив книжку та випустив, щоб і її взяти до справозданя.

арк. 500 - 501

1911 Львів 27/XII

Високоповажаний Пане Професор!

Рівночасно висилаю на адресу контори повість Мартовича. Очевидно, що поясненя в котках можна давати, як будуть потрібні; аркуш друку розумієть ся ЛН Вістника, а не В[идавничої] Спілки.

Мінїстерство просвіти підвисшило Т[овариств]у субвенції на 1912 р. до суми 22.000 кор. з увагою, що дальше підвисшеня може наступати лише аж 1913 р. Етн[ографічній] Комісії за те відмовило окремої субвенції, мотивуючи відмову загальним підвисшеням. Минулого тижня в суботу відбула ся розправа перед трибуналом у Відни в справі фондації Пелехіна. На мою просьбу заступав Т[овариств]о др. Ев. Левицький і почислив собі за заступство 500 кор. , які йому вже й виплачено. Крім того має ще предложити рахунок др. Еван, за зладженя рекурсу. Трибунал признав наложеня такси незаконним і зніс його. Тепер фінансові власти можуть розпочати на ново накладаня такси, лише з

нашими мотивами, як перше. Децизія трибуналу ще не доручена Т[овариств]у. Я хотів, щоби трохи книжок забрано з магазину і зложено в Акад[емічному] Домі, то на Чарнецького, в Ателіє. В останім заборонив се робити д. Пежанський, а в А[кадемічному] Домі так мало можна помістити, що не оплатить ся переносити книжки тим більше, що з огляду на поліцийні приписи не можуть там постійно переховувати ся. Я поручив одному бюрови шукати приміщеня на магазин, але доси не знайшло ся нїщо відповідне.

Чи вислано вже решту книжок XIч. ЛН Вістника, бо тут передплатники реклямують , а я не маю їм що вислати. Коли вийде XII кн.? Тепер не повідомляють мене нїколи про висилку книжок, що буває для мене нераз дуже ненаручно.

З правдивим поважаням Володимир Гнатюк.

арк 485 - 486

Львів 6/2 1912

Високоповажаний Пане Професор!

Чи лист п. Дорошенка, який він писав у моїм заступстві, не дійшов? Він писав там між иншим і про мою хоробу. Я дістав другий раз запаленя олегочної (перший раз у жовтні м. р.), лиш з далеко тяжшим перебігом так, що горячка виносила понад 40°, тепер менї значно ліпше, але горячка доходить іще кождого дня до 38°, тому мушу ще лежать. Про те полагоджую всї біжучі справи при помочи других осіб, а що можна, то й сам у ліжку.

Повість Мартовича вислав я, як писав (бо не звик одно говорити, а друге робити), іще 29/XII на адресу Контори. Коли вона там не лежить, то хиба лежить у Фльоринського чи кого там. Дня 5/2 я зареклямував її і думаю, що за 2 - 3 тижні доставить її конечно або до Контори, або до мене назад тому, що я подав вартість рукопису на 1000 кор. , а почта ледве схоче таку суму тратити! Прошу зазначити собі дату її дорученя - коли загалом прийде - бо можна буде внести жалобу до мінїстерства.

Подібну історію мав я як раз недавно. Дня 28/XI вислав я до Київа до одного знайомого марок „Рідної Школи" за три рублі. При кінци грудня довідую ся, що адресат не дістав посилки. Дня 28/XII (рівно в місяць) зареклямував я посилку, а щось перед тижнем дістаю картку, що посилка прийшла близько в 2 місяцї. Очевидно, що се шекаки почтові, а більше нїщо. Рецепіс сеї посилки переховую у себе.

Сими днями зачну висилати виданя Товариства і прошу уважати, в яких термінах вони будуть доходити.

Мартовичеву повість вислав я фрахтом.

З правдивим поважаням Володимир Гнатюк

арк. 484
Володимир Гнатюк, Львів, ул. Супінського, 21
Russland Київ
Паньківська, д. [...] кв. [...]
Високоповажаний Пан Михайло Грушевський
проф. Львівського унів[верситету]

Львів 6. III. 1912
Високоповажаний Пане Професор! Нині вислано рекомендовано письмо до Київ[ського] комітету в справі вибору делегатів до П. Лаврова..
З повним поважаням
ВолодимирГнатюк.

арк. 487
Львів, 16/III1912
Високоповажний Пане Професор!
Пересилаю просьбу п. Н. Романович до підпису і звороту на письмо Александровича, яке лежало в бібліотеці довгий час і яке аж нині мені передано.
Л. Мартович просить, щоби йому рукопись звернути. Як будуть висилати то на таку адресу: Лесь Мартович, канд. адвокатури. Умширко Зарубане, п. Потилич.
З повним поважаням
В. Гнатюк.

арк. 488
Львів, 22/III 1912
Високоповажаний Пане Професор!
Крім зазначених у листі книжок, вислано ще отсї: 2/3 - укр[аїнська] Бібліотека, V; 5/3 - Збірник філол[ьольогічної] с., XIII; 15/3 - Записки , 103; 19/3 - Записки, 97; 20/3 - Записки - 93; на висилці решти томів „Записок" за 1910 р. скінчать ся всї виданя за 1910. В справі державної субвенції за сей рік внесено два поданя, а крім того написав я письмо до посла Окуневського, щоб він інтервенїзовав у сїй справі. Така справа йде одначе зі Львова до Відня і з Відня до Львова, переходить ріжні бюра , а в кождім бюрі мусить полежати пару день, тому швидше не може бути полагоджена, як за три місяцї. Значить субвенція прийде найшвидше в цвітни. „Жерела" до Василенка зачну висилати. Гроші до Київа (Василенкови, Модзалевському, Біляшевському) вишлеть ся сими днями
З повним поважаням
В. Гнатюк.

арк 489 - 489 об.

У Львові, дня 25/ IV1912.

Маю честь П.Т. члена повідомити, що засїданє етнографічної комісиї Наукового Тов[ариства] імени Шевченка буде дня 28.IV в неділю о годині 12 в полуднє з таким порядком:

Біжучі справи.

З поважаням

В. Гнатюк.

Переписний Листок

Вп. Пан

М. Грушевський, проф. університету] Львів, ул. Понїнського, ч. 6.

арк. 491

Львів, 17/V1912

Високоповажаний Пане Професор!

З огляду, що пан Джиджора позволив собі вчора навіть в моїй присутности подавати в сумнів правдивість мого запевненя, що я вислав до мінїстерства два поданя (від Тов[ариств]а й музея), хоч я не звик був доси неправди говорити і на дальше не маю наміру, посилаю в залученю копії обох подань, перекладених д.О. Роздольським; і рецепіси на висилку, яку подав Михайло та можу ще покликати на свідоцтво д. Г. Пежанського, що підписував поданя і дра. Т. Окуневського, до якого я писав у сїй справі. Надію ся, що сї докази зможуть усунути всякі підозріня.

З повним поважаням

В. Гнатюк.

арк. 490 - 490 об.

У Львові, дня 13. VI. 1912

Маю честь П.Т. члена повідомити, що засїданє етнографічної комісії Наукового Тов[ариства] імени Шевченка буде дня 15.VI (в суботу) о годині 6 вечора з таким порядком:

Біжучі справи.

З поважаням В. Гнатюк

Переписний Листок

Високопов[ажаний] Пан

М. Грушевський, проф. університ[тету] Львів, ул. Понїнського, ч. 6.

арк. 492 - 492 об.

Львів 13.XI 1912

Високоповажаний Пане Професор!

Вчора казав я вислати Василенкови в друге другу книжку Записок. Відбиток не висилав бо не знав, що вони є, як і загалом не знаю, чи друкують ся які, коли і для кого відбитки. В друкарни запитував я вчора про відбитки Василенка і дістав відповідь, що будуть за ним шукати, бо не знають, чи є.

Сіцинському висилаю постійно Записки і Хроніку, як членови. Що йому належить ся инше виданя замість гонорару, про се мене доси ніхто не повідомляв і в книгах касових, на скілько мені відомо, відповідних рахунків не переводжено.

Можна се зачати робити найліпше від нового року. Тоді мусів би я мати список видань, які належить висилати. Подільському історичному Товариству задержано було висилку, бо воно не прислало своїх видань. Тепер повідомляє мене бібліотека, що на реклямацію воно прислало свої „Труды". Можна адже буде з ним на ново увійти в обмін.

З поважаням Володимир Гнатюк.

арк. 493 - 493 об.

Львів 24/XII 1912

Високоповажаний Пане Професор!

Про лист із 14/XII я нічого не знаю, не чув і ніхто не доручав мені його. Справи, порушені в листї з 19/XII, який я дістав учора по полудни, постараю ся полагодити як найшвидше. Дещо вже полагоджене:

1) Відбитки вислав я М. Василенкови вже давно, як тілько друкарня менї прислала їх. Він повинен їх був уже дістати, а колиб не дістав, то хіба їх украдено.

2) Книжки Б.Вишнякови видані, бо він приходив до мене за ними.

3) Ол. Новицькому висилаю „Записки" і „Хроніку". Йому здержано висилку, бо не заплатив вкладки за 1912 р. В книзї гонорарів не вписано сього року ніякої позиції в приходах йому, а минулого було 15 кор. , які я почислив на вкладку за 1911 р.

Чи гурткови природознавців вислати Збірник увесь пачкою, чи поодинокими книжками (се буде багато коштувати). Яка його докладна адреса?

Чи на Київську адресу по висилцї визначених книжок висилати постійно всї виданя зараз по виході? „Хроніка" , ч. 1 - 5 уже вичерпані, тому їх не можна висилати. Ч.5 може ще найдеть ся де, а 1 - 4 нема зовсїм.

З поважаням

В. Гнатюк.

арк. 502 - 502 об.

Львів 20/V. 1913

Високоповажаний Пане Професор!

Стан мого здоровля дуже кепський, тому я не можу стілько працювати, скілько треба би скілько хотів би. Від лютого доси друкував я Матер[іяли] до етн[ольогії], т. XV - які вже скінчені - і Етн[ографічний] збірн[ик], т. XXXIV, якого тексти також уже скінчені, а передмову пишу і за два - три дни віддам. Понадто редагував я колядки, які вимагали дуже багато праці і які також кінчу. По видрукуваню Етн[ографічного] збір[ника] т. XXXIV, хочу виїхати на село. Туди скажу собі повисилати книжки і аж тоді понаписую рецензії. Прошу проте з сею книжкою на мене не чекати, а сказати до котрої дальшої маю прислати рецензії.

Статя про пісню не викінчена і я тепер нею зовсім не займав ся , бо не міг. На викінчення треба 3 - 4 тижні, але тепер не знаю ще, коли я собі їх зможу відложити на статю. Якби треба було не великої статї - але не студії, лиш матеріялу зі вступом - то до котройсь дальшої книжки міг би я зладити оповідання про гуцульських тютюнарів (що крадуть тютюн), які були би доповненям до статї М. Зубрицького про бакунярів (бойківських).

Колядки віддали до друку перед виїздом.

З належним поважаням,

В. Гнатюк.

арк.503 - 504

Львів 29/V 1913

Високоповажаний Пане Професор!

Я хочу сими днями виїхати на село, бо лїкар не позволяє довше сидіти у Львові. Зараз по приїздї на місце скажу з бібліотеки повисилати собі книжки і на скілько зможу, буду ладити рецензії.

Перед від'їздом віддам до друку „Хронїку" ч. 54, а з 53 ч. лиш те, що міг зробити; що вона не зладжена ціла, се не моя вина, бо я за матеріялами вспоминав ся ще в марті , на жаль лиш дещо дістав перед двома днями, а на решту не можу далї у Львові чекати вже. Як дістану матеріяли і час не буде наглити, то виладжу її очевидно вже на селї.

З високим поважаням Вол. Гнатюк

арк. 464 – 464 об

Жабє, 18/6 1913

Високоповажаний Добродію!

Коли зладите образки і будьте ласкаві передати їх М.Федюшцї (Супінського,21) з тим, щоби їх показав членам дирекції В[идавничої] Спілки не чекаючи на засїданя і звернув Вам. У книжках зазначите, до котрих текстів Ви зладили образки і передайте їх також М.Федюшцї, а він менї вишле їх, бо я буду

тут лиш до кінця місяця, а потому переїду куди іще, але тепер ще сам не знаю куди.

З поважаням
Вол.Гнатюк
Володимир Гнатюк, Жабс.
Високоповажний Пан
Володимир Кобринський
Артист - маля р.
Львів
Ринок, ч.41, II пов.

арк .504 - 504 об.
(без /дати)
Високоповажаний Пане Профессор!

Я почав учора та сильно кашлати, що через кашель не міг заснути до третьої години в ночи. Через те я не можу з хати виходити, доки кашель знов не успокоїть ся. В кождім разі зо два - три дни не буду в Товаристві. Прошу про те зарядити без мене нараду Комісиї для наданя запомоги з фонду Бончевського, бо по засїданю виділу внесено ще два поданя, отже я не міг писати [...] для Бойцуна. Його свідоцтво я звернув йому назад , бо він перекладає їх деінде, але можу сказати, що вони всі дуже гарні. Було їх коло десять. Нї инші студенти, крім Лозинського з I року.

З повним поважаням
В. Гнатюк.

арк.505
(без/ дати)
Високоповажаний Пане Професор!

Замітку про сербсько - руські зносини я мушу цїлком переробити, але до того мушу мати Стояновича: Стари написи срятски - в яких до сеї замітки досить багато матеріялу. Другий том я маю і вже поробив собі виписки, а перший казав я Павликови зареклямувати, бо він сам нїколи не здогадаєть ся; та поки прийде , то Записки певно вийдуть. Тому прошу тепер дати що иньше (може мою замітку про дрогобицький збірничок рукописний), а сю замітку відложити на далї.

Завтра о 6 загальні збори Спілки. Перед тим треба б зробити з на пять мінут засїданя дирекції. Єфремов приїздить до Львова з Лисенком.

З правдивим поважаням
В. Гнатюк.

арк. 506
(без/ дати)
Високоповажаний Пане Професор!
Я вислав до „Діла" обі оповістки разом іще в понеділок (про секциї і про дальший відчит д. Вовка). Про відчит була тодї ж оповістка (скорочена чомусь), а про секциї дали аж у середу. Чому я не знаю.
Прошу ласкаво подивити ся до оповідань Вовчка (російських), чи нема там назви „Пройдисьвіт" , бо так зветь ся нескінчене оповіданє в „Вечирницях". Як нема, то я дам зложити сей відривок.
З правдивим поважаням В. Гнатюк.

арк. 507
1910
Високоповажаний Пане Професор!
Я не буду зголошувати до почтаря ніяких претенсій, а залучені 2 кор. звертаю, бо карафіолів я не замовляв у нікого і не знаю що вони коштують, а зрештою сеж дрібниця. Видно, що то хтось зробив менї несподіванку, але доси я не дістав фрахту, то й не знаю, хто такий.
З правдивим поважаням
Володимир Гнатюк.

арк. 508
без /дати
Дутчак прийде 1.XII. на термін до суду і може привезе акт фондацийний свого виробу, але він не заявляв бажанє, аби сходив ся з ким із членів Видїлу конферувати. Мабуть найліпше буде порозумівати ся письменно тепер. Менї казав лїкар положити ся до ліжка і кілька днів лежати не виходячи з дому. Тому не знаю, чи зможу на суботу зладити рецензії, але на понеділок на певно.

арк. 509
без /дати
Вп. Гнатюк.
Чи полагоджена справа контрольної комісиї Спілки?
Доси не приходив ніхто на контролю; мабуть і за тим, аби зборів не відкладати, хоч би не було контролї: він нинї не шле одначе білянс д. Кулачковському.

арк. 510
без / дати
Високоповажний Пане Професор!

Я переказав Гарматієві, а Студинського запитаю. Чи я маю від Спілки на ново робити адрес чи ні (не знаю чи втну), бо потому буде за пізно висилати – вперед треба переписувати. Від Комісиї етногр[афічної] підписав Барвінський. Поданя я робив на підставі письма Виділу Кураєвого, тому не помилив ся.

ПРИМІТКИ ТА КОМЕНТАРІ

Лист 1, арк. 396-399

Мадяризм - у розумінні денаціоналізації закарпатської інтелігенції, духівництва та селян та насадження угорської мови і культури.

Мадяри, тобто угорці - народ фінно-угорської сім'ї, основне населення Угорщини. Прибули на територію сучасної Угорщини через південно - українські степи в кінці IX ст. з прабатьківщини між Волгою і Уралом.

Угорська Русь - загальна назва для українських земель в Угорщині до 1919, вживалася в українській, російській та інш. науково - популярній літературі з кінця 18ст., в кінці 19 - до поч. 20ст. Також вживається визначення Угорська Україна. З 1920 р. - офіціальна назва - Підкарпатська Русь.

Справозданє – звіт.

Русини - назва, поширена серед українського населення західних областей України, якою підкреслювався їхній генетичний зв'язок з стародавньою Руссю. Ця назва частково збереглася в Закарпатті і в українській діаспорі.

Коломийки - особлива форма коротких лірично - побутових пісень жартівливого, гумористичного й сатиричного характеру.

Ноша (діал.) - одяг.

"Сон Святослава" - драматичний твір І. Франка, написаний 1895 р.

Лексикон - від грецького словник.1) застаріла назва словника, 2) синонім слова лексика, 3) словниковий запас особи.

Лист 2, арк. 400-401

"Александрія" - памятка старої літератури "Александрия русских хронографов", видана 1893 р. Василем Істрином (див. іменний покажчик).

Казки (наші та угорські). - Йдеться про «Етнографічні матеріали з Угорської Руси - Казки з Бачки». - Т. 5 // Етнографічний збірник - 1910 - Т. 29.

Лист 3, арк. 402

Ремунерація - лат. - гонорар, платня, винагородження.

"Лікарський збірник" - видання НТШ, редактором якого був Озаркевич Євген (1861 - 1916), громадський діяч, лікар, дійсний член НТШ; під час медичних студій у Відні діяч студентського товариства „Січ"; працював лікарем у Боснії, Стрию, Рожнітові й Львові (з 1897). Засновник і директор „Народної лічниці", перший голова Українського Лікарського Товариства (з1910) й редактор його ж журналу „Здоровлє"; орга-

нізатор українського міщанства у Стрию і Львові, діяч товариства „Просвіта". Наукові (з ділянки гігієни, курортології, української медичної термінології) і популярні праці.

Лист 6, арк. 406

Злотий - грошова одиниця в Польщі. На Правобережній Україні - місцева назва монети вартістю 15 коп.

Лист 7, арк. 414-415

Бачванські Русини. Бачка - низовина між Дунаєм і Тисою, входить до області Воєводина в складі сучасної Сербії та Чорногорії (колишньої Югославії). Серед населення Бачки значна кількість українців, що називають себе русинами. Українці оселилися в Бачці ще у 18ст.

Лист 8, арк. 407

Ів. Вишенський - Франко - очевидно йдеться про поему І.Франка "Іван Вишенський", що була опублікована 1900 р.

Батько - йдеться про Грушевського Сергія (1833 - 1901), батька Михайла, педагога - славіста, директора учительської семінарії в Холмі, пізніше інспектора народних шкіл на Кавказі, автора статей з української етнографії в київських часописах.

Письмо до комітету в справі з'їзду. - Йдеться про XI Археологічний з'їзд Російської імперії, який відбувся 1899 року у Києві.

Лист 9, арк. 408

Стаття про русинів Пряшівської Єпархії - ця стаття вийшла 1900 р. у XXXV - XXXIV томах "Записок" НТШ.

Лист 10, арк. 409-410

Реферати для археологічного з'їзду. Йдеться про видання рефератів у "Записках Наукового Товариства їм. Шевченка" (ЗНТШ) - 1899. - т. 31 - 32. - 10 з історії, етнографії і фольклористики, 1900. - Т. 35 - 36. - 13 рефератів з філології, та ще декілька в т. 33, т. 34, т.37, т.38 за1900 р.

Лист 11, арк. 411-412

Евентуально - можливо за певних умов або відповідних обставин.

Лист 14, арк. 418

Форшус - нім. - грошовий аванс,завдаток.

Крейцер - розмінна монета з срібла і міді в Німеччині (XV - XIX ст.) та в Австро - Угорщині (XVII - XIX ст.).

Лист 15, арк. 419-420

Скрипт (лат.) - рукопис.

Анекдоти. Йдеться про публікацію В. Гнатюк. Галицько - руські анекдоти// Етнографічний збірник, - 1899 - Т. 6.

Анекдот - коротке гумористичне оповідання, в якому ситуація знаходить розв'язку в кінцівці.

Апокрифи - твори про події й осіб священної історії, які не були визнані церквою і

не прийняті до канону Святого Письма. Йдеться також про 5-томне видання "Апокріфів і легенд з українських рукописів (1896 - 1910)" - монументальну збірку текстів рукописного матеріалу з науковим аналізом.

Мої бачванські матеріали - йдеться про наукові розвідки В. Гнатюка, написані ним на основі зібраних під час експедиції в Бачку 1897 р. Це "Руські оселі в Бачці"(див. наст. коментар); " Етнографічні матеріали з Угорської Руси"// Етнографічний збірник - Т.9. - 1901; Т.25. - 1909; Т.29. - 1910; Т.30. - 1911.

"Руські оселі в Бачці." Йдеться про статтю В. Гнатюка Руські оселі в Бачці (Полудневій Угорщині) // Записки НТШ. - 1898 - Т.22 - Кн. II - С. 15 - 58. Руські або українські колонії в Полудневій Угорщині (в Бач - Бодрогському комітаті) - Руський Керестур, Коцура, Новий Сад, Вербас, Дюрдьово, Господінці, Гунарош та ін. Були колонії і в Славонськім комітаті: Сриміце - Петровці, Миклошевці, Грабово, Беркасово, Шід та ін.

Лист 16, арк. 421-422

Народний Дім у Чернівцях - збудований 1887 р. Це були окремі приміщення, будовані за зразком Нардного Дому у Львові для організації культурно - освітницької діяльності. При Народних домах існували бібліотеки й читальні, українські товариства, їхні великі зали використовувалися для театральних вистав, курсів та доповідей.

Уконституювався заряд соц. - дем. Укр. партії - йдеться про УСДП, що вийшла з меншости членів Української Радикальної партії. З 1900 р. почав виходити її орган - "Воля". Перший з'їзд відбувся 1903 р. підпроводом М. Ганкевича та С. Вітека. УСДП підкреслювала потребу профспілкового руху українських робітників, брала активну участь у селянських страйках, мала вплив на розвиток самостійницької ідеології серед молоді. Припинила діяльність 1939 р.

Інтронізація - лат. - висвячування нового папи чи єпископа.

Лист 17, арк. 423-424

Інтролїгатор (лат.) - оправник, палітурник.

"Атта Тролль" - твір Г.Гейне.

Ювілей Гейне - очевидно йдеться про 100 - річчя з дня народження

Гульден - золота, пізніше срібна монета у деяких країнах Центральної Європи (Німеччині, Австро - Угорщині) в XV – XIX с/

Лист 18, арк. 425-426

Виділ [Товариства] - йдеться про Президію НТШ.

Агенди - лат. - 1) книжка справ до виконання; 2) у латинській і протестантській церквах - книга правил, що їх належить додержувати під час служби.

Суперарбітрікум - третейський суд, до якого входить кілька арбітрів

Асептерунок - бранка, набір до війська (у Галичині).

Лист 19, арк. 427

Етнографічна Комісія. Мається на увазі комісія, яка була в складі Філологічної секції НТШ

Лист 23, арк. 432

1900 р. - справа , в якій я писав до Вовка - швидше всього йдеться про відкриття у

Львові пресового бюро, яке відправляло б в європейські часописи матеріали про Україну і про пропозицію Ф. Вовку, який в цей час перебував у Франції, допомагати розміщувати ці статті в європейських виданнях. Можно також зробити припущення й щодо прохання до Ф.Вовка представляти НТШ на Всесвітній Виставці у Парижі та на Міжнародному антропологічно - археологічному конгресі (серпень - вересень 1900 р. - Париж), куди ніхто з членів НТШ не поїхали.

Здецидований - вирішений, децидувати - лат. - вирішувати, розв'язувати.

Лист 26, арк. 435

Запренумерувати - лат. - передплатити журнал, газету.

Лист 29, арк. 438-438 об.

Заснування Українського Університету у Львові. Мається на увазі намагання з 80 - х років XIX ст. заснувати український університет у Львові, що викликало негативну реакцію польської професури й студентської молоді. Боротьба набрала гостроти, почалися нелегальні віча, сутички й демонстрації. З грудня 1901 р. 440 українських студентів вийшли з власної волі із Львівського університету й продовжили навчання в інших закладах. У 1907 та 1910 рр. ця боротьба знову набирає гострих форм - демонстрації, арешт 116 студентів, голодування, сутички, суд над студентами тощо.

Лист 31, арк. 441-441 об.

Коректа - лат. - 1) відбитка друкарського тексту, 2)виправляння друкарських помилок у тій відбитці, 3) взагалі - виправляння, перевіряння.

Видання Максимовича (пісень) - як фольклорист М.Максимович видав три збірки українських пісень: 1827 у Москві "Малороссийские песни"; 1834 р. - "Украинские народные песни"; 1849 - "Сборник украинских песен"(ч.1), але більша частина його фольклористичної спадщини залишилась не опублікованою.

Відділ Географічного Товариства у Києві - йдеться про Південно - Західний відділ РГТ - фактично самостійне наукове товариство, створене у Києві 1873 р. для вивчення географії, етнографії, економіки та статистики України. Основоположниками Товариства були члени Старої Громади: В. Антонович, Ф. Вовк, М. Драгоманов, П. Житецький, М. Лисенко та інш. Першим головою був Г. Галаган, діловим керівником П. Чубинський. Відділ видав 2 томи "Записок" (1874 - 1875), в яких було вміщено праці багатьох авторів, також як додаток до "Записок" виходила ціла низка матеріалів. 1874 р. Товариство провело одноденний перепис населення Києва. З ініціативи Товариства у 1874 р. в Києві відбувся Третій Археологічний З'їзд, а 1875 р. Товариство взяло участь у географічному конгресі та виставці в Парижі. Звинувачення Товариства у "неблагонадійності" та "українофільстві" призвело до переслідувань. 1876 р. . застосувавши постанови Емського Указу, царський уряд заборонив діяльність Товариства.

Лист 32, арк. 442-443

"Іліяда" - давньогрецька епічна поема, автором якої вважається Гомер; названа на честь Іліону (Трої) - столиціТроянського царства. Українською мовою уривки з "Іліади" перекладали - П. Куліш, І. Франко, А. Білецький та інш. Повністю український переклад зробив С.Руданський 1902 - 1904р р. , який і друкувався в часописах НТШ.

Йордан - свято Богоявлення Господнього або Водохреща (19.1 - н.ст. - 6. ст.ст). Завершує зимовий цикл різдвяно - новорічних свят, в якому переплелись давні хлібороб-

ські та скотарські обряди.

Подяка Академії - 1902 р. В. Гнатюк був обраний членом - кореспондентом Російської Академії Наук

Заячківський - піп із Любиші. Очевидно, йдеться про Йосипа Заячківського (1810 - 1894), греко - католицького священика і громадського діяча, члена "Руської Ради" в Стрию, одного з засновників "Просвіти", її почесного члена.

Засилаю Вп. Пані поклін, а Кулюні „па" і остаю. Йдеться про М.Грушевську та К.Грушевську (див.алфавітний іменний покажчик).

Лист 33, арк. 444-445

Семигородська границя - кордон із Трансильванією - історичним краєм, до 1918 р. переважно в межах Угорщини (у її східній частині), пізніше у південно - західній Румунії. До Семигорода також включають Мармарощину і Банат.

"Історія України" - йдеться про багатотомну" Історію України - Руси" М. Грушевського.

Лист 34, арк. 446-447

Широко - йдеться про сіроко (іт. scirocco) теплий, сильний, сухий південний або південно - східний вітер в Середземномор'ї, що приносить багато пилу й піска з пустель Північної Африки та Аравійського півострова.

Велико - вариданська єпархія - спархія в румунських землях, що відокремилась від Мукачівської 1823 р.

Шематизми - (з грецької схема - фігура), список осіб чи установ. У церковних шематизмах подаються списки духовних осіб, звичайно, з найважливішими даними, деколи й інших осіб, зайнятих у церкві, списки усіх парафій, церковних товариств, стан церковного майна тощо. Такі шематизми з цінними матеріалами щодо минулого Української Церкви почали друкуватися вперше в австро - угорських єпархіях: Мукачівській, Перемиській, Пряшівській та інш. У всіх єпархіях вони з'являлися щорічно, спочатку латинською, потім латинською та українською, а пізніше тільки українською мовою. Останні шематизми вийшли ще 1944 р. у Львові та 1948 р. у Пряшеві.

Пряшівська єпархія - єпархія на західному Закарпатті, у східній частині Словаччини з центром у Пряшеві. Створена була 1816 р. цісарем Францом I. угорським королем і підтверджена 1818 р. папой Пієм VII, як виділена з Мукачівської єпархії.

Мукачевська єпархія - спархія на Закарпатті з центром в Мукачеві, а згодом в Ужгороді. Перші відомості про неї в історичних документах маємо 1491 р. Спочатку до Мукачевської єпархії належали всі греко - католицькі парохії північно - східної Угорщини, пізніше відокремилась Пряшівська (1818) та інш. 1949 р. проголошено скасування унії на Закарпатті й утворення православної Мукачево - Ужгородської єпархії з центром в Мукачеві.

Лист 35, арк. 448-449

Збірник Лесєвича - очевидно, йдеться про "Оповідання Р. Ф. Чмихала " В.Лесевича , що вийшли у XIV томі "Етнографічного збірника".

Корони - мається на увазі корона - грошова одиниця в деяких європейських країнах, зокрема в Австро - Угорщині, а згодом в Австрії та Угорщині до 1924 р.

Лист 38, арк. 453-454

Видавнича Спілка. Йдеться про Українську Видавничу Спілку, створену 1898 р. під керівництвом М. Грушевського, І. Франка, В. Гнатюка. Випускала книжки наукові і белетристичні, а з 1905 р. перебрала видання «Літературно - Наукового Вісника».

Асигнатка - від лат. assignation - призначення або певної форми документ, за яким виплачують гроші фінансові органи.

Моя відповідь Комісії в справі Шухевича. Очевидно, йдеться про рецензію В. Гнатюка в "Киевской Старине" під криптонімом М. Р. - Гуцульщина. Написав В. Шухевич. Накладом НТШ. Львів, 1899 - Вип. 1; 1901 - Вип. 2; 1902. - Вип. 3; 1904. - Вип. 4. // Киевская Старина. - 1905. - Т.88. - №2. - С.73 - 122, в який він розгромив працю Шухевича.

Лист 40, арк. 456-457

Пагінація - від лат. pagina - сторінка. Порядкова нумерація сторінок рукопису або книги.

Рекурс - лат. - 1) рух назад, зміна на гірше, занепад, 2)векселедержець,що вимагає задовольнення від векселедавця чи кількох осіб, що видали йому векселя, якого не приймають або не оплачують.

Лист 42, арк. 460-461

Бібліотека Оссолінських - т.зв. Оссолінеум - польський науковий осередок у Львові з бібліотекою, музеєм, друкарнею, заснований 1817 р. польським діячем Юзефом Максиміліаном Оссолінським, бібліографом та істориком. З Оссолінеум були об'єднані, як окремі установи: з 1823 р. музей Любомірських і з 1921 р. Бібліотека Павліковських (заснована 1857 р.). До складу Оссолінеум входили численні архіви польських магнатів. У 1939 – 1941 рр. та у 1945 – 55 рр. книжкові фонди та музейні збірки були передані АН УРСР і Львівському Державному Історичному Музею. У 1955 – 56 рр. Основні фонди Оссолінеум, що стосуються полонознавства передано Польщі й Оссолінеум продовжує діяти у Вроцлаві.

Справа парцеляційна. Парцеляція - від фр. parceller - поділяти на дрібні частини - поділ майна на частини.

Жовніри - поль. 1) найманий солдат у давній Польщі, 2) узагалі вояк.

Лист 45, арк. 465-466

Фіра - (діал.) віз, підвода.

Фірман - (діал.) візник.

Дарунок Пелєхіна на університетьську фондацію - 1898 р. Павло Пелєхін передав НТШ у Львові 90000 австрійських корон на фонд будівництва майбутнього медичного факультету Українського Університету та для підготовки професури для нього. За ті гроші НТШ купило будинок на вулиці Чарнецького.

Лист 46, арк. 467-468

Субвенція (лат.) - грошова допомога.

Ферії (зах.) - канікули.

Друкарня Оссолінських - див. коментар до листа № 41.

Інтерпеляція - звернення депутата парламенту до уряду або його представника з певним питанням, після обговорення якого приймається відповідна ухвала.

Лист 47, арк. 470-470 об

Реляція - від лат. relation - донесення, письмове повідомлення (заст.).

Лист 48, арк. 460-469 об.

"Історія літератури" д. Франка - йдеться про "Нарис історії української літератури", що вийшов 1910 р. і був написаний в період, коли стан здоров'я Франка значно погіршився.

Лист 49, арк. 472

Субстрат - лат. - підстилка. Факти і явища в поширеній на якійсь території мові, що походять з іншої мови, яка була раніше поширена на цій території, але потім зникла.

Лист 50, арк. 473-474

Заопініованя - від опінія - лат. - думка загалу про когось або про якийсь вчинок.

Перепаска або опаска - бандероль.

Фрахт - плата за перевезення вантажів морськими шляхами.

Лист 51, арк. 475-475 об.

Гоголівське свято - відзначення 100 - річчя з дня народження М.В.Гоголя.

Брат - очевидно йдеться про О.Грушевського - брата Михайла; історика, учня В.Антоновича, історика української літератури, приват - доцента університетів в Одесі, Петербурзі і Києві. Професора Українського Державного Університету (1918 - 1919). Члена Українського Наукового Товариства в Києві, дійсного члена НТШ. У 20 - х роках _ професор Київського ІНО, директор Історико - Географічної Комісії ВУАН. У 1937 р. засланий.

Лист 53, арк. 478

Фіакр - від фр. Fiacre - легкий найманий екіпаж (карета).

Лист 60, арк. 496

Повість Л. Мартовича "Забобон" - написана 1909 - 1911, але вийшла 1917 р.

Лист 64, арк. 485-486

Рецепіс - розписка про одержання товарів.

Лист 67, арк. 488

Інтервенізовати - від лат. Intervention - втручання.

Лист 73, арк. 502-502 об.

Том "колядок".. Йдеться про працю В. Гнатюка: Колядки і щедрівки // Етнографічний збірник. - 1914. - Т. XXXV - XXXVI.

Лист 81, арк. 509

Контрольна комісія Спілки. Йдеться про Українську Видавничу Спілку.

Лист 82, арк. 510

Виділ Краєвий. Йдеться про виконавчий орган крайового сейму - однопалатного законодавчого органу автономного краю в Австрії (Галичина, Буковина). Обирався на 6 років.

ПОКАЖЧИКИ

АЛФАВІТНИЙ ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Авдикович Орест (1877 - 1918), педагог і письменник, написав оповідання "Нарис однієї доби" (1899), "Нетлі" (1900), "Демон руїни" (1901), "Огляд літературної діяльності О. Кониського" та інш.

Антонович Володимир (1834 - 1908), історик, археограф, археолог, професор історії Київського Університету, головний редактор видань"Временной Комиссии для разбора древних актов", фундатор Історичного Товариства Нестора - Літописця в Києві, організатор археологічних з'їздів в Україні. Зібрав і відредагував 8тт. "Архива Юго - Западной России". Що стосуються історії Правобережної України. У своїх наукових працях розглядав проблеми історії козацтва, гайдамаччини, селянства, шляхетства, міст і міщанства, церкви тощо. Антонович був представником народницької школи в в українській історіографії. Він створив так звану "київську школу" істориків (Д.Багалій, М. Грушевський, та інш.), що заклала підвалини сучасної історичної науки.

Ардан Іван (1871 - 1940), греко-католицький священик, громадський діяч в ЗДА, родом з Галичини, один з перших організаторів допомогових і освітніх товариств українського робітництва, деякий час редактор "Свободи" (в радикальному дусі), перший голова Українського Робітничого Союзу (з 1911), редактор "Народної Волі", 1920 - 1923 радник місій УНР та ЗУНР у Вашингтоні.

Барвінський Олександр (1847 - 1927), видатний педагог, історик, громадсько-політичний діяч. 1891 - 1907рр. - був послом до віденського парламенту, 1894 - 1904 - був послом до галицького сейму, 1893 - 1918р р. був членом Галицької Шкільної Ради. Автор численних підручників для шкіл: "Історія української літератури", "Вибір з української літератури" та інш. Розпочав видавництво "Руської Історичної Бібліотеки"(1886). Активно працював у "Руській Бесіді", "Просвіті", з 1899 р. став дійсним членом НТШ. Рішуче боровся з москвофільством , але в той же час підтримував жваві зв'язки з Наддніпрянською Україною.

Бачинський Юліан (1870 - ?), громадський діяч, публіцист, член Української Радикальної Партії, 1895 р. виступив із книгою "Ukraina irridenta", де обгрунтував потребу створення власної української соборної держави. 1918 р. член Української Центральної Ради в Галичині; 1919 р. представник УНР у Вашингтоні, пізніше переїхав до УРСР, працював у редакції "УРЕ", в кінці 1934 р. засланий. Подальша доля не відома.

Беднарський Кость - управитель друкарні НТШ.

Біляшівський Микола (1867 - 1926), визначний археолог і музеєзнавець, дійсний член ВУАН, член Всеукраїнського Археологічного Комітету й дійсний член НТШ; провадив (1890) розкопи на городищі Княжа Гора біля Канева, розкопки слов'янських поселень та могильників на Волині, досліджував поселення Трипільської культури. 1902 - 1923р р. незмінний директор Київського Міського Художньо - Промислового і Наукового Музею (пізніше Державного, тепер Національного Історичного Музею), для

створення й розвитку якого доклав багато зусиль.

Боголєпов Микола (1846 - 1901), міністр народної освіти Росії з 1898 р. Реакціонер. За відправку студентів у солдати був смертельно поранений П.Карповичем.

Бончевський Антін (1871 - 1903), греко-католицький священик з Галичини, церковний і суспільний діяч в ЗДА, куди емігрував1897 р. , автор статей у "Свободі", 1900 був головою Українського Народного Союзу, захищав українських робітників, був фундатором видання популярних книжок і стипендії для студентів у Львові.

Борисїкевич Михайло (1848 - 1899), лікар - окуліст, професор в Інсбруку і Граці, праці переважно з гістології сітківки.

Брока Поль (1824 - 1880) - видатний французький антрополог. Його дослідження відкрили нову галузь знань - антропометрію. Він винайшов інструменти та прилади для вимірювання різних частин тіла людини. 1859 р. заснував Антропологічне Товариство в Парижі, а 1876 р. - спеціальну школу антропології.

Василенко Микола (1866 - 1935), історик, громадсько-політичний діяч , професор, член УАН, д. чл. НТШ. Член Старої Громади, пізніше ТУП, співробітник журналу "Киевская старина", член історичного товариства Нестора - Літописця. 1910 р. обраний приват-доцентом Київського Університету. За часів Гетьманату (1918) став міністром народної освіти. Брав активну участь в утворенні університетів у Києві та Кам'янці та у відкритті Української Академії Наук. 1924 р. засуджений за процесом Центру Дій, однак амністований. Автор багатьох історичних праць.

Василько Микола (1868 - 1924), визначний громадський та політичний діяч Буковини, дипломат, посол до буковинського сейму та віденського парламенту. Організував 1903 р. в сеймі Вільнодумний Союз, за допомогою якого українцям вдалось чимало досягти в адміністративній та культурній галузях. Організатор Гуцульсько-буковинського куреня (1915 - 1916), співзасновник Загальної Української Ради у Відні та Української Національної Ради у Львові. Був дипломатичним представником ЗУНР в Австрії (1918 - 1920) і послом УНР в Швейцарії та Німеччині (1920 - 1924).

Вахнянин Анатоль (1841 - 1908), громадський діяч, педагог, журналіст і композитор у Галичині. Засновник і перший голова "Січі" у Відні (1867), товариства "Просвіта" у Львові (1868), посол до галицького сейму та віденського парламенту (1894 - 1900), один із засновників народовецької Народної Ради. Редактор "Правди", співредактор "Діла", автор численних статей, підручників, пісень тощо.

Веретельник Андрій - етнограф - аматор з села Кам'янка Струмилова.

Верхратський Іван (1846 - 1919), природознавець, педагог і філолог, почесний і дійсний член НТШ, перший і довголітній голова Математично-Природничо-Лікарської Секції НТШ та редактор її "Збірника", дослідник рослин і тварин Східної Галичини, автор перших шкільних підручників українською мовою з природничих наук.

Вовк Федір (1847 - 1918), визначний антрополог, етнограф і археолог. Брав активну участь в роботі Південно - Західного відділу РГТ, видатний учасник Київської Громади, змушений через переслідування надовго виїхати за кордон. 1887 р. оселився в Парижі, де студіював антропологію, порівняльну етнографію та археологію. 1904 1906 рр. здійснив ряд експедицій в Галичину, Буковину та Угорщину, де провадив антропометричні дослідження українського населення. З 1905 р. доцент Петербурзького Університету та куратор Музею Олександра III, де зосередив багаті українські колекції. 1917 р. Київський Університет обрав Вовка професором географії та антропології, але він помер по дорозі до Києва. Вовк залишив понад 200 наукових праць різними мовами.

Вовчок Марко, псевдонім Марії Вілінської (1834 - 1907) - видатної української письменниці. Вивчаючи українську мову, побут і фольклор, написала 1857 р. "Народні оповідання", які здобули високу оцінку в українських літературних колах. 1862 р. вийшов другий том "Народних оповідань", окремі твори друкувались в журналах "Основа", "Мета", "Вечерниці".

Возняк Михайло (1881 - 1954), літературознавець, професор Львівського Університету, д.чл. ВУАН, довголітній співробітник видань і комісій НТШ. Автор численних праць з історії старої і нової літератури, особливо часів галицького відродження 19 ст. Возняк опублікував велику кількість матеріалу із фольклору і старої та нової літератури, зокрема багато працював над літературною спадщиною І Франка.

Ганкевич Микола (1869 - 1939), політичний і профспілковий діяч, організатор українського робітництва в Галичині, один із засновників Української Соціалістично - Демократичної Партії в Галичині, член Головної Української Ради у Львові (1914 - 17) і заступник голови Загальної Української Національної Ради у Відні 1915, редактор газети "Воля" (1900 - 1907), автор багатьох політичних праць.

Гарматій Лука (1866 - 1925) - учитель, громадський діяч, збирач гуцульської народної творчості, був також діячем Української Радикальної Партії.

Гедеон Балабан (Григорій) (1530 - 1607), львівський єпископ (1569 - 1607). Оборонець православної церкви від покатоличення. З 1590 р. брав участь у переговорах за з'єднання з католицькою церквою і підписав відповідні документи, але на Берестейському Соборі (1596) став на боці Острозького проти Унії і на цій позиції залишався аж до смерті.

Гейне Генріх (1797 - 1856) - видатний німецький поет і публіцист. Виразник революційних і демократичних ідей в німецькій поезії. Автор поем "Атта Троль", "Німеччина. Зимова казка" та інш.; публіцистичних творів "До історії релігії та філософії в Німеччині", "Лютеція" тощо.

Грінченко Борис (1863 - 1910), письменник, громадський і політичний діяч, публіцист, фольклорист і мовознавець. 1892 р. один із засновників братства тарасівців. Серед публіцистичних праць Грінченка зокрема важливі друковані в „Буковині" 1892 - 1893 р р. „Листи з Наддніпрянської України". Грінченко займає визначне місце як український етнограф, зокрема йому належить велика збірка „Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях", 1 - III, 1895 - 1899, зб. „Из уст народа" (1900), а також перший бібліографічний показник „Література украинского фольклора 1777 - 1900" (1907). Етнографічні зацікавлення привели Грінченка до праці над збиранням матеріалів до словника. Ці матеріали увійшли в зредагований ним 1902 – 1909 рр. 4 - томовий „Словар української мови" (68000 слів), укладений поза тим з матеріалу, збирання якого почав П.Куліш 1861 р., а продовжувала Київська Громада, потім редакція „Киевской Старины".

Громницький Сидір (1850 - 1937), педагогічний і освітній діяч; 1879 - 1906 р р. учитель української Академічної гімназії у Львові, 1907 - 1920 р р. директор її філії; член відділів багатьох організацій у Галичині, зокрема „Рідної школи" й „Учительської громади" (почесний член), член Крайової Шкільної Ради (1914 - 1920), Ради м. Львова (1916 - 1927); 1886 - 1903 р р. діяльний член Відділу НТШ, заступник голови й довголітній адміністратор, іменований почесним членом НТШ.

Грушевська Марія (1860 - 1953), дівоче прізвище Вояківська, дружина Михайла Грушевського, родом з Перемищини, громадська і просвітня діячка у Львові й Києві, співробітниця "ЛНВ", 1917 - член Центральної Ради й Театральної Ради в Києві.

Грушевська Катерина (1900 - 1953) дочка Михайла Грушевського, дослідниця української та порівняльної етнографії, керівник Комісії Історичної Пісенності й Кабінету Примітивної Культури ВУАН, редактор журналу "Первісне громадянство та його пережитки на Україні"(1926), дійсний член НТШ, опрацювала Найповніше видання "Українських народних дум"1927 - 1931. У1937 р. була заслана.

Губчак Михайло (1866 - 1926), галичанський громадянський діяч, співавтор „Діла", управитель театру „Українські Бесіди" 1901 - 1905 р р. , 1915 р. вивезений на Сибір, повернувся в 1918 р.

Дідушицький Володимир (1825 - 1899), граф, польський діяч у Галичині, засновник музею імені графів Дідушицьких у Львові, де містилися багаті збірки з природи й етнографії Західної України, в 1940 р. перенесені до музею АН УРС Р.

Дикарів Митрофан (1854 - 1899), етнограф, член НТШ; ряд праць, присвячених народним обрядам і міфології в "Киевской Старине", „Этнографическом Обозрении", МУЕ; м. ін. один з найбагатших оглядів календарних обрядів із Слобожанщини: „Народний календар Валуйського повіту" (МУЕ, VI, 1905); „Посмертні писання з поля фольклору й міфології" („Зб. Філол. Секції НТШ", VI, 1903).

Джиджора Іван (1880 - 1919), історик, громадський діяч і публіцист, родом із Підгасччини (Галичина); учень М. Грушевського; дійсний член НТШ, співавтор його видань. Як публіцист друкувався в „Ділі" й „ЛНВ". Праці Джиджори присвячені майже виключно історії Гетьманщини XVIII ст. (за дорученням Археографічної Комісії НТШ Джиджора студіював архівні матеріали в Москві).

Дністрянський Станіслав (1870 - 1935), визначний правник, родом з Тернополя, професор цивільного права в університетах у Львові і Празі, редактор УВУ, член ВУАН і д. член НТШ; редагував „Часопись Правничу і Економічну", „Правничий Вісник", голова Товариства Українсько - Руських Правників у Львові; в 1907 - 1918 р р. посол до віденського парламенту від національно - демократичної партії, де був головою комісії для реформи цивільного права. Працював над українською правничою термінологією, автор проекту конституції ЗУН Р.

Дорошенко Дмитро (1882 - 1951), історик, публіцист, громадський і державний діяч. Був головою Української Студентської Громади в Петербурзі (1903), секретарем редакції „Украинского Вестника " (1906) і „України" (1907), секретарем київської і заступником голови катеринославської „Просвіти". Викладав історію в комерційних школах Катеринослава і Києва. Наукова діяльність Дорошенка була пов'язана з Катеринославською Архівною Комісією й Українським Науковим Товариством у Києві, де він був секретарем і редактором видань. Був членом ТУП. Був членом Української Центральної Ради (1917). Дорошенко опублікував близько 1000 праць з історії України, української історіографії, історії культури, церкви, літератури, української культури та політичних взаємин із Західною Європою, слов'янознавства тощо українською й багатьма чужими мовами.

Драгоманов Михайло (1841 - 1895), видатний політично - громадський діяч, учений і публіцист. Грав провідну роль у діяльності Київської громади. 1875 р. за особистим наказом Олександра II Драгоманов був звільнений з Київського університету і 1876 р. оселився в Женеві, де почав видавати збірник „Громада", перший модерний український політичний журнал, та брошури українською, російською і західноєврейською мовами. Найголовніші з політичних праць Драгоманова: „Переднє слово до Громади" (1878), „Шевченко, українофіли і соціялізм" (1879). Свою наукову діяльність Драгоманов почав від праць над античною історією („Вопрос об историческом

значении Римской империи и Тацит", 1869), але згодом цілком перейшов до слов'янської, зокрема української етнографії та фольклористики. Головні праці в цій діяльності „Исторические песни малорусского народа", разом з Антоновичем, I - II (1874 - 1875), „Малорусские народныя предания и рассказы" (1876).

Драгоманова Людмила (1842 - 1918), уроджена Кучинська, дружина і співробітниця М. Драгоманова, перед одруженням виступала на сцені. У 70-х рр. 19 ст. була ініціаторкою Товариства денних притулків - шкіл у Києві, здійснювала переклади українських письменників у російських часописах, писала оригінальні статті. Після смерті Драгоманова повернулась до Києва, де і померла.

Доманицький Василь (1877 - 1910), історик, літературознавець, публіцист, популяризатор, політичний і громадський діяч. Співзасновник і діяльний редактор видавництва „Вік"; член ТУП. Автор праць „Козаччина на переломі XVI - XVII ст.", „Пісня про Нечая", „Піонер української етнографії З.Доленга - Ходаковський", редактор першого повного видання „Кобзаря" Т.Шевченка (1907). Автор чисельних статей на політичні і громадські теми в „Громадській Думці", „Раді", „Новій Громаді" й інших часописах, редактор популярної „Історії України" М.Аркаса. За громадську діяльність був засуджений на заслання на Північ, згодом заслання було замінене на 3 - річне перебування за кордоном. Помер в Аркашоні (Південна Франція).

Дутчак Василь (1869 - 1947), буковинський громадський і політичний діяч, адвокат, посол до румунського парламенту (1930 - 1932), де виступав проти порушення румунською владою українських національних прав на Буковині і оформив 4 петиції до Ліги Націй у цій справі; організатор Української Народної Організації в Чернівцях (1922 - 1927), член екзекутиви Української Національної Партії на Буковині (1927 - 1932); правничі праці українською, німецькою та румунською мовами.

Євшан Микола - справжнє прізвище Федюшка (1889 - 1919), літературний критик, співавтор „ЛНВ" і „Української Хати"; як представник нової течії в літературній критиці Євшан у працях про І.Франка, Л.Українку, О.Кобилянську, В.Стефаника, М.Чернявського, Б.Лепкого гостро виступав проти народництва в літературі, за новаторство й мистецькі шукання. У часи першої світової війни Євшан був старшиною в австрійській армії й УГА, помер від тифу у Вінниці.

Єфремов Сергій (1876 - 1939), видатний політичний діяч, публіцист, літературний критик і історик української літератури; дійсний член НТШ і ВУАН, голова її управи, секретар Історико - Філологічного Відділу. Талановитий і пристрастний публіцист, Єфремов був активним співробітником багатьох видань. За гострі публіцистичні виступи й громадсько-політичну діяльність зазнав арештів. У добу державного відродження був членом Української Центральної Ради і заступником її голови, генеральним секретарем міжнаціональних справ у Генеральному Секретаріаті 1917 р. і членом української делегації у переговорах з Тимчасовим Урядом. Залишившись після поразки Української революції в радянській Україні, зайнявся лише науковою діяльністю, хоча був непримиренним до більшовицького режиму. Це й спричинило обвинувачення у діяльності так званої СВУ, арешт, засудження до смертної кари із заміною її 10 - річним ув'язненням. З 1939 р. його доля невідома.

Жаткович Юрій (1855 - 1920), священик, закарпатський письменник і етнограф; написав угорською мовою розвідки про Грушівський монастир, побут закарпатських українців та з історії української літератури. Перекладав оповідання М. Вовчка, І. Франка, М. Коцюбинського; в закарпатських „Місяцесловах" містив свої переробки оповідань О. Маковея, О. Стороженка й ін.; „Замітки етнографічні з Угорської Руси"

(ЗНТШ, 1896).

Житецький Павло (1836 - 1911), видатний дослідник історії української мови й літератури, педагог, діяльний член Південно - Західного Відділу Російського Географічного Товариства, співавтор „Киевской Старины", де керував працею над складанням словника української мови; член київської Старої Громади, дійсний член НТШ, член - кореспондент російської Академії Наук. У суперечці навколо Погодінської гіпотези про нібито російськість княжого Києва відстоював думку, що Київська Русь — це колиска українського народу, та що традиції мови й побуту тут не переривалися, риси української мови виявлялися ще в пам'ятках XII - XIII ст.

Заячківський Микола (1870 - 1938), громадський і економічний діяч, один із організаторів львівського міщанства; референт українського театру при „Українській Бесіді" і його директор (1900), згодом працював в господарсько - торгівельних установах. Довголітній інспектор, а потім головний директор „Народної Торгівлі" у Львові, голова „Міщанського Братства", „Сокола - Батька" (1922 - 1933), „Товариства Опіки над Емігрантами", радник Торгово - Промислової Палати у Львові, почесний член Союзу Українських Купців. У 1914 - 1917 р р. вивезений росіянами на Сибір; в 1917 - 1918 р р. працював у кооперації в Києві.

Зубрицький Михайло (1856 - 1919), греко-католицький священик, довголітній парох с. Мшанки на Бойківщині, член НТШ. Розвідки з історії Галичини XIX ст. („Село Мшанець. Причинки до історії галицького села", „Причинки до історії руського духовенства в Галичині в р р. 1822 - 1853" й ін.), з етнології Бойківщини, друковані у видавництві НТШ, в „Ділі" та ін

Істрін Василь (1865 - 1937), російський історик літератури культурно - історичної школи; видавець пам'яток старої літератури („Александрия русских хронографов", 1893, „Хроніка" Малали, „Книга временьныя", Амартола, 1920 - 1930, Йосиф Флавій, 1927 - 1929 і ін.) і автор праць з старої літератури („Исследования в области древнерусской литературы", 1906; „Очерк истории древнерусской литературы домосковского периода", 1922 й ін.), в яких Істрін заперечує зв'язок пізнішої української літератури з традицією старої доби, розглядаючи останню цілковито приналежною до російської літератури.

Каллаш Володимир (1866 - 1918), російський етнограф і історик літератури; серед інших праць „Из истории малорусской литературы 20 - х годов XIX в.", „Несколько догадок и соображений о «Слове о полку Игореве»", „Палий и Мазепа в народной поэзии".

Карський Юхим (1860 - 1931), білоруський і російський філолог, етнограф, академік Петербурзької Академії Наук (згодом - АН СРСР), 1894 - 1915р р. був професором Варшавського Університету. Основоположник білоруського мовознавства і літературознавства. Здійснив видання багатьох пам'яток давньоруської писемності ("Лаврентіївський літопис", "Руська Правда" та інш.). Чимало досліджень присвятив взаємозв'язкам української та інших слов'янських мов. Питання української мови і літератури розглядав і в багатьох рецензіях на праці В. Гнатюка, А.Кримського, Є.Тимченка та інш.

Квітка Климент (1880 - 1953), музичний етнограф, 1922 - 1933 р р. керівник Кабінету Музичної Етнографії (УАН), з 1933 р. у Москві; дійсний член НТШ. Квітка - автор численних розвідок з музичної етнографії, дослідник українських народних пісень, згрупованих навколо певних сюжетів (наприклад, „Пісні про дівчину втікачку", 1926; „Українські пісні про дітозгубицю", 1928). Головний твір - „Українські народні мелодії

" (743 зразки, 1922). „Народні мелодії з голосу Лесі Українки" (1917), що була дружиною Квітки, „Посібник для збирачів фольклору", „До досліджування побуту лірників", „Фольклористична спадщина М. Лисенка", „Пентатоніка у народів СРСР" та ін.

Кобилянська Ольга (1863 - 1842), письменниця родом з Буковини. Вихована під впливом німецької культури, Кобилянська літературну творчість почала німецькою мовою, але знайомство з С. Окуневською, Н. Кобринською й О. Маковеєм розбудило в ній національну свідомість і привело її до українського письменства. Крім оповідань і новел, Кобилянська написала ряд повістей: „Людина" (1894), „Царівна" (1896), „Ніоба" (1907), „У неділю рано зілля копала" (1909), „Земля" (1910), „Через кладку" (1912), „За ситуаціями" (1914), „Апостол Черні" (1926), основні проблеми яких - емансипація жінки, культ сильної жіночої особистості, аристократичного характеру. У пізніх творах (особливо „Земля"), Кобилянська звертається й до селянського життя, змальовуючи владу землі й природи над людиною.

Кобринський Володимир (1873 - 1958), громадський культурний діяч Коломийщини, основник (1926) і довголітній директор музею Гуцульщини (з 1927 р.) в Коломиї (нині - державний музей народного мистецтва „Гуцульщина"); праця про мосяжні вироби Гуцульщини.

Кобринська Наталія (1851 - 1920), письменниця і піонерка Українського жіночого руху в Галичині, організувала „Товариство руських женщин у Станиславові"; 1887 - видала альманах „Перший Вінок"; 1891 р. скликала в Стрию перше жіноче віче, на якому висунула справу дитячих садків; 1893 р. почала видавати другий альманах „Наша Доля". Жіноча доля була темою й оповідань Кобринської: „Пані Шумінська", „Задля кусника хліба" (1884), „Ядзя і Катруся" (1893), в яких вона виявила значний літературний хист. Темою пізніших оповідань були народні вірування („Судільниці", „Рожа", „Чортище") і перша світова війна („Каліка", „Свічка горить", „На цвинтарі"). Крім того, Кобринській належить ряд публіцистичних статей, присвячених жіночому рухові.

Ковалів Степан (1848 - 1920), письменник родом з Дрогобиччини; оповідання з життя бориславських робітників: „Громадські промисловці" (1899), „Образки з галицької Каліфорнії" (1913); автор оповідань для дітей старшого віку - „Чародійна скрипка" (1910), „В останній лавці" (1911) й ін. Літературний псевдонім - Степан П'ятка.

Козловський Всеволод (1877 -), громадський діяч родом з східного Поділля, бібліотекознавець, секретар першого українського щоденника в Києві „Громадська Думка" (1906), згодом на еміграції у Львові; 1914 - 17 секретар Союзу Визволення України, 1918 - секретар українського посольства в Берліні. Повернувшись в Україну, працював у Всенародній Бібліотеці України, в 1930-х рр. переїхав до Алма - Ати в Казахстан.

Кокорудз Ілля (1857 - 1933), педагог, класичний філолог і україніст, дійсний член НТШ; 1911 - 27 директор академічної гімназії у Львові, пізніше голова товариства „Рідна Школа" і його добродій („Фундація Іллі й Іванни Кокорудз"); розвідки і статті з класичної культури, педагогіки й історичної української літератури (про Шевченкове „Посланіє", М. Шашкевича, О. Огоновського, староукраїнські законодавчі пам'ятки та ін.).

Колесса Олександр (1867 - 1945), брат Філарета, мовознавець й історик літератури, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ (з 1899), доцент (з 1895) і професор (1898 - 1918) Львівського Університету, один з засновників УВУ, його професор, перший і кількаразовий ректор, професор Карлового Університету в Празі (1923 -

39). 1907 - 18 рр. посол до австрійського парламенту, де боронив українські права в справах шкільництва і університету; один з засновників і заступник голови Загально - Української Культурної Ради у Відні; 1921 голова дипломатичної місії ЗУНР в Римі. Як історик літератури Колесса досліджував українсько-польські літературні взаємини - „Українські народні пісні в поезіях В. Залєського" (1892), „Шевченко і Міцкевич" (1894), творчість Ю. Федьковича, а також загальні проблеми українського літературознавства - „Погляд на сучасний стан історичних розслідів української літератури" (1901) й ін.

Колесса Філарет (1871 - 1947), брат Олександра, музикознавець - фольклорист, етнограф і композитор, дійсний член НТШ (з 1909) і ВУАН (з 1929); з 1939 професор Львівського Державного Університету ім. І. Франка, з 1940 керівник Львівського відділу Інституту Мистецтвознавства, Фольклору і Етнографії АН УРСР і директор Львівського Державного Етнографічного Музею. Праці про походження і розвиток української народної творчості, зокрема українських народних дум, у яких відстоює погляд про народне походження дум, та ритміку і мелодику народних пісень і дум: „Огляд українсько-руської народної поезії" (1905), „Ритміка українських народних пісень" (1906 - 07), „Мелодії українських народних дум" (1910 - 13), „Варіанти мелодій українських народних дум, їх характеристика і групованє" (1913), „Про ґенезу українських народних дум" (1921), „Українська усна словесність" (1938) й ін.; автор хорових творів „Вулиця", „Обжинки", „Гагілки", „Шкільного співаника" й ін.

Кониський Олександр (1836 - 1900), публіцист і громадський діяч, родом з Чернігівщини, друкуватися почав у „Черниговском Листке" (1858). У Полтаві брав активну участь в організації недільних шкіл і писав для них підручники, виступаючи одночасно в пресі на церковні теми. У Києві як член міської ради, він домагався введення у школі української мови. Кониський був одним з фундаторів Товариства імені Т. Шевченка у Львові. Головні твори: „Хвора душа", „Старці", „За кригою", „Юрій Горовенко"та інш.

Кордуба Мирон (1876 - 1948), історик, студіював у Віденському Університеті, пізніше у Львівському, де був учнем Грушевського. Учитель гімназій у Львові та Чернівцях, 1925 - 1939 професор Варшавського університету, дійсний член НТШ. Автор праць з історії й історичної географії старої і середньовічної України („Перша держава слов'янська"), автор численних праць з української історіографії, географічно - статистичних праць („Історія Холмщини і Підляшшя", 1941).

Коренець Денис (1875 - 1946), педагог, кооператор і історик, один з піонерів українського фахового шкільництва; директор української торгової школи товариства „Просвіта" у Львові (1917 - 1934), довголітній директор Спілки для господарства і торгівлі у Перемишлі й Львові, голова і член управління різних господарств і освітніх установ. Писав на історичні, економічні і освітні теми: „Наше фахове шкільництво", „Повстання Мартина Пушкаря".

Коробка Микола (1872 - 1921), історик літератури і етнограф родом з Волині, один із засновників Товариства дослідників Волині; працював перекладачем в Росії. У підручнику „Опыт обзора истории русской словесности", багато місця присвячено українській народній поезії

Косачі - загальнознана в Україні родина, з якої вийшла Леся Українка (Косач - Квітка Лариса); Олена Пчілка (мати Лесі - Ольга Косач); Косач Михайло (1869 - 1903), літературний псевдонім М. Обачний, брат Лесі Українки, математик; оповідання „Різдво під Хрестом Полудневим" й ін.; Косач Олена (по чоловікові Тесленко - Приходько, 1845 - 1928), тітка Лесі Українки, громадська діячка і письменниця; Косач Юрій (1909

- 1990), поет, белетрист і драматург, небіж Лесі Українки; Косач-Борисова Ісидора (1888 - 1980), дочка Олени Пчілки, сестра Лесі Українки, вчений-агроном; Косач-Кривинюк Ольга (1877 - 1945) сестра Лесі Українки, лікар, громадська діячка, авторка спогадів про Л. Українку.

Коцовський Володимир (псевдонім Корженко) (1860 - 1921), директор учительської семінарії в Сокалі й літературознавець, співробітник „Зорі" і „Діла", дійсний член НТШ; „Життя і значення М. Шашкевича", „Історично - літературні замітки до Слова о полку Ігореві" та ін.; писав поезії.

Коцюбинський Михайло (1864 - 1913), один з найвизначніших українських письменників кінця 19 - поч. 20 в. Під впливом української класики у Коцюбинського рано проявилася національна свідомість і бажання працювати для народу. До 1897 р. працював в філоксерній комісії. Потім деякий час був співробітником житомирської газети „Волинь", а з 1898 р. оселився в Чернігові де й прожив до кінця життя, працюючи земським статистиком. У Галичині ж друкувалися і перші його твори в журналах, а потім і окремими збірками: „У путах шайтана" (1899), „По - людському" (1900) та ін. Вершинними з мистецького погляду творами Коцюбинського є „Intermezzo" (1908), повість "Fata morgana"(1903 - 1910), повість з життя гуцулів "Тіні забутих предків"(1911) та багато інш.

Кошовий Василь (бл. 1870 - бл. 1914), земський статистик у Полтаві, згодом у Житомирі і Києві; до 1905 діяч Полтавської Вільної Громади РУП, пізніше член Української Демократичної Партії; розвідка „Національно - територіальні межі України" (ЛНВ, 1907).

Кревецький Іван (1883 - 1940), історик родом з Галичини, дійсний член НТШ, довголітній директор бібліотеки НТШ у Львові, редактор журналу „Наша школа" у Львові , урядового органу ЗУНР „Республіка" в Станиславові (1919), історичного місячника „Стара Україна" у Львові. Близько 40 праць, друкованих перекладів у ЗНТШ, присвячених історії Галичини в середині. 19 ст., історії української преси, та ін.

Кримський Агатангел (1871 - 1941), визначний український орієнталіст, письменник, історик української мови й літератури, дослідник фольклору, дійсний член ВУАН і НТШ. Родом з Володимира Волинського середню освіту дістав в Колегії П. Галагана, вищу на Історико - Філологічному факультеті Московського Університету та в Лазаревському Інституті Східних Мов у Москві, в якому був з 1898 р. доцентом, з 1900 до 1918 професором арабської філології й історії Сходу; в 1896 - 98 студіював у Сирії. 1918 р. повернувся до Києва, де став одним з організаторів ВУАН і її першим неодмінним секретарем, фактично керівником, поклавши багато зусиль для розбудови ВУАН і особливо її Історико - Філологічного Відділу. Кримський брав активну участь в упорядкуванні української літературної мови й правопису, був редактором першого тому „Академії словника" (1924). Як письменник відомий своїми поезіями на орієнтальні теми - три збірки „Пальмове гілля" (1901, 1908, 1922), романом „Андрій Лаговський" (1895 - 1905). Кримському належить чимало праць з літературознавства, серед них „Розвідки, статті й замітки" (1928).

Крип'якевич Іван (1886 - 1967), історик родом із Львова, дійсний член НТШ (з 1911), довголітній директор його Історико - Філософської Секції, дійсний член АН УРСР (з 1958), викладач історії в гімназіях Галичини (1909 - 39), приват-доцент Кам'янець - Подільського Університету (1919), професор Львівського Університету (з 1939), директор Інституту Суспільних Наук АН УРСР (1953). Почавши наукову діяльність під керівництвом М. Грушевського, досліджував спочатку соціально - економіч-

ну й культурну історію Галичини 16 - 17 ст., але незабаром перейшов до студій над історією Козаччини й Хмельниччини, яким присвячені його головніші праці.

Крушельницький Антін (1878 - 1935), письменник, педагог і політично - громадський діяч, за студентських часів активний у групі „Молода Україна" у Львові, згодом учитель і директор середніх шкіл, визначний член Української Радикальної Партії, в 1919 р. міністр освіти УНР; в 1929 - 33 рр. редактор радянофільських журналів „Нові шляхи" і „Критика"; 1934 виїхав з родиною до УРСР, де незабаром всі були зліквідовані або заслані.

Крушельницька Соломія (1873 - 1952), світової слави співачка, драматичне сопрано, родом з Бучацького повіту; закінчила консерваторію у Львові, згодом студіювала на сцені львівської опери; з 1895 виступала в усіх великих операх Європи і Південної Америки. Виконувала також українські народні пісні під власний акомпанемент; в 1945 - 52 професор консерваторії ім. М. Лисенка у Львові. Померла і похована у Львові.

Куїловський - Сас Юліян (1826 - 1900), церковний діяч; 1890 - єпископський помічник у Перемишлі, 1891 - 98 станіславівський єпископ, 1899 - 1900 галицький митрополит.

Кулачковський Олександр (1865 - 1929), правник, 22 р. редагував українське видання австрійського „Вісника державних законів", засновник українського товариства „Родина" у Відні.

Куліш Пантелеймон (1819 - 1897), письменник історик, етнограф, літературний критик, публіцист і громадський діяч. Вчителював у Луцьку (1842) та Києві (1843 - 45), де зблизився з гуртком молодих українських діячів, які утворили Кирило-Мефодіївське товариство. 1861 - 1862 рр. разом з В.Білозерським видавав журнал „Основа", де вмістив кілька своїх історичних та літературних творів („Історія України з найдавніших часів", „Хмельнищина", „Виговщина"), друкувався у галицьких виданнях - „Вечерниці", „Мета", „Нива".

Кулішева - йдеться про Ганну Барвінок (літературний псевдонім дружини П. Куліша, нар. Білозерську) - 1828 - 1911, українську письменницю, авторку оповідань з народного життя.

Лавров Петро Олексійович (1856 - 1929), філолог - славіст, праці з ранньої історії слов'янської писемності, історії слов'янських літератур, слов'янського мовознавства.

Ламанський Володимир (1833 - 1914), російський історик, академік Петербурзької АН. Слов'янофіл і панславіст. Праці з історії слов'янської філології, палеографії, етнографії.

Левицький Кость (1859 - 1941), адвокат і публіцист, найвизначніший політичний діяч Галичини кін. XIX - першої пол. XX ст., діяч і почесний член НТШ і „Просвіти", співзасновник і провідний діяч багатьох політичних, культурних і економічних установ. 1899 співзасновник Української Національної Демократичної Партії. 1914 р. очолив Українську Головну Раду у Львові, а згодом Загальну Українську Раду у Відні, в листопаді 1918 р. став першим головою уряду ЗУНР. Був головою Союзу Українських Адвокатів і редактором журналу „Життя і право" у Львові у 1935 - 1939 р р. Автор праць і статей.

Левицький Євген (1870 - 1925), публіцист, громадсько-політичний діяч: організатор студентства (президент всеслов'янського конгресу у Відні 1892 р.), один з піонерів робочого руху в Галичині, один із засновників радикальної, а пізніше націонал - демократичної партії. Співавтор перших програм обох партій, співредактор „Народу", ре-

дактор „Будучности" 1899 р. , „Свободи" 1901 р. , „Діла" 1903 р. ; посол до австрійського парламенту з 1907 р. ; член Національної Ради ЗУНР; за першої світової війни діяв як відпоручник СВУ в Німеччині; 1919 - 20 посол ЗУНР у Берліні й Празі; автор розвідок українською та німецькою мовами .

Лепкий Богдан (1872 - 1941), письменник і літературознавець, дійсний член НТШ, родом з галицького Поділля; студіював у Віденському та Львівському університетах, з 1895 р. учитель гімназії у Бережанах, у 1899 - 1914 р р. у Кракові: член „Молодої музи". З 1926 р. викладач, згодом професор української літератури в Краківському Університеті. 1938 - 1939 р р. член польського сенату у Варшаві. Друкуватися почав з 1895 р. Найвідомішими творами є „Стрічки", „Мазепа". Переклав „Слово о полку Ігоревім" на українську та польську мови, описи М.Коцюбинського та поезії Т. Шевченка на польську мову.

Лепкий Данило (1858 - 1912), українсько-католицький священик, письменник та етнограф, (псевдонім - Сава Сливич); оповідання „Повінь", „Чужа кривда не гріє", „Василько, князь Теребовельський", „Селянська дитина" тощо. Статті про народні вірування та звичаї (надруковані в журналі „Зоря").

Лесевич Володимир (1837 - 1905), філософ і громадський діяч, діючий член НТШ, з українського старшинського роду на Полтавщині, з фаху військовий інженер, служив на Кавказі, й закінчив Академію Генерального Штабу в Петербурзі, після чого вийшов у відставку й присвятив себе філософії й літературі. Був засланий до Сибіру (1879 - 1881) і пізніше зазнав адміністративних репресій.

Ліпинський В'ячеслав (1882 - 1931), історик, соціолог, політик, публіцист, дійсний член НТШ. 1917 р. взяв участь у організації Української Демократичної Хліборобської Партії і опрацював для неї програму. За гетьманату став послом України у Відні і залишився на цьому посту й за ЗУНР. 1920 р. вийшла його монографія „Україна на переломі 1657 - 1659". За його ініціативи була створена політична організація Український Союз Хліборобів - Державників. Найвідомішими працями його є „Релігія і Церква в історії України", „Листи до братів - хліборобів" тощо.

Лисенко Микола (1842 - 1912), видатний композитор, музичний етнограф, диригент, піаніст і громадський діяч. 1860 р. студіював у Харківському, а згодом і Київському університетах, після закінчення отримав звання кандидата природничих наук. 1904 р. відкрив власну Музично - Драматичну Школу. Особливо важливе місце серед композиторських творів займають „Музика к Кобзарю", „Гайдамаки", в оперовій творчості варто відзначити „Наталку Полтавку", оперету „Енеїда", оперу „Різдвяна ніч", „Тарас Бульба" тощо. Його твори вийшли в 20 тт. у Києві 1950 - 1959.

Лозинський Михайло (1880 - 1937), правник, публіцист і політичний діяч; довголітній співавтор і співредактор „Діла"; з березня 1919 - товариш секретаря закордонних справ ЗОУНР і член делегації для ведення переговорів у справі українсько-польського перемир'я та на Мирову Конференцію у Парижі; 1921 - 1927 р р. професор міжнародного права УВУ в Празі, згодом керівник кафедри права Інституту Народного Господарства в Харкові. У 1930 р. заарештований, помер на засланні на Південному Уралі.

Лопатинський Лев (1868 - 1914), брат Дем'яна, актор, драматург і публіцист, закінчив драматичну школу у Відні, 1892 - 1898 в театрі „Руської Бесіди" у Львові на головних ролях у драмах і комедіях; створив сальонові образи („Честь Зудермана"): 1898 - 1907 співавтор „Руслана"; згодом адвокат у Самборі. П'єси: „До Бразилії", „Сіль землі , „Конкурс на мужа", „Пожар", „Спокуса".

Лотоцький Лев (1850 - 1926), педагог і письменник родом з Бережанщини; друкувався з кінця 1890-х рр. у „ЛНВ", „Ділі" та інших галичанських виданнях: збірник новел „Горицвіт", оповідання „Сила молитви", поезії, комедії та інше.

Лотоцький Олександр (1870 - 1939), визначний громадський і політичний діяч, письменник, публіцист і науковець, дійсний член НТШ, УНТК та інших наукових установ, урядовець державного контролю спочатку у Києві, а потім у Петербурзі; голова Української Національної Ради в Петрограді, з травня 1917 р. губернаторський комісар на окупованих російськими військами Буковині і Покутті, потім з вересня до листопада генеральний писар у Генеральному Секретаріаті УЦР, міністр ісповідань Української Держави. З 1929 р. професор історії Православної Церкви Варшавського Університету, засновник і директор Українського Наукового Інституту у Варшаві.

Лучаківський Костянтин (1846 - 1912), галицький педагог, класичний філолог; шкільні підручники („Читанка", 1892, „Взори поезії і прози", 1894 та ін.), статті з класичної філології і української літератури.

Маковей Осип (1867 - 1925), письменник, літературний критик, журналіст і громадський діяч родом з Яворова. 1893 р. закінчив Львівський університет, потім був редактором „Зорі" і газети „Буковина" та співавтором „Діла", „Руслана". З 1899 р. був учителем української мови та літератури в учительській семінарії Чернівців, Львова, директор семінарії у Заліщиках, де й помер.

Максимович Михайло (1804 - 1873), історик, філолог, етнограф, ботанік, поет. 1834 р. у відкритому тоді Київському Університеті дістав професуру російської словесності і того ж року був обраний першим ректором університету. Через поганий стан здоров'я у 1845 р. пішов у відставку й решту свого життя присвятив виключно науково - літературній діяльності. Як фольклорист видав 1827 р. у Москві „Малоросийские песни", потім „Украинские народные песни". Вивчав „Слово о полку Ігореві", яке переклав українською мовою.

Макух Іван (1872 - 1946), адвокат, громадсько-політичний діяч, організатор „Січей", один з провідних діячів Української Радикальної Партії у Галичині (член Головної Управи й голова 1930 - 1939), редактор її органу „Громадський Голос"; посол до галицького Сейму, член Національної Ради й секретар внутрішніх справ ЗУНР, у грудні 1919 р. головної Крайової Ради в Хмільнику на Поділлі, 1920 р. товариш міністра внутрішніх справ УНР, 1928 - 1935 член польського сенату.

Маркевич Олексій (1847 - 1903), історик і громадський діяч. Родом з Прилуччини, приват-доцент, а згодом професор Новоросійського Університету, дійсний член НТШ.

Мартович Лесь (1871 - 1916), письменник, за фахом адвокат. Літературну діяльність почав оповіданням „Нечитальник"; пізніше з'явилися збірки його оповідань: „Хитрий Панько"(1903), „Стрибожий дарунок"(1905) і повість „Забобон" (1917). Співпрацював у „Ділі", „Громадському голосі" та інших часописах та журналах.

Маркович Лев (1881 - 1930), громадський діяч на Волині, почесний член „Просвіти", 1922 - 1928 член польського сенату.

Матіїв Іван (1859 - 1928), педагог, шкільний інспектор при Крайовій Шкільній Раді у Львові, автор шкільних підручників з географії та історії.

Модзалевський Вадим (1882 - 1920), історик, генеалог і архівіст, 1911 - 1917 р р. був директором музею української старовини та керівником справ і редактором видання Чернігівської Архівної Комісії; з 1918 р. - голова Архівно - Бібліотечного відділу Міністерства освіти, одночасно працював у УНТК і УАН. Він дав низку розвідок і

монографій з політичної, соціальної, економічної і культурної історії України - Гетьманщини.

Морачевська-Окуневська Софія (1865 - 1937), лікарка родом з Буковини, закінчила медичний факультет у Цюріху; була першою лікаркою у Австоро - Угорщині; практикувала у Цюріху й Франтішкових Лазнях (Чехія). Приятелювала з О.Кобилянською.

Мостович Прокіп (1863 - 1933), класичний філолог - педагог, учитель гімназії у Галичині, директор української гімназії у Коломиї, дослідник латинської стилістики; розвідки і статті з класичної філології, шкільні підручники.

Мочульський Михайло (1875 - 1940), літературознавець, критик і перекладач, дійсний член НТШ, працював правником. Досліди з історії нової української літератури, переклади В. Стефаника на польську мову, статті з етнографії тощо.

Недільський Софрон (1857 - 1917), лексикограф і класичний філолог, учитель гімназії у Станіславові, перший директор української гімназії у Коломиї, співавтор з Є. Желехівським „Малорусько - німецького словаря" (1886).

Новаковський Петро (1859 - 1945), селянин, галицький громадсько - політичний діяч Перемищини, з 1912 р. в Канаді.

Новицький Олександр (1862 - 1934), історик мистецтва, член Українського Наукового Товариства у Києві, дійсний член НТШ і УАН, був організатором ювілейної виставки малярських і графічних робіт Т.Шевченка (1911). З 1922 р. у Києві очолив Всеукраїнський Археологічний Комітет при ВУАН і науково - дослідну кафедру малярства.

Озаркевич Євген (1861 - 1916), громадський діяч, лікар, дійсний член НТШ; під час медичних студій у Відні діяч студентського товариства „Січ"; працював лікарем у Боснії, Стрию, Рожнітові й Львові (з 1897). Засновник і директор „Народної лічниці", перший голова Українського Лікарського Товариства (з1910) й редактор його ж журналу „Здоровлє"; організатор українського міщанства у Стрию і Львові, діяч товариства „Просвіта". Наукові (з ділянки гігієни, курортології, української медичної термінології) і популярні праці; редактор „Лікарського збірника", що його видавало НТШ.

Озаркевич Іван (1826 - 1903), громадський діяч, священик, батько Наталії Кобринської, посол до галицького сейму 1867 - 1876 і до австрійського парламенту 1873 - 1891; поміркований народовець, 1893 р. очолив 220 - членну депутацію галицьких українців до австрійського цісаря із скаргою на галицьку адміністрацію.

Окуневський Теофіл (1858 - 1937), адвокат, громадсько - політичний діяч Городенщини і Коломийщини, співзасновник Української Радикальної Партії, з 1899 р. член Української Націонал - Демократичної Партії; посол до австрійського парламенту у 1897 - 1900 і 1907 - 1918 рр. та до галицького сейму (1889 - 1900 і 1913 - 1914); за ЗУНР член Української Національної Ради і комісар Городенщини. Оборонець у політичних процесах.

Олесницький Євген (1860 - 1917), визначний галицький громадсько - політичний діяч, адвокат, публіцист, економіст і перекладач, дійсний член НТШ. Діяч Народовецької, пізніше національно - демократичної партії - один з її засновників, посол до галицького сейму (1900 - 1910) і головного українського сеймового клубу, у 1907 - 1917 рр. посол до віденського парламенту; підтримував жваві зв'язки з Наддніпрянщиною; 1885 - 1990 рр. член редакції „Діла". Один із найкращих галицьких адвокатів і промовців, оборонець у політичних процесах.

Онищук Антін (1885 - 193?), етнограф з Галичини, дослідник Гуцульщини і укра-

їнського гончарства; до 1914 р. співробітник етнографічної Комісії НТШ у Львові; у 1920-х рр. Кабінету етнології ім. Ф. Вовка при ВУАН і Всеукраїнського історичного музею у Києві; засланий у 1934 р.

Островський Володимир (1891 - 1944), журналіст, громадський діяч і педагог, родом з Холмщини. До 1915 р. народний учитель на Холмщині і у Варшаві та редактор тижневика „Холмська Русь"; у 1919 р. редактор газети „Шлях" у Вінниці, у 1921 - 1922 рр. співредактор щоденника „Українська трибуна". Автор оповідань і повістей з життя Холмщини й Волині, популярних наукових розвідок і шкільних підручників.

Охрімович Володимир (1870 - 1931), адвокат, громадсько-політичний діяч, учений, журналіст, дійсний член НТШ, голова його Статистичної Комісії, член - кореспондент Петербурзької Академії Наук, професор Українського Таємного Університету у Львові й декан правничого факультету (1920 - 1925). Замолоду член Русько - Української Радикальної Партії, співробітник журналу „Народ" і „Життя і Слово", згодом один із засновників Національно - Демократичної Партії, редактор „Діла". 1907 - 1908 посол до австрійського парламенту, 1915 - 1917 рр. заложник у Сибіру. По поверненню до Львова 1918 р. член Української Національної Ради, згодом чільний член Української Народної Трудової Партії, 1923 р. її голова, 1925 р. в УНДО. Залишив низьку наукових дослідів з етнології і етнографії („Значение малорусских свадебных обрядов и песен в истории развития семьи" тощо).

Павлик Михайло (1853 - 1915), громадсько-політичний діяч у Галичині, письменник, публіцист, один з засновників Української Радикальної Партії і її голова з 1899 р., дійсний член НТШ. Як студент Львівського університету, разом з І. Франком був членом Академічного кружка і співробітником його органу „Друг", пізніше став прихильником ідей М. Драгоманова і був речником його ідей аж до смерті. Разом з І. Франком редагував місячник „Громадський Друг" і збірник „Дзвін" та „Молот". Писав оповідання і повісті та перекладав з російської та польської літератур, але найбільше часу віддавав журналістиці.

Панькевич Іван (1887 - 1958), мовознавець, педагог, етнограф і громадський діяч Закарпаття; дійсний член НТШ, студіював у Львові, Відні і Москві. У 1914 - 1918 р р. викладач Тересіянської консулярної академії у Відні, з 1919 р. у гімназіях в Ужгороді і Перечині, з 1939 р. у Празі - доцент УВУ й професор Празького Університету. Як історик досліджував фонстику і морфологію Пандектів Антиоха 1307 р., учительного Ладомирівського Євангелія 17 ст., "Граматики" А. Коцака 18 ст., грамот тощо; як етнограф збирав закарпатські колядки, пісні тощо. Співзасновник товариства „Просвіта" в Ужгороді, редактор її „Наукових збірників" та журналів „Учитель", „Вінок" тощо.

Паньківський Кость (1855 - 1915), галицький громадський діяч, економіст, видавець, член товариства "Січ", адміністратор і редактор відділу новин щоденника "Діло", член управ т - ва "Просвіта", "Руська Бесіда", член - засновник НТШ; один з піонерів галицької кооперації.

Паньківська Йосипа (1866 - 1934), педагог і громадська діячка у Львові, родом з Яворова. Дружина Костя П.; довголітня вчителька і вихователька у Львові; член - засновник НТШ, співзасновник і касир Товариства Вакаційних Осель, співробітник Горожанського Комітету у Львові (1919 - 1920). Товариства Допомоги Емігрантам з Великої України, тощо.

Пастернак Іван (1876 - 1943), громадський діяч, піонер українського національного відродження на Підляшші, народний учитель. У 1922 - 1928 р р. член польського сенату, в 1923 - 1927 рр. голова товариства „Рідна Хата" у Холмі; під час другої світо-

вої війни перший голова Українського Допомогового Комітету і Надзірної Ради Підляського Союзу українських кооперативів у Білій.

Пежанський Григорій (1860 - 1925), інженер - архітектор на державній службі і громадський діяч, один із засновників Українського Технічного Товариства, член Кураторії Народного Дому і Ставропігійського Інституту у Львові. Будував багато державних об'єктів у Львові і в провінції. Був дорадником при зведенні будинків українських установ у Львові і численних Народних домів, шкіл і церков.

Пелехін Павло (1842 - 1917), український хірург, народився у Петербурзі; з 1868 р. ад'юнкт-професор Воєнно - Медичної Академії у Петербурзі, з 1877 - 1889 її професор. Опублікував близько 30 праць з питань хірургії. У 1898 р. він передав НТШ у Львові 90 тис. австрійських корон на фонд будівництва майбутнього медичного факультету Українського Університету та підготування профессури для нього. За ці гроші НТШ купило будинок на вул. Чарнецького.

Перетц Володимир (1870 - 1935), філолог, історик української та російської літератури родом з Петербургу, дійсний член НТШ з 1908 р., Петербурзької Академії Наук з 1914 р., почесний член Російського Бібліографічного Товариства, з 1915 діючий член УАН з 1919 р. Закінчив Петербурзький Університет, залишившись у ньому приват-доцентом 1896 – 1903 рр. Пізніше до 1914 р. - професор Київського Університету, голова філологічної секції Українського Наукового Товариства у Києві.

Петрушевич Іван (1875 - 1950), кооперативний і громадський діяч, під час студій в Англії ознайомився з кооперацією і став піонером кооперативного руху в Галичині. Співробітничав з "ЛНВ" і Українською Видавничою Спілкою. 1913 р. виїхав до Канади. 1920 – 1923 рр. - секретар дипломатичної місії ЗУНР у Лондоні, згодом переїхав у Каліфорнію.

Пипін Олександр (1833 - 1904), визначний російський історик літератури і фольклорист культурно - історичної школи, дійсний член Петербурзької АН і НТШ. У багатьох працях є матеріали до історії української літератури й етнографії: „Очерк литературной истории старинных повестей и сказок русских", спільно з В. Спасовичем „История славянских литератур". Крім того статті про російські твори Т. Шевченка, відгуки на праці з історії української літератури тощо.

Прохаска Антін (1852 - 1930), польський історик родом з Галичини, дослідник литовсько - польської історії 14 - 15 ст., видавець історичних джерел. Праці про короля Ягайла, Великого князя Вітовта, історію унії тощо.

Пулюй Іван (1845 - 1918), визначний фізик і електротехнік, винахідник і громадський діяч, викладач австрійської Військової академії мореплавства, доцент Віденського Університету, професор і ректор Празького Політехнічного Інституту. Автор бл. 50 наукових праць, був знавцем стародавніх мов, у співавторстві з П.Кулішем та І. Нечуй - Левицьким переклав з давньоєврейської "Псалтир" та з давньогрецької "Євангеліє". Відкрив промені, які згодом дістали назву рентгенівських.

Пшибишевський С. - польський письменник з плеяди "Молода Польща".

Раковський Іван (1874 - 1949), антрополог і зоолог, педагог і громадський діяч. Під час студій у Львівському Університеті брав жваву участь у студентському житті і був першим головою Академічної Громади, учителював у гімназіях у Коломиї та Львові. У 1904 - 1906 під керівництвом Ф. Вовка проводив антропологічні поміри в Карпатах і продовжував їх на Поділлі. У 1921 - 1925 рр. один із організаторів і професорів зоології і антропології у Львівському (таємному) Університеті. Почесний член НТШ, з 1934 р. його голова. Понад 20 наукових праць у галузі зоології і антропології,

популярні наукові праці та шкільні підручники з природознавства. Був головним редактором „Української Загальної Енциклопедії"; діяльний у товариствах „Рідна Школа", „Просвіта", „Відродження".

Ремез Олекса, актор у театрі „Руська Бесіда" 1906 - 1909 у Львові, в 1910 – 1912 рр. помічник режисера (Г. Хоткевича, згодом Л. Курбаса) і адміністратор „Гуцульського театру", організованого в с. Красноїлі, з яким у 1911 – 1912 рр. відбув два турне по Галичині і Буковині.

Роздольський Осип (1872 - 1945), етнограф, класичний філолог і перекладач, дійсний член НТШ. Працював учителем у гімназіях Коломиї, Перемишля, Львова. Він збирач і дослідник української народної музики, записав у 1900 - 1936 рр. 3000 народних пісень з мелодіями. Співпрацював з І. Франком, В. Гнатюком, Ф. Колессою. Зібрані ним матеріали були опубліковані в „Етнографічному Збірнику" НТШ: „Галицько - руські народні казки", „Галицькі народні новели".

Романович Наталя (1884 - 1933), письменниця із Сквири, 1903 - 1906 жила у Львові, де познайомилася з І.Франком і почала друкувати оповідання в "ЛНВ", зокрема трилогію "Мандрівниця", подорожні записки з Галичини (1917 - 18).

Рондяк Петро (1873 - 1944), суддя, родом з Самбірщини, з 1918 р. адвокат у Косові, організатор культурного і кооперативного життя Косівщини (голова філії "Просвіти", засновник Народного Дому), член ЦК УНДО.

Руданський Степан (1834 - 1873), поет родом з Поділля, вчився у Кам'янець - Подільській Духовній Семінарії, вступив до Медико - Хірургічної Академії у Петербурзі, по закінченні якої до кінця життя працював лікарем у Ялті. Вірші почав писати ще в семінарії („Розбійник", „Вечорниці", „Упир", „Розмай"). Друкуватися почав з 1859 р. у Петербурзі, де зблизився з гуртком українських письменників, що готував журнал „Основа". Автор історичних поем „Віщий Олег", „Мазепа", „Павло Полуботок", „Апостол". Невмирущу славу здобув собі як автор „Співомовок" - менших і більших гумористичних віршів, жартів, приказок і сміховинок. Займався перекладами („Слово о полку Ігоревім", Гомерова „Іліада", Вергілієва „Енеїда", „Сни" Гейне тощо)

Рудницький Степан (1877 - 1937), визначний географ. Студіював історію і географію в університетах Львова і Відня; у 1902 - 1909 р р. гімназійний учитель у Тернополі і Львові, з 1901 р. доцент географії у Львівському Університеті, з 1901 р. дійсний член НТШ. У 1914 - 1921 р р. жив у Відні, допомагав Союзові Визволення України і Українській Парламентарній Репрезентації, далі був експертом уряду ЗОУНР і одним з організаторів УВУ. Допомагав товариству „Просвіта" в Ужгороді. З 1927 р. переїхав до УССР, до Києва та Харкова, де очолив організований ним Український Науково - Дослідний Інститут Географії і Картографії й редагував його „Записки".

Савицький Омелян (1845 - 1921), педагог родом з Калущини (Галичина), учитель Академічної Гімназії у Львові і директор гімназії у Тернополі (1907 - 1912). Перші в Галичині підручники з математики і фізики для гімназій (переклади з польської і німецької), написані українською народною мовою; статті у галузі фізики і природознавства.

Савчак Дем'ян (1882 - 1957), громадський діяч, за фахом суддя. Посол до галицького сейму і член Крайового Відділу 1889 - 1901, член Народного Комітету Національно - Демократичної партії.

Сигаревич Дмитро (1868 - 1914), педагог і громадський діяч, родом з Волині; по закінченні Новоросійського Університету - учитель гімназії в Одесі (до 1907), згодом директор Комерційної Школи в Олександрівському (нині Запоріжжя). Активний діяч

Одеської громади, за дорученням якої був у зв'язках з Галичиною. Автор нарисів про українську народну творчість, зокрема про думи.

Сіцинський Юхим (1859 - 1937), історик, археолог і культурно - громадський діяч Поділля, православний священик, дійсний член НТШ; засновник і директор історико-археологічного музею з його бібліотекою (1890 - 1922), співзасновник „Просвіти". Чисельні праці Сіцинського стосуються історії, археології і мистецтва (зокрема архітектури Поділля). Важливіші з них - „Бакота - древняя столица Понизья" (1889), „Материалы для истории монастырей Подольской епархии" (1891), „Археологическая карта Подольской губернии" (1901).

Стебницький Петро (1862 - 1923), громадський і політичний діяч, письменник і публіцист, родом з Київщини. По закінченню фізико - математичного факультету Київського Університету (1886) працював у Петербурзі на різних урядових посадах (голова у Міністерстві Фінансів і у Торгівельно - Телеграфному Агентстві), писав на економічні теми у „Вестнике Финансов", „Русском Экономическом Обозрении" та ін. Незабаром Стебницький став одним з керівних діячів української Громади в Петербурзі: організатор громади ТУП та ін. З 1919 керівник постійної Комісії біографічного словника при ВУАН. Помер і похований у Києві.

Стефаник Василь (1871 - 1936), видатний український письменник. Учився в Коломийській гімназії (з 1883), потім у Дрогобицькій, по закінченні якої вступив на медичний факультет Краківського Університету (1892). Перші літературні спроби припадають на роки навчання у гімназії - це новели з життя покутського села. Справжню відомість принесли збірки "Камінний хрест" (1900),"Дорога" (1901), "Моє слово" (1905). Активно діяв і в сфері громадського життя: засновував читальні "Просвіти", як член Радикальної партії виголошував промови на зборах. 1908 - 1918рр. працював послом австрійського парламенту, виступав оборонцем селян.

Стешенко Іван (1873 - 1918), громадський і політичний діяч, педагог, літературний знавець і письменник, перекладач. По закінченні історико - філологічного факультету Київського Університету (1896) викладав у Київський жіночій гімназії, але вже 1897 р. заарештований і висланий з Києва, куди знов повертається у 1907 р. Стешенко був членом Старої Громади, УСДРП і ТУП, Товариства Нестора - Літописця, у Києві діючий член НТШ (з 1917). По вибуху революції 1917 р. організатор і голова Товариства Шкільної Освіти, член Української Центральної Ради. Як генеральний секретар (з червня 1917) освіти (у січні - лютому 1918) здійснював українізацію шкільництва.

Стороженко Микола (1836 - 1906), історик літератури, професор Московського Університету (з 1872), представник культурно - історичної школи в літературознавстві; його основні праці присвячені творчості В. Шекспіра. У галузі української літератури Стороженко найбільше уваги віддавав Т. Шевченкові („Первые четыре года ссылки Т. Шевченко", 1888, „Новые материалы для биографии Шевченко", 1889) та інші опубліковані у „КСт.". За редакцією І. Франка у Львові був виданий його „Нарис історії західноєвропейської літератури до кінця XVIII в." (1905).

Смаль - Стоцький Степан (1859 - 1936), мовознавець і педагог, визначний політично - громадський і культурний діяч Буковини, діючий член НТШ (з 1899), ВУАН (з 1918), голова студентського товариства „Союз" у Чернівцях (1879 - 1882), співзасновник товариства „Народний Дім", „Руська Школа" та ін. 1892 - 1911 посол від національно - демократичної партії до буковинського сейму, 1911 - 1918 посол до віденського парламенту. Спільно з М.Васильком та ін. Смаль - Стоцький добивався рівноправності українців в адміністрації й політичному житті Буковини.

Студинський Кирило (1868 - 1941), літературознавець і громадський діяч, дійсний член НТШ (з 1899) і ВУАН (з 1929). Вчився у Львівському та Віденському Університетах; після студій на дослідницькій праці в Берлінському Університеті; 1897 – 1899 рр. доцент Краківського Університету, 1900 - 1918 і 1939 - 1941 професор Львівського Університету. Один з керівних членів Християнсько - Суспільної Партії та співредактор її органу „Руслан", 1916 – 1920 рр. голова Учительської Громади. Автор понад 500 праць переважно з літературознавства.

Сумцов Микола (1854 - 1922), видатний фольклорист, етнограф і літературознавець та громадський діяч, дійсний член НТШ, ВУАН, член - кор. Петербурзької АН. З 1888 професор Харківського Університету, з 1887 - голова Історико - Філологічного Товариства при університеті, завідував Етнографічним Музеєм при ньому. Автор бл. 800 наукових праць з фольклористики, етнографії, історії української літератури, історії образотворчого мистецтва.

Сушко Олександр (1880 - 1966), історик, журналіст і громадський діяч, родом з Галичини; гімназійний учитель у Львові і автор праць з історії Церкви 16 в. 1912 - 1919 у Вінніпезі (Канада), редактор газети „Канадський Русин" і видавець - редактор науково - літературного журналу „Україна", організатор першого загального з'їзду українців Манітоби (1915). Пізніше в Чикаго, де був деякий час викладачем історії слов'янських народів у Чикагському Університеті.

Тимченко Євген (1866 - 1948), мовознавець - україніст, перекладач; дійсний член НТШ і Українського Наукового Товариства у Києві, член - кореспондент АН СРСР; член Київської Старої Громади. З 1918 р. Голова Постійної Комісії для складання історичного словника української мови АН. Головні мовознавчі праці: „Русско - малорусский словарь", „Українська граматика", тощо. Твором його життя був Історичний словник української мови.

Томашівський Степан (1875 - 1930), історик, публіцист і політик, дійсний член НТШ, закінчив Львівський Університет. 1900 - 1910 рр. вчителював у гімназіях Бережан і Львова, з 1910 р. - доцент історії Австрії у Львівському Університеті. 1914 - 1918 рр. член Бойової Управи Українських Січових Стрільців, 1919 р. - радник делегації ЗУНР на мировій конференції у Парижі, 1921 - 1925 рр. - у Берліні, 1926 р. вчителював у Львові, 1928 р. доцент історії України у Краківському Університеті.

Трильовський Кирило (1864 - 1941), громадсько-політичний діяч, основоположник і один з керівників Української Радикальної Партії, творець січового руху. Адвокат. Журналіст і видавець. 1900 р. заснував у с. Заваллі перше руханково-пожежне товариство „Січ"; з 1908 р. - він голова Січового Комітету, 1912 р. - генеральний отаман об'єднання „Січей" - Українського Січового Комітету, при якому у 1913 р. було засновано організацію Українських Січових Стрільців. У 1907 - 1908 рр. - посол до австрійського парламенту. По вибуху війни 1914 р. - голова Бойової Управи УСС і член Загальної Української Ради, 1918 р. - голова Української Національної Ради ЗУНР. Редагував місячник „Зоря" і двотижневик „Хлопська Правда", був довголітнім кореспондентом газет „Свобода" і „Народне Слово" у ЗДА.

Труш Іван (1869 - 1941), визначний маляр - імпресіоніст, майстер пейзажу і портретист, мистецький критик і організатор мистецького життя в Галичині; 1891 - 1897 рр. - навчався у краківській Школі Мистецтв. З 1898 р. у Львові, де включився в українське мистецьке і громадське життя, зв'язався з НТШ. Ініціював і організував перші мистецькі професійні товариства в Галичині: Товариство для розвитку руської штуки та його три виставки, Товариство прихильників української літератури і штуки і його

першу виставку. У 1905 р. видав перший український мистецький журнал „Артистичний вісник". У численній мистецькій спадщині понад 6 тис. творів. Перша виставка відбулась у Львові 1899 р.

Федькович Осип Юрій (1834 - 1888), видатний письменник романтичного напряму. 1872 - 1873 рр. працював як редактор видання „Просвіти" і театру „Руська Бесіда". Останні роки провів у Чернівцях, де був редактором газети „Буковина". Обраний почесним членом НТШ. У поетичній творчості збірки „Поезії" (1862 - 1867), „Дикі думки" тощо. Серед прозової творчості варто виділити оповідання „Люба - Згуба", „Серце не навчити", „Дністрові кручі", „Побратим", комедію „Так вам треба", історичну трагедію „Хмельницький".

Федюшка - див. Євшан.

Філевич Іван (1856 - 1913), російський історик, професор Варшавського Університету; праці з історії старої України, зокрема Галичини і Закарпаття, серед інших: „Борьба Польши и Литвы - Руси за галицко - владимирское наследие", „Очерк Карпатской территории и населения" та інші.

Флоринський Тимофій (1854 - 1919), славіст і візантолог російського походження, доцент кафедри Слов'янської Філології Київського Університету, викладач історії слов'янських літератур на Вищих Жіночих Курсах у Києві, професор Київського Університету, декан історично - філософського факультету, заступник голови київського неослов'янофільського і українофобського Слов'янського Добродійного Товариства, член Історичного Товариства ім. Нестора Літописця при Київському Університеті, член - кореспондент Імператорської АН, почесний член Галицько - Російського Товариства. Головні наукові праці: "Сборник статей по славяноведению", „Лекции по славянскому языкознанию", „Этнографическая карта Западного Славянства и Западной Руси".

Франко Андрій (1888 - 1912) - найстарший син І.Франка. Закінчив філософський факультет Львівського університету. Допомагав батькові в письменницькій роботі (особливо при виданні приповідок). Готувався до докторату і написав працю «Григорій Ількевич як етнограф» // ЗНТШ. - 1912. - Т. 109. Помер від епілепсії.

Франко Іван (1856 - 1916), письменник, один з найвизначніших духовних провідників України, вчений, громадсько - політичний діяч, публіцист. 1875 р. закінчив у Дрогобичі гімназію і розпочав студії з класичної філології й української мови та літератури у Львівському Університеті. Разом з М. Павликом засновує 1878 р. журнал „Громадський Друг", який після конфіскації виходив під назвою „Дзвін" і „Молот". Був арештований тричі (1877, 1880, 1889). За підтримки М. Драгоманова стає співзасновником Русько - Української Радикальної Партії, разом з М. Павликом видає місячник „Народ". 1894 - 1897 рр. разом з дружиною Ольгою видавав журнал „Життє і Слово". Тісно співпрацював із НТШ (з 1899 р. став його дійсним членом). Працював також у Етнографічній Комісії, очолював Філологічну Секцію НТШ. Він був поетом, прозаїком, драматургом, критиком й істориком літератури. Перекладачем і видавцем. Серед поетичної творчості варто виділити поетичні збірки „Мій Ізмарагд", „Із днів журби", „В ночі чола" тощо; серед прози заслуговують на увагу драма „Украдене щастя", історична драма „Сон князя Святослава", комедії „Рябина", „Учитель"; наукові праці з мовознавства „Літературна мова і діялекти", „Причинки до української ономастики" тощо.

Харкевич Едвард (1855 - 1913), галицький педагог, родом із Станіславова, заслужений директор Академічної Гімназії у Львові і засновник її філії; голова Українсько-

го Педагогічного Товариства (1896 - 1902), домігся заснування першої приватної української виділової школи для дівчат ім. Т. Шевченка у Львові (1898), дбав про допомогу незаможній молоді.

Хоткевич Гнат (1877 - 1938), визначний письменник, мистецтвознавець. Композитор, театральний і громадсько - політичний діяч. Об'їхав з концертами українських народних пісень у супроводі бандури усю Галичину і Буковину; у 1909 р. заснував у селі Красноїлля Гуцульський театр. Заснував перший в Україні робітничий театр, з 1913 р. став редактором літературного журналу „Вісник культури і життя". Написав „Підручник гри на бандурі", уклав низку композицій „Байда", „Буря на Чорному морі", „Нечай" тощо. Варто відмітити такі його твори як оповідання „Блудний син", „Різдвяний вечір", повість „Камінна душа".

Чайковський Андрій (1857 - 1935), письменник, громадський діяч, адвокат у Галичині родом із Самбора; діяч Національно - Демократичної Партії, згодом УНДП, один з організаторів УСС, поважний комісар ЗУНР у Самборі. 1883 закінчив Львівський Університет і працював адвокатом, був організатором товариств „Просвіти", „Січі", „Відродження" в Бережанах, Самборі, Коломиї. 1924 р. був головою Товариства письменників і журналістів у Львові. Його спогади: „Чорні рядки", „Із судової залі", „Образ гонору", „Малолітній" тощо.

Черняхівський Олександр (1869 - 1930), лікар - гістолог родом з с. Мазепинці Васильківського повіту на Київщині, професор Медичного і Ветеринарно - Зоологічного інститутів, дійсний член НТШ; праці з гістології, ембріології і онкології; підсудний на процесі СВУ; дальша доля невідома.

Чикаленко Левко (1888 - 1965), громадсько - політичний діяч, археолог, дійсний член НТШ й Української Вільної Академії Наук. Діяч УСДРП, член Української Центральної Ради і Малої Ради; з 1920 р. в еміграції у Польщі, Празі, Франції, Німеччині. Брав участь у археологічних дослідах під керівництвом Ф. Вовка на Волині. Праці: „Нарис розвитку геометричного орнаменту палеолітичної доби", „Техніка орнаментування керамічних виробів мізинських неолітичних селищ" тощо.

Шараневич Ісидор (1829 - 1901), галицький історик і громадський діяч та педагог, з 1871 р. доцент, з 1873 р. - професор Львівського Університету; дійсний член АН у Кракові, почесний директор Київського Університету; довголітній сеньйор Ставропігійсього Інституту у Львові. Найвідоміша праця: „Історія Галицько - Володимирської Руси від найдавніших часів до року 1453".

Шептицький Андрій (1865 - 1944), видатний церковний, громадський і культурний діяч, митрополит галицький, архієпископ львівський і єпископ кам'янець - подільський. У Кракові здобув докторські звання з богослов'я і філософії. 1901 р. був членом галицького сейму і Палати Панів у Відні. За виступи в оборону незалежності України польський уряд при поверненні його до Львова заарештував його у 1923 р. і конфінував у Познані. За втручання папи Пія XI його звільнено. У 1905 р. заснував у Львові церковний музей, у 1930 р. заснував громадсько - політичну організацію Український Католицький Союз, був ініціатором Велеградських з'їздів і конгресів (1907 - 1927), писав глибокі філософсько - богословські та аскетичні твори, досліджував історію Церкви і сам доручав збирати документи до історії Церкви у Ватикані і Львові. Написав філософсько - богословський твір „Божа мудрість". Був номінований дійсним членом (1925) і почесним членом НТШ. Був дійсним і почесним членом Українського Богословського Наукового Товариства, почесним членом товариства „Просвіта".

Шнайдр Антін (1825 - 1880), галицький археолог - аматор і краєзнавець, збирач

матеріалів до археологічної карти та до історії міст і сіл Галичини. Зібрав пам'ятки старовини з „Княжої Гори". Історичні документи, впорядковані за назвами місцевостей і за тематикою, зберігаються у рукописному відділі Львівської Бібліотеки АН УРСР і в архівах м. Кракова і Краківського воєводства. Склав також один з перших провідників по Львову з описом історичних пам'яток.

Шпитко Осип (1869 - 1942), письменник і публіцист. Належав до літературної групи „Молода Муза". Новела „Через неї", автобіографічна повість „Вирід", оповідання „Іван Підкова", сатиричні і гумористичні пісні. Був редактором чернівецької „Буковини". З 1912 р. в Бразилії, де писав і португальською мовою.

Шпитковський Іван (1880 - 1969), галицький історик і педагог; священик. Дослідник Гайдамаччини, зокрема Коліївщини.

Шульгін Олександр (1889 - 1960), політичний, громадський і культурно - науковий діяч, історик - соціолог, дійсний член НТШ; співтворець Української держави (1917 - 1919). Студіював у Петербурзькому Університеті. Активний у Петербурзькій Громаді ТУП, пізніше у демократично - радикальній партії. З початком революції став членом Української Центральної Ради, згодом і Малої Ради. За гетьманату співробітник міністерства закордонних справ Української Держави, з липня 1918 р. амбасадором України у Софії, а з 1921 р. очолив Надзвичайну дипломатичну місію УНР у Парижі. У 1923 - 1927 рр. жив у Празі, де був професором УВУ і Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М.П.Драгоманова. Засновник і довголітній голова Українського Академічного Товариства у Парижі, ініціатор і віце-президент Міжнародної Вільної Академії в Парижі. Автор розвідок з історії української державності 1917 - 1918 р р. і діяльності уряду УНР.

Шухевич Володимир (1849 - 1915), визначний громадський діяч, етнограф, педагог і публіцист, дійсний член НТШ. Ініціатор і керівник численних громадських установ у Львові, зокрема товариства „Просвіта", "Українського Педагогічного Товариства", засновник товариства „Руська Бесіда". Засновник і редактор дитячого журналу „Дзвінок", автор і видавець дитячих книжок і читанок, редактор газети „Учитель", співробітник „Зорі", „Діла". Збирав етнографічні матеріали і мистецькі предмети домашнього промислу на Гуцульщині, цьому присвячена 5 - томова праця „Гуцульщина".

Щурат Василь (1895 - 1942), педагог, літературознавець, поет і перекладач. Студії з слов'янської філології завершив у Львівському і Віденському Університетах. 1921 р. не присягнув на вірність польській державі й став директором приватної жіночої гімназії. 1914 р. був обраний дійсним членом НТШ і 1915 - 1923 рр. був його головою, брав активну участь у боротьбі за український університет, став першим ректором Львівського Таємного Університету. Останні роки життя працював директором Львівської Бібліотеки АН УРСР і професором Львівського Університету. Співредактор газети „Буковина", редактор журналу „Молода Муза", „Світ". Збірки поезій „Мої листи", „На трембіті", „Вибір пісень" тощо.

Яблоновський Олександр (1829 - 1913), польський історик і етнограф. Разом з А. Павінським видавав з 1875 р. серію „Історичні джерела", в яких поряд і з документами містив свої розвідки. Автор монографій з історії України.

Яворський Юліан (1873 - 1937), літературознавець, дослідник давньої української літератури і фольклору, видавець журналів "Живая мысль", "Живое слово", учитель гімназії у Києві 1904 - 15, з 1925 р. у Празі.

Ягіч Ватрослав (1838 - 1923), визначний філолог - славіст, засновник модерної

славістики. Закінчив Університет у Відні і став професором Одеського Університету, далі Берлінського, Петербурзького і Віденського. Дійсний член НТШ з 1903 р. Заснував журнал „Archiv für slavische Philologie". Основні праці: „История славянской филологии", „Критические заметки по истории русского языка".

Яцко Павло (1886 - 1938), педагог, закарпатський церковний діяч, організатор „Просвіти" на Перечинщині; співредактор журналу „Підкарпатська Русь".

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Албанія - держава на півдні Європи, на Балканському півострові, омивається водами Адріатичного моря, столиця Тирана.

Аллянд - містечко біля Відня, де існував санаторій грудних хвороб, в якому лікувався В. Гнатюк

Банат - край між Дунаєм, Тисою, р. Марош і Трансильванськими Альпами, до 1919 р. належав до Угорщини, потім був розділений між Югославією і Румунією. У румунській частині Банату живуть українці з XVIII ст. Тут проживала в 1785 - 1812р р. частина задунайських запорожців.

Бачка - низовина між Дунаєм і Тисою, більша частина якої до 1918 р. належала Австро - Угорщині, а з 1918 р. відійшла до Югославії (зараз у складі Воєводини). Тут багато українців, які називають себе «русинами», «руснаками». Оселились вони у XVIII ст.

Берегський комітат - адміністративний район на початку XX ст. на території середнього Закарпаття в складі Австро - Угорщини, значна частина мешканців якого - українці. 1918 р. частина його залишилася в Угорщині, а більша (північна) перейшла до Чехо - Словаччини, а з 1945 р. - до України. Центр - м. Берегове.

Березів - повітове містечко в південно - східній Польщі на підгір'ї Низького Безкиду. 1939 р. в Березівському повіті було 13 тис. українців. 1945 р. українське населення вивезене.

Владикавказ - м. Орджонікідзе за радянських часів, тепер знову Владикавказ - столиця Північної Осетії, на р. Терек, початок Військово - Грузинської дороги.

Ворохта - курорт, туристична база над р. Прутом на Гуцульщині, у Верховинському р - ні Івано - Франківської обл.

Гадяч - місто в Полтавській області на р. Псло, заснований 1634 р.

Грац - місто в Австрії, адміністративний центр землі Штирія.

Єзуполь (с.м.т. Жовтень) - містечко на р. Бистриця на Станіславовщині, тепер Івано-Франківщина.

Жаб'є - з 1962 р. - селище міського типу, тепер - Верховина. Центр Верховинського р - ну Івано-Франківської обл..

Заболотів - с.м.т. на р. Прут на Покутті (Івано - Франківська обл.).

Коломия - місто на лівому березі р. Пруту в південно - східній частині Галичини, головне місто Покуття, районний центр Івано - Франківської обл

Корфу - італійська назва грецького острова Керкіра.

Косів - місто, районний центр Івано - Франківської обл.

Краків - місто в Польщі, на р. Вісла, адміністративний центр Краківського Воєводства.

Криворівня - село Верховинського р - ну Івано - Франківської обл. - на Гуцульщині над Черемошем.

Лавочне - село Мукачівського р - ну Закарпатської обл.

Мараморський комітат. Мараморош - або Мараморощина - історико - географічний регіон (0,7 тис. кв.км), розташований на лівобережжі р. Тиси на південний схід від м. Сигет у Румунії. До 1918 р. це був Мараморський комітат у складі Угорщини, тепер ця українська етнічна територія, де проживає до 60 тис. українців, належить до Румунії.

Монакія - йдеться про князівство Монако, державу в Південній Європі, на узбережжі Середземного моря.

Монастериск - тепер Монастиріска - місто в Тернопільській обл.

Морава - є річка у Чехії - ліва притока Дунаю: є річка в колишній Югославії - права притока Дунаю.

Мукачівський монастир - йдеться про Святомиколаївський монастир на Чернечій горі, що з 15 ст. був центром культурного та релігійного життя всього Закарпаття.

Новий Сад - місто в Сербії (обл. Воєводина), культурний осередок українців Бачки і Срему.

Перемишль - одне з найстаріших і найважливіших міст Галичини, колись столиця окремого українського князівства. З 1945 р. у складі Польщі. Кількість українців незначна у зв'язку з їх масовим виселенням. Знаходиться над р. Сяном, на пограниччі Карпатського підгір'я і Надсянської низовини

Семигород - Трансильванія, історичний край, до 1918 р. переважно в межах Угорщини(у її східній частині), пізніше у північно - західній Румунії, до Семигороду включають також Мармарощину і Банат.

Сокальщина - місцевість в північній Галичині , на правому березі р. Бугу, Львівська обл.

Срем - історичний край у північно - східній частині кол. Югославії, між долиною р. Сави і Дунаєм. Більша частина входить до складу Сербії (Воєводина), менша до Хорватії. Українці почали оселятись тут з кінця XVIIIст. із сусідньої Бачки, а також із Боснії.

Станіслав, з 1962 р. - Івано - Франківськ, місто на Передкарпатті в межиріччі Надвірнянської і Солотвинської Бистриці, друге за величиною місто в Галичині, центр Івано - Франківської обл.

Стрийський повіт - адміністративний осередок Галичини з містом Стриєм, на Передкарпатті, на лівому березі р. Стрий, тепер територія Львівської обл.

Стройна - село Свалявського р - ну Закарпатської обл.

Тарнавка - село Мукачівського р - ну Закарпатської обл.

Тиса - найбільша ліва притока Дунаю, тече по території України, Угорщини, кол.Югославії, по кордону з Румунією.

Устяріки - село Верховинського р - ну Івано - Франківської обл.

Черемош - ріка в Східних Карпатах, на Гуцульщині; права притока Прута. **Чернівці** - політичний, культурний релігійний центр Буковини з XIIст., головне місто Чернівецької обл.

Чорногора - найвища гірська група в українських Карпатах, висунена на східних частинах Полонинського Бескиду; головний хребет простирається на довжину бл. 40км між Чорною Тисою на заході та Чорним Черемошем на сході.

Ясенів Горішній. Ясень (Ясиня) - селище міського типу Рахівського р - ну Закарпатської обл.

ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ, УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

"Буковина" - найбільша українська газета на Буковині (1885 - 1918), орган народовців. Редагували Ю.Федькович, О.Маковей, В.Щурат та інш. "Буковина" відіграла визначну роль в розвитку національної думки й містила багато цінних матеріалів з історії.

Василяни - члени чернечого чину св. Василія Великого, що вели життя за його правилами, укладеними бл. 362 р. Ці правила знайшли застосування на візантійському сході й звідти були занесені в Україну. Діяльність василян проявлялась у місіях, школах, видавництві. У Російській імперії їхня діяльність в XIXст. була заборонена, залишились лише осередки в Австро - Угорщині. Частина василян перемістила свою діяльність в українські осередки США і Канади.

"Вестник Европы" - журнал, засновником якого був М. Карамзін. Видавався у Москві з 1802 до 1830 р. Відновлений 1866 р. як історичний, політичний і літературний часопис.

"Галичанин" - щоденник москвофільського напряму, підтримуваний польською галицькою адміністрацією для боротьби з українським національним рухом, виходив у Львові 1893 - 1913 рр., редактор О. Марков та інш.

"Громадський Голос" - газета, виходила у Львові 1895 - 1939р р. У 1910 р. її редагував М.Павлик. У видавництві співробітничали Лесь Мартович, Василь Стефаник, друкувались твори І.Франка, М.Гоголя, Л.Толстого, В.Короленка , А.Чехова; вміщувались матеріали про народний рух у Галичині, Надніпрянській Україні тощо.

"Діло" - україномовна газета, видавалась у Львові 1880 – 1939 рр.

"Дністер" - видавництво в Кам'янці - Подільському, існувало у 1911 - 1920 рр., крім іншого, видавало шкільні підручники.

"Етнографічний збірник" - часопис, видавася з 1895 р. Етнографічною комісією НТШ у Львові. Всього опубліковано 40 томів. Його редакторами були Іван Франко і Володимир Гнатюк.

Етнографічна комісія НТШ - утворена 1898 р. Очолював І. Франко, заступник Ф. Вовк, секретар В. Гнатюк, з 1913 - її голова. Видавала "Етнографічний збірник", "Материяли до українсько - руської етнології".

"Живая Старина" - періодичне видання етнографічного відділення Російського Географічного Товариства. Видавалося з 1891 р. під ред. В.Ламанського чотири рази на рік.

"Житє і слово" - двомісячник літератури. Видавався у Львові (1894 - 97 рр.) за редакцією Івана Франка.

Записки – "Записки Наукового Товариства ім. Шевченка" - найголовніше видання НТШ, присвячене різним галузям знань. 155 томів було видано у Львові, решта на еміграції. З 1990 р. (Т. 221) видання знову поновлено в Україні.

Збірник фільольогічний - йдеться про "Збірник філологічної секції НТШ". Видавася 1898 – 1937 рр. у Львові (12 назв, 23 томи). Друкувалися дослідження О.Кониського, М.Драгоманова. І.Верхратського, М. Дикарева, М.Павлика та інш.

"Известія" - йдеться про науковий журнал "Известия отделения русского языка и словесности Российской Академии Наук". Видавався 1886 - 1927р р. в Петербурзі. Вийшло 32 томи. Редакторами були О.Пипін, О.Шахматов, Ю.Карський. Публікував дослідження з мовознавства, історії, етнографії та культури слов'янських народів. Друкувались і праці українських вчених А.Кримського, О.Потебні, М.Сумцова.

"Киевская Старина" - щомісячний часопис з історії, археології, етнографії та літератури України (1882 - 1906 рр.). Друкувався у Києві. 1992 р. журнал поновлено в Україні.

"Киевские Отклики" - газета, заснована у 1897 р., під різними назвами проіснувала до 1909 р.

"Літературно - науковий вісник" - щомісячний часопис, заснований в 1898 р. на базі журналу НТШ "Зоря" і франківського "Житє і Слово". Друкувався до 1932 р. У 1907 - 1919 рр. був переведений М. Грушевським до Києва.

"Матеріяли до українсько - руської етнології" - неперіодичні видання Етнографічної комісії НТШ у Львові. Останній виходив з 1899 р. до 1928 р. за редакцією Ф. Вовка, згодом В. Гнатюка та інших. З 17 тому змінило назву на "Матеріяли до української етнології". 1996 р. часопис поновлено в Україні

Общество Качковського - культурно - освітнє товариство, засноване 1874 р. в Коломиї з ініціативи о.І.Наумовича провідниками галицького москвофільства, на зразок створеної 1868 р. народовцями "Просвіти",1876 р. перенесено до Львова. Діяльність здебільшого освітня. Щодо особи М.Качковського (1802 - 1872), на честь якого товариство й було назване, то треба зазначити, що він був суспільним й культурним діячем, суддею, народовцем - австрофілом. Допомагав видавництвам й авторам обох тодішніх таборів - староруському і народовецькому, його коштом засновано ж. "Слово", залишив фундацію в 60000 гульденів на нагороди за літературні твори.

"Руслан" - християнсько - суспільний щоденник консервативного народовецького напряму. Виходив у Львові під керівництвом О. Барвінського 1897 - 1914 рр.

"Руська Бесіда", з 1928 р. "Українська Бесіда" - товариство клубного типу 1861 - 1939р р. у Галичині. Перше товариство було засноване у Львові Ю.Лаврівським для піднесення національного духу. Згодом поширилось в інших містах Галичини. Було осередком просвітянського, культурного, політичного життя. Тут влаштовувались літературно - музичні вечори, доповіді, концерти, вечорниці. !864 - 1923р р. існував "Театр Руської Бесіди". Спочатку в товаристві переважали москвофіли, але згодом керівництво перебрали народовці.

"Соколи" - йдеться про "Сокіл" - тіловиховне (руханкового профілю) товариство, яке відіграло значну роль у національному відродженні слов'янських народів. Перший "Сокіл" був створений у Празі 1862 р. 1894 р. Український "Сокіл" був створений у Львові. Територією діяльності була Галичина і Буковина, статут основувався на чеському. Першим головою був Василь Нагірний. Метою "Сокола" було виховання в українському народі єдності, сили, почуття честі шляхом плекання витривалості, рухливості, працелюбності в гурті, дисципліни. Існував до 1939 р. Потім продовжив свою діяльність на еміграції.

"Стара Громада" - громади - це організації української демократичної інтелігенції у другій половині XIX ст. Перші громади існували 1859 – 1862 (1863) рр. Поширювали освіту і книжки серед народу, збирали і видавали пам'ятки фольклору, документи з історії українського народу. Діячі громад зазнали репресій, частина з них була вислана за межі України. У кінці 60 - 70 - х рр. пожвавив діяльність гурток київських діячів суспільно - політичного руху "Стара Громада" (В.Антонович, П.Житецький, М.Лисенко, Ф.Вовк, М.Драгоманов, П.Чубинський та інш.). Члени громади відкрили Південно - Західний відділ РГТ, видавали газету "Киевский телеграф", організовували наукові експедиції, археологічні з'їзди, видавали брошури для освіти народу, вивчали памятки культури. Царський уряд звинуватив громадівців у "сепаратизмі", "українофільстві" і після прийняття Емського указу заборонив діяльність громад. Частину грома-

дівців було заарештовано й відправлено на заслання, чимало емігрувало за кордон і там продовжило свою діяльність.

Харківське історичне товариство - йдеться про Харківське Історико - Філологічне товариство, засноване при Харківському Державному Університеті 1876 р. (до 1919 р) з викладачів університету, шкіл та місцевої інтелігенції, зацікавленої краєзнавством. Його члени вивчали археологію, побут, історію Лівобережжя, українську мову, культуру та вели культурно - освітню роботу. На початку 1900 р. мало 130 членів, серед яких Д.Багалій, О. і П. Єфименки, О.Русов, Д.Яворницький, М.Сумцов та інш. Товариство заснувало архів, етнографічний музей, дві бібліотеки. Видавало "Сборник ХИФО", "Труды", "Вестник".

Хроніка – «Хроніка Наукового Товариства ім. Шевченка" - бюлетень, в якому публікувалися відомості та матеріали з діяльності НТШ. З часу заснування до 1939 р. вийшло друком 74 випуски "Хроніки...", після відновлення на еміграції виходить в Україні.

"Часопись Правнича" - правничий журнал, виходив неперіодично у Львові з 1889 р., заснований К.Левицьким (його редактор), Є.Олесницьким та А.Горбачевським. З 1893 р. "Часопись" видавала Правнича Комісія Історико - філософської секції НТШ (10 випусків).З 1900 р. тематику журналу поширено і він виходив під назвою "Часопись Правнича і Економічна" (редактор С.Дністрянський). Друкувалися праці з загального права, народного господарства і соціології, з історії українського права тощо.

"Этнографическое обозреніе" - періодичне видання етнографічного відділу Імператорського товариства любителів природознавства, антропології і етнографії при Московському університеті. Видавалось з 1889 р. - чотири рази на рік. Редактори - Д. Анучін, М. Янчук, В. Міллер.

"Archiv für Slavische Philologie" - журнал заснований В.Ягічем (див. примітку) у Відні, редагувався ним 1876 – 1920 рр. і був провідним часописом у вивченні всіх слов'янських мов і літератур.

Wisła - польський народознавчий часопис кінця XIX - початку XX ст.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

3

ЛИСТИ

9

ПРИМІТКИ ТА КОМЕНТАРІ

58

АЛФАВІТНИЙ ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК
65

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

86

ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ,
УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

88

Старожитності
Південної України

Випуск 16

Листування Володимира Гнатюка з Михайлом Грушевським

Упорядник, автор вступу, коментарів та покажчиків
Н.В. Руденко

Верстка та макетування *Петра Бойка*
Художнє оформлення *Юлії Головко*
Коректор *Любов Ващенко*

Здано до набору 14.09.2005. Підписано до друку 18.09.2006.
Формат 60x84 $^{1}/_{16}$. Різографія. Гарнітура Таймс.
Ум. друк. арк. 7,0. Обл. вид. арк. 7,4.
Зам. № 57/28.

Видавництво "Тандем У"
Надруковано в друкарській дільниці
Запорізького наукового товариства ім.Я. Новицького